

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARK-YL 2014-0001**

**EPHESOS LİMAN ALANI'NDAN ELE GEÇEN
LR 3 TİPİ AMPHORALAR**

HAZIRLAYAN

Sezen PALAMUTÇU

TEZ DANIŞMANI

Yrd.Doç.Dr. Aynur CİVELEK

AYDIN-2014

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARK-YL-2014-0001**

**EPHESOS LİMAN ALANI'NDAN ELE GEÇEN
LR 3 TİPİ AMPHORALAR**

HAZIRLAYAN

Sezen PALAMUTÇU

TEZ DANIŞMANI

Yrd.Doç.Dr. Aynur CİVELEK

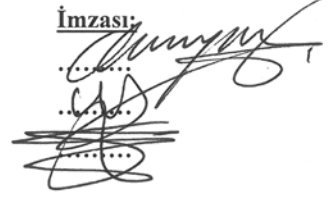
AYDIN-2014

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Arkeoloji Ana Bilim Dalı Arkeoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sezen Palamutçu tarafından hazırlanan **Ephesos Liman Alanından Ele Geçen LR 3 Tipi Amphoralar** başlıklı tez, 15.04.2014 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

<u>Unvanı, Adı ve Soyadı</u> :	<u>Kurumu</u> :
Yrd. Doç. Dr. Aynur CİVELEK	ADÜ
Prof. Dr. Elif ÖZER	PAÜ
Doç. Dr. Suat ATEŞLİER	ADÜ

İmzası:
.....
.....
.....

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıylatarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. Fatma Neval Genç
Enstitü Müdürü

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı : Sezen PALAMUTÇU

İmza :

YAZAR ADI-SOYADI: SEZEN PALAMUTÇU

BAŞLIK: EPHEOS LİMAN ALANI'NDAN ELE GEÇEN LR3 TİPİ AMPHORALAR

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 1987-1989 yılları arasında Ephesos Limanı'nın güneybatısında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında ele geçen LR3 tipi amphoraların genel tipolojisini ve kronolojisini oluşturmaktır. Çalışma için 90 adet amphora parçası seçilmiş ve bu parçalar genel form özelliklerine göre tiplere ayrılarak incelenmiştir.

Malzemelerin bulunduğu alan iyi bir stratigrafi vermediği için kronoloji oluşturulurken karşılaştırmalı tarihlendirme yöntemi kullanılmıştır. Malzemeler Ephesos dışında Atina Agorası, Argos Agorası ve Berenike'deki benzer örneklerle karşılaştırılmıştır. Tezimizde incelenen LR3 tipi amphoralar genel olarak M.S.1. yüzyılın son çeyreği ile M.S. geç 6. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

Uzun bir üretim geleneğine sahip olan bu amphoralara ait şimdiye kadar Ephesos'ta herhangi bir amphora atölyesi ortaya çıkarılmamış olmasına rağmen yapılan petrografik analizler üretim yerlerinden birinin Ephesos olduğunu doğrulamaktadır. Tez kapsamında yer alan LR3 amphoraları da petrografik analizlere göre Ephesos üretimi olmalıdırlar.

Şarap, yağ ya da unguent taşıdıkları düşünülen küçük boyutlu bu amphoralar, İmparatorluk Dönemi'nde sadece Doğu Akdeniz'de dolaşım halindeyken, Geç Antik Dönem'de İmparatorluğun en uzak yerlerine kadar ulaşmışlardır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Ephesos, LR3, Roma Amphoraları, Roma Dönemi, Yerel Üretim, Antik Seramik.

AUTOR'S NAME AND SURNAME: SEZEN PALAMUTÇU

TITLE: LR 3 TYPE AMPHORAE FROM EPHEOS HARBOR AREA

ABSTRACT

The aim of this study is to create a general typology and chronology of the LR3 type amphorae obtained from excavations performed between 1987-1989 in the southwest of Ephesus harbor. For this study, 90 amphora pieces were selected and these pieces were categorized according to the general form properties and then were investigated.

Stratigraphy of the area was not good where the materials found, so comparative chronology method was used for creating chronology. Materials were compared with similar examples from Athenian Agora, Argos Agora and Berenike. LR3 type amphorae investigated in this thesis were dated between last quarter of 1. c. A.D. and late 6. c. A.D.

Although the amphora workshop belong these amphorae which has a long traditional producing process had not been discovered in the Ephesus, petrographic analysis confirmed the one of these production sites is Ephesus. LR3 type amphorae should be the production of Ephesus in terms of petrographic analysis.

These small amphorae which are thought to carry wine, oil or unguent had been circulating only in the eastern Mediterranean in Imperial Period, they had reached the most distant places in Late Antique Period.

KEYWORDS

Ephesus, LR3, Roman Amphorae, Roman Period, Local Production, Ancient Pottery.

Ö N S Ö Z

Roma İmparatorluk Dönemi'nin en önemli kentlerinden biri olan Ephesos, en geniş sınırlara ulaştığı, politik, toplumsal ve kültürel altın çağını bu dönemde yaşamıştır. Şehrin ekonomik yönden güçlü olmasında Kaystros Nehri'nin ağzında konumlanmış olan limanı şüphesiz çok büyük rol oynamış ve Antik Dönem'in ürün değiş tokuşunun gerçekleştirildiği en önemli noktası haline gelmiştir. 1987-1989 yılları arasında Avusturya Arkeoloji Enstitüsü'nün bu alanda gerçekleştirmiş olduğu kazı çalışmalarında ele geçen ve neredeyse Roma İmparatorluğu'na bağlı birçok merkezde yayılımı olan LR3 tipi amphoraları tez konusu olarak çalışma şansını bana tanıyan ve kazı imkanlarından yararlanmamı sağlayan Ephesos Kazıları Başkanı Prof. Dr. Sabina Ladstätter'a teşekkürlerimi sunarım.

Tezimi oluşturmamda büyük katkısı olan ve düşünceleriyle beni her zaman yönlendiren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Aynur Civelek'e gösterdiği sabır ve hoşgörü için ayrıca teşekkür ederim. Amphoralarla ilgili ihtiyaç duyduğum kaynaklara ulaşmamı sağlayan ve LR3 amphoralarıyla ilgili görüşlerini paylaşan değerli hocam Doç. Dr. Ahmet Kaan Şenol'a, parçalar üzerinde yer alan grafitoları yorumlayan değerli hocam Prof. Dr. Cumhuriyet Tanrıver'e yardımları için teşekkürlerimi sunarım.

Tez içerisinde yer alacak malzemelerin seçilmesinde ve değerlendirilmesinde kazı süresince bana yol gösteren ve yardımlarını esirgemeyen Ephesos kazı ekibi üyelerinden arkeolog Zeynep Yılmaz'a, LR3 amphoralarıyla ilgili görüşlerini paylaşan arkeolog Horacio González Cesteros'a teşekkür ederim. Malzemelerin çizimi aşamasında yardımcı olan arkeolog Serkan Demir'e, seçilen parçaların petrografik analizlerini yapan Lisa Peloschek'e; tama yakın amphoraların fotoğraflarını çeken Niki Gail'e ve Almanca çevirilerde yardımcı olan arkeolog Filiz Öztürk'e teşekkür ederim.

Son olarak yüksek lisans eğitimim süresince maddi ve manevi desteklerini hiç esirgemeyen aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

Sezen PALAMUTÇU

Mart 2014, AYDIN.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	i
ÖN SÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	iv
LEVHA LİSTESİ	v
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
AMPHORALARIN KÖKENİ ve KULLANIMI	7
İKİNCİ BÖLÜM	
ROMA AMPHORALARI ARAŞTIRMA TARİHÇESİ	12
2.1.Roma İmparatorluk Dönemi Amphoraları Tipolojisi ve Kronolojisi.....	17
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
LR3 AMPHORALARI	22
3.1.Üretim Yerleri.....	23
3.1.1.Ephesos Üretimleri.....	24
3.1.2.Menderes Magnesia'sı Üretimleri.....	27
3.1.3.Pergamon ve Sardis Üretimleri.....	28
3.2.LR3 Amphoraları'nın Dağılımı.....	29
3.3.LR3 Amphoraları'nın Üzerinde Yer Alan Grafittolar ve Taşdığı Ürünler.....	36
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
LİMAN ALANI ve BU ALANDAN ELE GEÇEN EPHEOS LR3	40
AMPHORALARI	
4.1.Tek Kulplu Amphoralar.....	40

4.1.1.Tip 1.....	41
4.1.2.Tip 2.....	44
4.2.Çift Kulplu Amphoralar.....	47
4.2.1.Tip 3.....	47
4.2.2.Tip 4.....	50
4.3.Amphoriskoslar.....	52
4.3.1.Tip 5.....	52
4.4 Petrografik Analizler.....	53
SONUÇ.....	55
KAYNAKÇA.....	59
KATALOG.....	68
LEVHALAR	
ÖZ GEÇMİŞ	

KISALTMALAR LİSTESİ

AASOR	Annual of the American Schools of Oriental Research
a.g.e.	Adı Geçen Eser
AJA	American Journal of Archaeology
BAR	British Archaeological Reports
BSA	British Schools at Athens
BASOR	Bulletin of the American Schools of Oriental Research
cm.	Santimetre
Env. No.	Envanter Numarası
FİE	Forschungen in Ephesos
Fig.	Figür
H.	Yükseklik
IFAO	Institut Français d'Archeologie Orientale
JRA	Journal of Roman Archaeology
LR	Late Roman (Geç Roma)
LR3 A	Late Roman 3 Amphora (Geç Roma 3 Amphorası)
Lt.	Litre
m.	Metre
mm.	Milimetre
M.Ö.	Milattan Önce
M.R.	Mid Roman (Orta Roma)
M.S.	Milattan Sonra
Pl.	Plate
R	Çap
TAD	Türk Arkeoloji Dergisi
Taf.	Tafel

LEVHA LİSTESİ

Levha I

Figür 1. “Küçük Asya” Haritası.

Levha II

Figür 2. Ephesos Kenti'nin Yerleşim Planı.

Figür 3. Bülbüldağ Üzerinden Ephesos'un Görünümü ve Yüzey Araştırması Yapılan Alanlar.

Levha III

Figür 4. Ephesos Limanı ve Liman Kanalı.

Figür 5. Ephesos Liman Alanının Güneybatısını Gösteren Harita.

Levha IV

Figür 6. Tek Kulplu LR3 Amphoralarının Dağılım Haritası.

Figür 7. Çift Kulplu LR3 Amphoralarının Dağılım Haritası.

Levha V

Figür 8: a) Myken Amphorası.

b) Troia Amphorası (M.Ö. 3000).

c) Kanaan Amphorası.

d) “SOS” Amphorası.

e) Korinthos A Amphorası.

f) Korinthos B Amphorası.

g) Greko-Italik Amphorası.

h) Greco-Italik Amphorasına Ait Ağız Kenarı Parçası.

Levha VI

Figür 9. Dressel'in Roma Amphoraları Tablosu.

Levha VII

Figür 10: a) Lamboglia II Amphorası.

b) Dressel 6A Amphorası.

c) Dressel 6B Amphorası.

d) Campania Üretimi Dressel 2-4 Amphorası.

e) Haltern 70 Amphorası.

f) Dressel 23 Amphorası.

g-j) Sırasıyla Gaulois 1, 2, 3, 4, 5 Amphoraları.

Levha VIII

Figür 11: a) Afrika Küçük I Amphorası.

b) Afrika Büyük II Amphorası.

c) LR1 Amphorası.

d) LR2 Amphorası.

e) LR3 A mporası.

g) LR3 Amphorası.

Levha IX

Figür 12: a) LR4 Amphorası.

b) LR5 Amphorası.

c) LR6 Amphorası.

d) LR7 Amphorası.

Levha X

Figür 13. K1 numaralı parça.

Figür 14. K2 numaralı parça.

Figür 15. K3 numaralı parça.

Levha XI

Figür 16. K4 numaralı parça.

Figür 17. K5 numaralı parça.

Figür 18. K6 numaralı parça.

Levha XII

Figür 19. K7 numaralı parça.

Figür 20. K8 numaralı parça.

Figür 21. K9 numaralı parça.

Levha XIII

Figür 22. K10 numaralı parça.

Figür 23. K11 numaralı parça.

Figür 24. K12 numaralı parça.

Levha XIV

Figür 25. K13 numaralı parça.

Figür 26. K14 numaralı parça.

Figür 27. K15 numaralı parça.

Levha XV

Figür 28. K16 numaralı parça.

Figür 29. K17 numaralı parça.

Figür 30. K18 numaralı parça.

Figür 31. K19 numaralı parça.

Levha XVI

Figür 32. K20 numaralı parça.

Figür 33. K21 numaralı parça.

Figür 34. K22 numaralı parça.

Figür 35. K23 numaralı parça.

Levha XVII

Figür 36. K24 numaralı parça.

Figür 37. K25 numaralı parça.

Figür 38. K26 numaralı parça.

Figür 39. K27 numaralı parça.

Levha XVIII

Figür 40. K28 numaralı parça.

Figür 41. K29 numaralı parça.

Figür 42. K30 numaralı parça.

Figür 43. K31 numaralı parça.

Levha XIX

Figür 44. K32 numaralı parça.

Figür 45. K33 numaralı parça.

Figür 46. K34 numaralı parça.

Figür 47. K35 numaralı parça.

Levha XX

Figür 48. K36 numaralı parça.

Figür 49. K37 numaralı parça.

Levha XXI

Figür 50. K38 numaralı parça.

Figür 51. K39 numaralı parça.

Levha XXII

Figür 52. K40 numaralı parça.

Figür 53. K41 numaralı parça.

Figür 54. K42 numaralı parça.

Levha XXIII

Figür 55. K43 numaralı parça.

Figür 56. K44 numaralı parça.

Figür 57. K45 numaralı parça.

Figür 58. K46 numaralı parça.

Levha XXIV

Figür 59. K47 numaralı parça.

Figür 60. K48 numaralı parça.

Figür 61. K49 numaralı parça.

Levha XXV

Figür 62. K50 numaralı parça.

Figür 63. K51 numaralı parça.

Figür 64. K52 numaralı parça.

Figür 65. K65 numaralı parça.

Levha XXVI

Figür 66. K66 numaralı parça.

Figür 67. K67 numaralı parça.

Figür 68. K68 numaralı parça.

Figür 69. K69 numaralı parça.

Levha XXVII

Figür 70. K70 numaralı parça.

Figür 71. K71 numaralı parça.

Figür 72. K72 numaralı parça.

Figür 73. K73 numaralı parça.

Levha XXVIII

Figür 74. K74 numaralı parça.

Figür 75. K75 numaralı parça.

Figür 76. K76 numaralı parça.

Figür 77. K77 numaralı parça.

Levha XXIX

Figür 78. K78 numaralı parça.

Figür 79. K79 numaralı parça.

Figür 80. K80 numaralı parça.

Levha XXX

Figür 81. K81 numaralı parça.

Figür 82. K82 numaralı parça.

Figür 83. K83 numaralı parça.

Figür 84. K84 numaralı parça.

Levha XXXI

Figür 85. K85 numaralı parça.

Figür 86. K86 numaralı parça.

Figür 87. K87 numaralı parça.

Figür 88. K88 numaralı parça.

Levha XXXII

Figür 89. K53 numaralı parça.

Figür 90. K54 numaralı parça.

Levha XXXIII

Figür 91. K55 numaralı parça.

Figür 92. K56 numaralı parça.

Figür 93. K57 numaralı parça.

Levha XXXIV

Figür 94. K58 numaralı parça.

Figür 95. K59 numaralı parça.

Figür 96. K60 numaralı parça.

Figür 97. K61 numaralı parça.

Levha XXXV

Figür 98. K62 numaralı parça.

Figür 99. K63 numaralı parça.

Figür 100. K64 numaralı parça.

Levha XXXVI

Figür 101. K89 numaralı parça.

Figür 102. K90 numaralı parça.

GİRİŞ

Ephesos antik kenti, Tmolos ve Mesogis Dağları arasında akan Kaystros Nehri'nin ağzında konumlanmıştır¹. Strabon erken dönemlerde bu bölgede Leleglerin ve Kariyalılar'ın yaşadığından bahsetmektedir². Efsaneye göre Atina kralı Kodros'un oğlu Androklos tarafından Kıta Yunanistan'dan gelenlerle birlikte M.Ö. 10. yüzyılda Athenaeum, Hypeleaus tepeleri ve Koressos Dağı yamacında kurulmuş olmalıdır. Daha sonrasında ise yerleşim alanı Artemis Tapınağı'nın yakınlara gelmiştir. Bu konum Aleksandros'un seferine kadar devam etmiş ve komutanlarından Lysimakhos, Pion ve Preon Dağları arasında kalan vadiyi içine alan bir kent suru ile sınırları genişletmiş ve çevre kentlerde yaşayan insanları zorla buraya yerleştirmiştir³. Şehir Lysimakhos ile birlikte eşi Arsinoea'nın ismini almış fakat Lysimakhos'un M.Ö. 281 yılındaki ölümünden sonra tekrar eski ismine dönmüştür. Devam eden dönemlerde Seleukoslar ve Ptolemaioslar bölgede egemenliği sağlamak için birbirleriyle savaşmışlardır.

M.Ö. 2. yüzyılda Doğu Akdeniz'de yükselen bir Roma etkisi hissedilmektedir. Ephesos, Roma orduları tarafından birçok kez kuşatılmış fakat alınamamıştır. M.Ö. 188 yılında imzalanan Apameia Barış Antlaşması ile birlikte Romalılar'a yenik düşen Seleukos kralı III. Antiokhos, Toroslar'a kadar Küçük Asya'yı terk etmiş ve bölge ile beraber Ephesos da Pergamon Krallığı'nın eline geçmiştir. Kent özgürlüğünü korumaya devam etmiş, geniş bir bölgeyi egemenliği altında bulundurmuş ve Pergamon Krallığı'na bağlı bölgelerden birinin merkezi olarak hizmet etmiştir⁴.

Ephesos kentinin taşıdığı ticari önem nedeniyle Pergamon Kralı II. Attalos Philadelphos liman havzasını temizletmiş ve yeni dalgakıranlar inşa ettirmiştir⁵. Strabon, II. Attalos Philadelphos'un Ephesos limanının girişini daralttığından söz eder. Bununla Kaystros Nehri'nin taşıdığı alüvyonları biriktirmesini düzenlemek amaçlanmış

¹ Bezczky et.al. 2013, 1.

² Strabon XIV, 1.3.

³ Bezczky et.al. 2013, 1.

⁴ Ladstätter 2013, 17,18.

⁵ Laale 2011, 141.

ise de, ters bir etki yarattığını, akımın bu alüvyonları nehirden kaldırdığını ve limanın şimdi bataklığa dönüştüğünü söyler⁶.

M.Ö. 133 yılında Pergamon Kralı III. Attalos, krallığını Roma'ya miras olarak bırakmıştır. Hemen arkasından çıkan Roma karşıtı bir ayaklanmada, Ephesos Romalıların yanında yer almış ve kent M.Ö. 129 yılında Asya Eyaleti'nin kurulmasıyla birlikte "civitas liberae et immunes" statüsü kazanmıştır. Romalılar ile birlikte başlayan siyasi değişiklikler M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren Doğu Akdeniz ekonomisi üzerinde etkili olmuştur.

M.Ö. 27 yılında Augustus'un imparator olmasıyla birlikte Ephesos'ta ekonomik açıdan bir refah dönemi başlar ve Küçük Asya'nın başkenti olarak çok kısa bir süre içerisinde Doğu Akdeniz'deki en büyük ve en güçlü kent haline gelir⁷. Geç antik kaynaklar Ephesos'un hem denizden hem de karadan rahatlıkla ulaşılabilirdiğinden ve buna ek olarak yerel ve ithal ürünlerin kolaylıkla bulunabildiğinden bahsetmektedirler⁸.

Ephesos kenti işlek limana, ulaşım açısından iyi bir konuma, geniş bir art alana ve kentin gereksinimlerini karşılamaya yeten bereketli topraklara sahipti. Roma egemenliği ile birlikte politik ve ekonomik bir canlanma başlamıştır. Kent ile çevresinin çekiciliği, giderek artan sayıda buraya yerleşen insanlarla kendini belli eder. Ephesos'a en erken Campania, Latium ve Güney İtalya'dan tüccarlar gelmiştir.

Ephesos kenti İmparator Tiberius Dönemi'nde (M.S. 14-37) çok ağır bir deprem felaketi geçirmiş olmalıdır. Bu durum kentte yer alan çok sayıda yıkım tabakasıyla ilişkilendirilebilir. Kentte depremler M.S. 3. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren artarak devam etmiş ve yoğun tahribata yol açarak hayat standardını fark edilir ölçüde düşürmüştür.

⁶ Strabon XIV, 1.24.

⁷ Ladstätter 2013, 20, 22, 23.

⁸ Bezczky 2013, 25.

M.S. 4. yüzyılın ortalarında Küçük Asya ve Ephesos kenti şarap, yağ ve tahıl üretimiyle adından tekrar söz ettirmiştir⁹.

Ephesos Geç Antik Dönem’de de bölgeler arası bir ticaret merkezi konumundadır. Liman ve liman kanalında bulunan M.S. 5.-7. yüzyıla tarihlenen ithal amphora buluntuları buranın uzun süre yoğunluğunu koruduğunun ve uluslararası ticaret ve dağıtım ağının önemli bir kanıtıdır¹⁰.

Çalışmamızın amacı öncelikli olarak Ephesos liman alanından ele geçen LR3 tipi amphoraların genel tipolojisini ve kronolojisini oluşturmaktır. Buradan çıkan sonuçların değerlendirilmesi ile ulaşılmak istenen bir diğer amaç ise petrografik analizlerle birlikte bu amphoraların Ephesos yerel üretimi olup olmadıklarını belirlemek ve üretimde oldukları süre içerisinde ticaretteki önemini saptamaktır.

“Amphoraların Kökeni ve Kullanımı” başlıklı birinci bölümde “amphora” kelimesinin kökenine ve bu kelimeye karşılık gelen ilk örneklerin nerede ortaya çıktığına değinilmiştir. Greklerin M.Ö. 8. yüzyıl sonundan itibaren kullanmış oldukları amphora tiplerinden ve amphoraların kullanım amaçlarından söz edilmiş, son olarak da Hellenistik Dönem ile birlikte çöküşe geçen kent devletlerinin özellikle M.Ö. 2. yüzyılda Romanın artan gücü ile birlikte ticaret sahnesinde daha az rol almaya başladıkları anlatılmıştır.

İkinci Bölümde “Roma Amphoraları Araştırma Tarihçesi” başlığı altında, şimdiye kadar Roma amphoralarını çalışan uzmanlardan ve yapmış oldukları tipolojik çalışmalardan söz edilmiştir. İkinci bölümde yer alan “Roma İmparatorluk Dönemi Amphoraları Tipolojisi ve Kronolojisi” adlı alt başlıkta ise Roma İmparatorluk Dönemi’nde İmparatorluğun batısında ve doğusunda üretilmiş olan amphoralar anlatılmış; genel form özelliklerine, hangi tarihler arasında üretildiklerine ve nerelerde bulduklarına değinilmiştir.

⁹ Ladstätter 2013, 20-41.

¹⁰ Ladstätter ve Daim 2011, 18.

“LR3 Amphoraları” başlıklı üçüncü bölümde bu amphoraların çeşitli uzmanlar tarafından nasıl adlandırıldıkları ve genel form özellikleri anlatılmıştır. “Üretim Yerleri” adlı alt başlıkta ise LR3 amphoralarının üretilmiş olabileceği merkezler belirtilmiş ve bu merkezler “Ephesos Üretimleri”, “Menderes Magnesiası Üretimleri” ile “ Pergamon ve Sardeis Üretimleri” adlı alt başlıklarda açıklanmıştır. Bu merkezlerde yapılan araştırmalardan söz edilmiş ve bu kentlerde üretilmiş olan LR3 amphoralarının özelliklerine kısaca değinilmiştir. “LR3 Amphoralarının Dağılımı” adlı bir diğer alt başlıkta ise Batı Anadolu’da üretilmiş olan bu amphoraların Roma İmparatorluğu’ndaki dağılım alanları örneklerle açıklanmıştır. “ LR3 Amphoralarının Üzerinde Yer Alan Grafittolar ve Taşıdıkları Ürünler” adlı son alt başlıkta ise bu amphoralar üzerinde görülen grafittolar Atina Agorası’ndan örnekler verilerek anlatılmış, amphoralar üzerinde yer alan grafittolara ve malzeme analizlerine dayanarak içlerinde taşımış olabilecekleri ürünlere değinilmiştir.

“Liman Alanı ve Bu Alandan Ele Geçen Ephesos LR3 Amphoraları” başlıklı dördüncü bölümde tezimizde incelemiş olduğumuz malzemelerin ortaya çıkarıldığı alana değinilmiş, amphoralar haricinde başka hangi malzemelerin bulunduğu anlatılmıştır. Tezimiz toplamda 90 adet amphora parçasından oluşmaktadır. Bu bölümde malzemeler “Tek Kulplu Amphoralar”, “Çift Kulplu Amphoralar” ve “Amphoriskoslar” olarak alt başlıklara ayrılmıştır. Tek kulplu amphoralar başlığı kendi içinde “Tip 1” ve “Tip 2” olmak üzere iki ayrı alt başlıkta incelenmiştir. Çift Kulplu Amphoralar da “Tip 3” ve “Tip 4” olmak üzere iki ayrı alt başlığa ayrılmıştır. “Amphoriskoslar” alt başlığında amphoriskosların küçük kapasiteli olduklarından söz edilmiş ve “Tip 5” alt başlığında incelenmişlerdir. Dördüncü bölümde yer alan “Petrografik Analizler” adlı son alt başlıkta ise, analiz sonuçlarına değinilmiştir. Yapılan incelemelerde bu amphoraların kil yapısının Ephesos ve civarında bulunan kil yapısıyla uyum sağladığı saptanmıştır.

Sonuç bölümünde tez içerisinde incelen malzemelerin hangi yüzyıllar arasına tarihlendirildiğine, hamur yapılarına, katkı maddelerine değinilmiş, Ephesos üretimi olmuş olabilecekleri vurgulanmıştır.

Katalog bölümünde, tez kapsamında incelenen malzemelerin çizimleri, ölçüleri, envanter numaraları, hamur renkleri, katkı maddeleri ve benzer örnekleri gibi özelliklerine yer verilmiştir.

İlk olarak liman alanından ele geçen buluntular arasından seçilen LR3 tipi amphoralara ait 90 adet parçanın elde çizimleri yapılmış ve fotoğrafları çekilmiştir. Her bir malzemedен küçük birer parça alınıp mikroskop altında bakılarak gözle görülebilen katkı maddeleri saptanmaya çalışılmıştır. Parçaların hamur, dış ve iç yüzey renkleri “Munsell Renk Katalogu” kullanılarak belirlenmiştir.

Daha sonra malzemeler dijital ortama aktarılmış ve “Corel Draw” programı kullanılarak çizilmiştir. Çizimler bittikten sonra, parçalar tiplere ayrılarak sınıflandırılmıştır. Katalog kısmına parçaya ait ölçü, hamur, dış ve iç yüzey renkleri, katkı maddeleri, benzerleri ve tarih gibi özelliklerin yanı sıra çizimleri de eklenerek aynı sayfa üzerinde görülebilmeleri amaçlanmıştır.

Tiplere ayrılarak sınıflandırılan bu parçalar için genel form özellikleri ve kronolojik dizin katalogun oluşmasında belirleyici rol oynamıştır. Erken dönemden geç döneme doğru bir sıralama izlenmiştir. Her bir tip içerisinde hem gövde üst parçaları hem de aynı forma ait olduğu düşünülen kaide parçaları birlikte ele alınmıştır. Roma Dönemi’nde çok çeşitli form tipolojisinin olduğu ve farklı ağız formlarının kronolojide kesin bir ayırım yapmadığı göz önünde bulundurularak farklı ağız formuna sahip parçalar ayrı ayrı ele alınmamıştır. Tip içerisinde incelenen parçaların genel form özelliklerine değinilmiş ve parçaların her biri ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Son olarak karşılaştırmalı örnekleri verilerek tarihlendirilmişlerdir. Katalog kısmında, kronolojik bir sıra izlendiği için Tip 4’ten sonra tekrar Tip 3’e ait parçalar yer almaktadır.

Kazının yapıldığı alandaki stratigrafik verilerin yetersizliği, parçaların tarihlendirilmesinde karşılaştırma yöntemini zorunlu kılmıştır. Bu sebeple malzemeler ilk olarak Ephesos içerisinde stratigrafi veren kontekstler daha sonra ise Ephesos dışında Atina Agorası, Argos Agorası ve Berenike’deki benzer örneklerle karşılaştırılmış ve tarihlendirilmiştir.

Malzemelerin Ephesos üretimi olup olmadıklarını anlayabilmek amacıyla üç parçanın petrografik analizi yapılmıştır. Analizi yapılacak parçalar tez içerisinde yer alan malzemelere tek tek bakılarak farklı özellik gösterenler arasından seçilmiştir. Bu parçalara ait çizim ile fotoğraflar aynı sayfa üzerinde gösterilmişlerdir. Analiz sonuçlarından elde edilen katkı maddeleri çizim ile fotoğrafların karşısına yazılmıştır. Tez kapsamında incelemiş olduğumuz LR3 Amphoralarının Ephesos üretimi olup olmadıklarını değerlendirmede analizi yapılan bu üç parçaya ek olarak daha önce Ephesos'ta yapılmış olan çalışmalardan yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AMPHORALARIN KÖKENİ ve KULLANIMI

Yunanca iki kulplu kap anlamına gelen amphora “αμφιφορευσ”, ”αμφορευσ” kelimesi¹¹, “karşılıklı” ya da “iki taraflı” anlamındaki “αμφι” ile taşımak anlamına gelen “φερειν” fiilinden türetilen “φορος” kelimesinin birleştirilmesi ile oluşmuştur¹². Sözü geçen “αμφιφορευσ” kelimesine ilk olarak Homeros’un Illiada ve Odysseia adlı eserlerinde rastlamaktayız¹³. Ancak bu kelimenin ilk biçiminin, Akhalar tarafından kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. M.Ö. 2. binde Akhalar’ın kullandığı Linear B resim yazısı ile yazılmış kil tabletlerde, çift kulplu bir kap figürü “a-pi-po-re-we” olarak okunmuştur¹⁴.

Amphoraların ortak özellikleri, kapatılmaya elverişli dar bir ağız, taşımaya ve kolayca kaldırmaya yarayan, karşılıklı olarak yerleştirilmiş iki düşey kulp¹⁵; depolama kapları için düz dibe, taşıma kapları için ise kabın içindeki maddeyi kolayca boşaltmaya yarayan, üçüncü kulp olarak kullanılan bir ayağa sahip olmalarıdır¹⁶. Bu özellikleri taşıyan amphoralar, Erken Tunç Çağı’nda Batı Anadolu’da ve bazı Ege adalarında kullanılmıştır. Örneğin Troia’da M.Ö. 3. bine tarihli çift kulplu testilere rastlanmaktadır. Bu dönemde, Batı Anadolu ve çevresindeki adalarda diğer alanlara oranla daha yaygın olarak kullanılıyor olmaları, amphoraların bölge içi ticari taşıma malzemesi olarak düşünülmüş olabileceklerini akla getirmektedir¹⁷. Öncelikli olarak şarap ve zeytinyağı gibi sıvı ürünleri taşımak için üretilen ticari amphoralar oldukça pratik kaplardır. Yaklaşık olarak 20 lt.’den 30 lt.’ye kadar taşıma kapasitesine sahip olup deniz taşımacılığının zorlu şartlarına dayanabilecek kadar sağlam ve kalın cidarlı yapılmışlardır¹⁸.

¹¹ Twede 2002, 99.

¹² Doğer 1991, 7.

¹³ Illiada, XIII.92, XIII.170; Odysseia, II.290-349-379, IX.164-204, XIII.105, XXIV.105.

¹⁴ Grace 1979, 13.

¹⁵ a.g.e., 5.

¹⁶ Doğer 1988,16.

¹⁷ Doğer 1991, 8.

¹⁸ Whitbread 1995, 19.

Özellikle taşımacılıkta kullanılmak için üretilen iki kulplu kap fikrinin, Fenikeliler'in ataları Kenaanlar ile başlamış olduğu düşünülmektedir. Küçük ağız, yumurta biçiminde gövdesi, gemilere kolay istiflenebilmelerini sağlayan dar kaidesi ve karşılıklı kulpları olan bu kaplar, Bronz Çağ yerleşimlerinde ve mezarlarında bol miktarda bulunmuştur¹⁹. Kuzey Lübnan ve Suriye kıyılarında M.Ö. 1600-1500 yıllarında görülmeye başlanan bu kapların yakın benzerleri Fenikeliler, Filistinliler ve Mısırlılar tarafından, küçük değişiklikler uygulanarak, ticari taşıma ve depolama amacıyla yoğun olarak kullanılmışlardır²⁰.

Kolonizasyon döneminin öncesinde, M.Ö. 9. yüzyılda, Kyklad Adaları ve Euboa Adası'ndan giden gruplar, Kuzey Suriye'de, Orontes (Asi) Irmağı'nın ağzındaki Al-Mina'ya yerleşmişlerdir. Böylece, Doğu Akdeniz ile Batı arasında karşılıklı olarak ürün ve sanat eserleri alışverişi yaygınlaşmıştır²¹. Fenikeliler'in bölge ticaretindeki tekelleri, M.Ö. 8. yüzyıldan itibaren Akdeniz'de yükselen yeni ticari güç olan Grekler tarafından yavaş yavaş kırılmış ve bu yüzyıldan itibaren Fenike, Etrüsk ve Grek amphoraları birlikte görülmeye başlamıştır²².

Taşımacılıkta iki kulplu bir kabı kullanma geleneği Grekler'e, ataları Kenanlar'ın kap geleneğini sürdüren Fenikelilerle ya da Mısırlılarla olan ilişkilerinden geçmiş olabilir²³. Böylelikle Grekler, sadece bu kapları ticarete kullanma fikrini almışlar, zaten Myken döneminden itibaren devam eden güçlü bir seramik geleneğine sahip olduklarından, ilk ticari amphoralarında bile Fenike amphoralarının form etkisinde kalmamışlardır²⁴.

Grekler'e ait bilinen ilk ticari amphoralara Akdeniz'de M.Ö. geç 8. yüzyıl ile 7. yüzyılın başlarında rastlanır²⁵. Boyunlarında yer alan karakteristik bezemelerden dolayı "SOS" amphoraları olarak adlandırılan bu kaplar²⁶, Geç Geometrik I Dönemine ait

¹⁹ Grace 1979, 10.

²⁰ Doğer 1991, 9.

²¹ Tekin 2011, 71.

²² Doğer 1991, 11.

²³ Grace 1979, 13.

²⁴ Doğer 1988, 18.

²⁵ Doğer 1991, 11.

²⁶ Lawall 1995, 38.

standart, bezemeli amphoraların form özelliklerinden esinlenilerek gelişmiş ve M.Ö. 6. yüzyılın ilk yarısına kadar kullanılmışlardır. Basit, dikey bir dudak profilinin hemen altından başlayan kısa bir boyuna; yuvarlak profilli kulplara, simetrik, balon formlu bir gövdeye ve ayakta durmasını sağlayan, dışarıya doğru çekik bir kaideye sahiptir. Boyun kısmı hariç kabın diğer bölümleri firnislidir²⁷. Boyunda merkezinde sıklıkla bir daire ve bu dairenin her iki yanında yer alan dikey zikzak çizgiler bulunmaktadır²⁸. Bu formdaki amphoraların büyük çoğunluğu Atina'da üretilmiştir. M.Ö. geç 8. erken 7. yüzyıllarda Khalkiste de üretimleri olan bu amphoralar, Euboia ve Attika dışında İtalya'da da taklit edilmişlerdir²⁹.

Yaklaşık olarak M.Ö. 700 civarında ise Korinthos kentinin kendi amphoralarını üretmeye başladığı görülür. M.Ö. 7. yüzyılın ilk yarısında üretilen Korinth A amphoraları, geniş ve düz kaideye, küresel gövdeye, ağır bir boyuna ve dışa taşkın, geniş ağız kenarına sahiptirler. Gövde formları ticari amphora olmaları için uygun değildir. M.Ö. 6. yüzyıla doğru Korinth A amphoralarının formlarında yavaş yavaş değişiklikler olur. Kabın üst ve alt kısmı gövdenin boyutuyla ilişkili olarak küçülür³⁰. M.Ö. 6. yüzyılın ikinci yarısında bu formu³¹, kalın ve yuvarlak ağız kenarı, kemerli kulpları, bodur gövdesi, küçük silindirik ayağı olan Korinth B³² ve M.Ö. 5. yüzyılda³³ ise ince ve dışa taşkın ağız kenarı, silindirik boyunu, yuvarlak kulpları, geniş omuzu ve kaideye doğru daralan gövdesi ile kısa, silindirik kaideye sahip³⁴ Korinth A' adı verilen amphoralar izlemektedir. Korinth A ve A' form olarak Korinthos'a özgü yerel form özellikleri taşırlarken, Korinth B ise, genel form özellikleri birçok farklı üretim merkezinde görüldüğü için bölge dışı form olarak sınıflandırılmıştır³⁵.

Antik dönemde, alıcılar için hangi ürünün hangi bölgeden geldiği oldukça önem taşımaktaydı³⁶. Farklı yerlerden gelen amphoraları tanıyabilmenin iki yolu vardı.

²⁷ Johnston ve Jones 1978, 132, 140.

²⁸ Lawall 1995, 38.

²⁹ Johnston ve Jones 1978, 140.

³⁰ Koehler 1981, 451.

³¹ Lawall 1995, 57.

³² Koehler 1981, 452.

³³ Lawall 1995, 57.

³⁴ Koehler 1981, 456.

³⁵ Lawall 1995, 57.

³⁶ Dellapota et.al. 1999, 2.

Birincisi, alıcıların büyük bir bölümünün okur-yazar olmadığı ve ev halkı için kölelerin alışveriş yaptıkları göz önüne alındığında, amphoraların formlarının farklı yapıyor olmasıydı³⁷. Bu nedenle M.Ö. 7. yüzyılın ortalarında, Khios başta olmak üzere, Samos, Lesbos, Klazomenai ve Miletos gibi Batı Anadolu kentleri³⁸, alıcıların bir bakışta hangi kentin ürünü olduğunu anlamalarını sağlayan, kendilerine özgü amphoralarını üretmeye başlamışlardır. M.Ö. 6., 5. ve 4. yüzyıllar boyunca birçok şehrin ekonomisinin temelini teşkil eden yağ ve şarap ticaretinde önemli bir rol oynamışlar³⁹, ürün fazlalarını Akdeniz, Karadeniz ve Ege kıyılarındaki kolonilere ihraç etmişlerdir⁴⁰. Ayırt edebilmenin ikinci yolu ise hepsinde olmamasına rağmen, birçok amphorada görülen mühür baskısıydı⁴¹. Mühür baskıları, fırınlanmadan önce yapılıyorken, fırınlandıktan sonra kazıma (grafitto) ya da boyama (dipinto) ile de amphora üzerine işaretlemeler yapılmaktaydı. Fırınlanmadan önce yapılan mühür baskıları amphoranın üretildiği atölyede uygulanıyorken, diğer işaretlemeler amphora fırınlandıktan sonra uygulandığı için atölyenin dışında yer alan herhangi bir merkezde de yapılabilirdi.

Amphora mühürlerini belirli olanlar ve belirli olmayanlar olarak iki gruba ayırabiliriz. Belirgin olan tip, üretim yerinin adını taşıyabileceği gibi birçok durumda yönetim yılına adını veren “eponymus” un tarihi ve üretici hakkında bilgi vermektedir. Knidos, Paros, Thasos, Rhodos gibi üretim merkezleri mühür baskılarında, etnik isimlerini kullanırlarken, Kos ve Samos gibi merkezler kısaltılmış isimlerini kullanıyorlardı. Belirgin olmayan mühürler ise sadece tek bir isim, harf, monogram, ligatur, şekil içermektedirler⁴². Ticari amphoraların, bu şekilde hem formları hem de özellikle M.Ö. 4. yüzyıldan sonra, üzerlerine vurulan mühür baskıları ile köken yerlerinin reklamını yaptıkları düşünülmüştür⁴³.

M.Ö. 4. yüzyılın başlarından itibaren, Herakleia Pontike ve Sinope gibi Karadeniz’de bulunan bazı koloni kentleri, ürettikleri amphoraları kentlerinin isimleriyle mühürlemeye başlamışlardır. M.Ö. 4. yüzyıl sonu M.Ö. 3. yüzyıl başlarında,

³⁷ Nevett ve Nevett 1987, 8.

³⁸ Doğer 1991, 14.

³⁹ Dellaporta et.al. 1999, 2.

⁴⁰ Doğer 1991, 14.

⁴¹ Nevett ve Nevett 1987, 8.

⁴² Whitbread 1995, 31, 32.

⁴³ Lawall 1995, 13.

özellikle Ege ve Doğu Akdeniz, şarap ve amphora üretiminde öne çıkmış ve bu dönemde Rhodos, Knidos ve Kos adaları pazarda önemli rol oynamaya başlamışlardır⁴⁴.

M.Ö. 4. yüzyılın sonundan M.Ö. 2. yüzyılın ortalarına kadar Batı Akdeniz’de kullanıldıkları bilinen⁴⁵ ve Grek ve Roma amphoraları arasında bir geçiş formu olduğu önerilen ilk Roma şarap amphoraları Greko-İtalik amphoralarıdır⁴⁶. Kökeni konusunda tartışmalar olmakla birlikte, uzun sürede çeşitli gelişim evreleri geçiren bu amphoraların geniş bir bölgede üretildikleri düşünülmektedir. Birbirinden farklı beş ayrı tipi olan⁴⁷ bu amphoraların ortak özelliği, mantar biçiminde, dışa taşkın bir ağız profiline sahip olmalarıdır⁴⁸.

Hellenistik Dönem’de, şehir devletlerinin çöküşü, Akdeniz’de kutuplaşmayı sona erdirmiş ve böylece ticaretin genişlemesiyle, sermaye artarak, pazar kitlesinin büyümesine yol açmıştır⁴⁹. M.Ö. 2. yüzyıldan sonra Akdeniz’deki Roma egemenliği, ticarete büyük değişikliklere sebep olmuş ve dolayısıyla amphoraların biçimleri de değişmeye başlamıştır. İtalya, yoğun miktarda ürettiği şarabı, bütün istikametlere, bilhassa büyük şehirlerin geniş ölçüde ithal ettiği Roma pazarlarına ihraç ediyordu. Özellikle Doğu Akdeniz’de, birçok şarap üreten bölge, uzun süre bu rekabete karşı koyamadıkları için ticari amphora üretmeyi durdurmuştur. Bu yüzden ürünlerine talep azalmış ve daha fazla seri üretim desteklenmemiş ya da Roma yönetimi tarafından oluşturulan yönetmelik ve kurallar altında kazanç elde etmek mümkün olmamıştır. Bölgeler önceden tanınan şaraplarını üretmeye sadece yerel pazarların taleplerine cevap vermek için devam etmişlerdir⁵⁰.

⁴⁴ Doğer 1991, 16, 17.

⁴⁵ Woolf 1992, 285.

⁴⁶ Şenol 2000, 108.

⁴⁷ Will 1982, 338, 341.

⁴⁸ Doğer 1991, 18.

⁴⁹ Will 1982, 338.

⁵⁰ Dellaporta et.al. 1999, 6.

İKİNCİ BÖLÜM

ROMA AMPHORALARI ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

Roma amphoraları, onları sınıflandıran uzmanların isimleri, buldukları bölge ya da buluntu yerlerine göre isimlendirilmişlerdir⁵¹. Hem antik yazarların hem de arkeologların ilgisini çekmelerine rağmen, Roma amphoralarının 19. yüzyılda “Corpus Inscriptinum Latinarum” adlı yayına kadar üzerinde durulmamıştır⁵². Heinrich Dressel tarafından 1899’da yapılan bu ilk çalışmada, Roma ve Pompeii’deki kontekstlerden gelen, üzerinde yalnızca “tituli picti” olan tam amphoralar yer almaktadır. Dressel, çalışmasında amphoraları herhangi bir tipolojik düzene oturtmak ya da amphoraların biçimsel farklılıklarına vurgu yapma ihtiyacı duymamıştır⁵³.

Dressel’in orijinal tablosunda yer alan çizimler oldukça küçük ve ayrıntılardan yoksun olduğundan, uzmanlar için bu tabloyu kullanmada bir takım zorluklar bulunmaktaydı. Tiplerin büyük çoğunluğu M.S. 1. yüzyılın ortasına tarihlenmekte ve tablo Geç Roma Dönemi amphora formları açısından yetersiz kalmaktaydı. Bu yüzden, birçok arkeolog Dressel’in sınıflandırmasını yenilemek ve geliştirmek için girişimlerde bulunmuştur. Lamboglia, Dressel 1 amphoralarını kendi içinde A, B ve C olmak üzere alt tiplere ayırmıştır⁵⁴.

Bir sonraki önemli çalışma Almagro’nun Ampurias’taki üç geç Roma mezarından söz ettiği yayımdır. Almagro, Dressel’in gruplamasına altı yeni tip ekleyen Pelichet’in örneklerini izleyerek 50, 51, 52, 53 ve 54’ü eklemiştir; Dressel 26 ile Dressel 27 formlarını ise 26A, 27A, 27B ve 27C olarak alt gruplara ayırmıştır. Böylece yetersiz olan ya da tabloda yer almayan formları içeren seriler genişletilmiştir. Fakat bu çalışmada da, çizimler küçültülmüş ve bu nedenle, ağız, gövde ve kaide profilleri iyi görülememektedir. Almagro bu amphoralardan herhangi birisinin olası kökeni hakkında yorumda bulunmamıştır⁵⁵.

⁵¹ Doğer 1991, 20.

⁵² Peacock ve Williams 1986, 2.

⁵³ Keay 1984, 71.

⁵⁴ Peacock ve Williams 1986, 7.

⁵⁵ Keay 1984, 71, 72.

Daha sonraki yıllarda, kil analizleri ile amphoraların çıkış yerleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu konuda Peacock ve Williams'ın çalışmaları bulunmaktadır⁵⁶. Ayrıca, Fulford ve Peacock'un Kartaca'da gerçekleştirmiş oldukları kazı çalışmalarının 1984 yılındaki yayımında, Peacock'un ince parça analizleri ve Fulford'un analitik yaklaşımları ile seramik depozitlerini yorumlaması önemli bir yenilik olmuştur⁵⁷. Widemen, Laubenheimer ve arkadaşları da kil analizi metodunu kullanarak Güney Galia amphora fırınlarını belirlemişlerdir. Newton, Robinson ve Liddy, Tunus'ta üretilen silindir şeklindeki amphoralar için benzer bir çalışma yapmıştır⁵⁸.

Dressel'in tipoloji dizisini genişletmek amacıyla, diğer araştırmacıların yaptıkları bu çalışmalar, Beltran tarafından bir araya toplanmış ve daha da ilerletilmiştir. Almagro ve diğerleri, Roma Hispania'sında bulunan amphoraların genel tipolojisini yapmışlardır. Beltran, yeni tipler oluşturmaya rağmen, yayımlanmış materyal üzerinden gitmiş, Hispania kıyılarındaki müzelerde bulunan tam amphoraları ve kırık parçaları incelemiş fakat bunlar çeşitli tipolojik ayrıntıları değerlendirmesine olanak vermemiştir. Beltran'ın çalışmasındaki bazı eksiklikler ve kil analizlerinin olmayışı, araştırmanın değerini şüpheli hale getirmiştir⁵⁹. Roma Hispania'sında bulunan amphoralarla ilgili bir diğer önemli çalışma, Keay'in 1984 yılında yayımlanmış olduğu İspanya'nın kuzeydoğusunda yer alan başlıca limanlarda bulunmuş, M.S. 2. yüzyıldan – M.S. 6. yüzyıla tarihlenen amphoraların yer aldığı, dikkatli ve ayrıntılı çalışmasıdır. Bu şehirlere amphoralar, Tunus, Tripolitania, Baetica, Tarraconensis ve Doğu Akdeniz'den gelmiştir⁶⁰.

Lamboglia'nın, Ventimiglia ve Ampurias'ta, stratigrafik kesitler veren seramik buluntuları üzerine yapmış olduğu çalışma, Cumhuriyet ve Erken İmparatorluk amphoralarını anlamamızı sağlamıştır. Yine de, geç Roma amphoraları, Batı Akdeniz'de 1960 ve 1970'lere kadar dikkate alınmamıştır⁶¹. Tunus amphoralarının karışık serileri ilk olarak Zevi, Tchernia ve Beltran Lloris tarafından basit bir tipolojiye

⁵⁶ Peacock ve Williams 1986, 4.

⁵⁷ Reynolds 2010, 3.

⁵⁸ Peacock ve Williams 1986, 15.

⁵⁹ Keay 1984, 72.

⁶⁰ Reynolds 2010, 3.

⁶¹ Keay 1984, 72.

ayrılmış; hamur yapılarına ve tarihlerine göre sınıflandırılmışlardır⁶². Bu çalışma, antik Roma'nın limanı Ostia'daki buluntular ve Fransa'nın güney sahillerinde bulunan batıklardan gelen malzeme üzerine temellendirilmiştir. Ayrıca sınıflandırma oluşturulurken, boyutlar ve ağız kenarı profilleri göz önünde bulundurulmuştur.

Bu sonuçlar, Panella ve Manacorda tarafından incelenen Ostia'daki "Terme del Nuotatore" kazılarında gelen malzemelerin çok ayrıntılı yayımları ile genişletilmiştir. Panella, Zevi ve Tchernia'nın çalışmasını bir adım daha ileriye taşıyarak, iyi tarihlendirilmiş stratigrafi tipolojisine dayanan, iki Afrika amphorasını alt gruplara ayırmıştır. Bu grup, M.S. geç 2. ve 3. - erken 4. yüzyıllar arasındaki dönemi kapsamaktadır⁶³. Ayrıca Michael Bonifay'ın 2004 yılında yayımlanan "Etudes sur la céramique romaine tardive d'Afrique" adlı yayımında, geç Roma dönemine ait Afrika amphoralarından söz edilmektedir⁶⁴.

Batı Akdeniz'de yapılan önemli çalışmalardan bir diğeri de, Kartaca'daki Michigan kazılarında gelen amphoraların incelendiği, Riley'in çalışmasıdır. Kazılar, M.S. 4. yüzyıldan M.S. 7. yüzyıla tarihlenen bir dizi önemli depoziti ortaya çıkarmış ve Riley'in bu geç dönem için Batı ve Doğu Akdeniz'deki son tipolojileri başarılı bir şekilde eşleştirmesine izin vermiştir. Miktarı belirlenmiş bu tabloları kullanarak, tarihlende, dağılımda ve çok problemlili doğu tiplerini belirlemede önemli sonuçlara varabilmiştir⁶⁵. En yaygın Doğu Akdeniz Geç Roma amphoraları, Geç Roma 1-7 olarak sınıflandırılmıştır ve bu isimlendirme günümüzde hala kullanılmaktadır⁶⁶. Mana ise Kartaca kökenli Kuzey Afrika amphoralarını Mana A, B, C, D ve E olarak sınıflara ayırmıştır⁶⁷.

Diğer önemli çalışma ise Roma'daki "Scuola Praeconum" depozitinden ele geçen amphoraların bulunduğu son yayımıdır. Bu çalışma, Roma'ya M.S. 5. yüzyılın ortalarına doğru ithal edilen belirli amphora miktarlarını belirlemeye olanak

⁶² Reynolds 2010, 3.

⁶³ Keay 1984, 72, 73.

⁶⁴ Reynolds 2010, 3.

⁶⁵ Keay 1984, 74.

⁶⁶ Reynolds 2010, 2.

⁶⁷ Doğer 1991, 28.

vermektedir. Tipolojiye fazla dikkat edilmemekle birlikte, hamur yapıları temelde ana ayrımları gösterir⁶⁸. Roma’da bulunan “Crypta Balbi” ’de gerçekleştirilen kazılar ise, Akdeniz’deki M.S. geç 7. ve M.S. 8. yüzyıllardaki ticareti yeniden değerlendirebilmemizi sağlamıştır. Bunların yanı sıra, antik dönem Hispania zeytinyağı ticaretini anlamak için Roma’daki Monte Testaccio’da Remesal Rodriguez tarafından gerçekleştirilen kazılar bu çalışmalara büyük katkıda bulunmuştur⁶⁹.

Doğu Akdeniz’de ise Atina Agorası’nda gerçekleştirilen kazılarda ele geçen buluntular, Roma Dönemi’nde Doğu Akdeniz bölgesinin seramik üretim miktarının büyük çoğunluğunun kronolojik ve tipolojik dizininin oluşturulması için temel oluşturmaktadır⁷⁰. Robinson’un Atina Agorası’nda gerçekleştirmiş olduğu çalışmalarda sikke tarihli kontektlerde bulunan tam, Doğu Akdeniz amphoraları çok kullanışlı bir seri sağlamıştır. Yapılan bu çalışmada, Batı Akdeniz’deki ilk çalışmalara göre küçük tanımlamalar ve hamur yapısı hakkında daha dikkatli bir sunum görülmektedir.

Kuzmanov, Radulescu ve Scorpan tarafından yapılan çalışmalar, Karadeniz civarında bulunan Doğu Akdeniz merkezlerinde, aşağı Danube ve Doğu Akdeniz’den gelen geç Roma amphoralarının çeşitliliğini sunması bakımından önemlidir. Yine de, tipoloji ile ilgili problemlere oldukça basit yaklaşılması, Batı Akdeniz’deki amphora yayımlarıyla az bağlantıda olmak ve hamur yapısı ile ilgili herhangi bir tam çalışmanın olmaması amphoraların önemini daha sonrasında gelen herhangi bir karşılaştırmalı çalışmada geciktirmiştir⁷¹.

Birçok uzman, Karadeniz Bölgesi’ndeki Roma Dönemi ticari amphora üretimi ve dağılımı ile ilgilenmektedir. Sinop yakınlarında yer alan Demirci’de, Dominique Kassab Tezgör tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda, bir amphora atölyesi saptanmıştır. Burada yapılan kil analizleri Sinope, Herakleia ve Kolchis üretimlerinin birbirinden kolayca ayrılmasını sağlamıştır⁷². Sinop Demirci’de gerçekleştirilen amphora atölyesi kazılarında, Dominiue Kassab Tezgör M.S. 2./3. ve 6./7. yüzyıllar

⁶⁸ Keay 1984, 74.

⁶⁹ Reynolds 2010, 5.

⁷⁰ Robinson 1959, 1.

⁷¹ Keay 1984, 72, 73.

⁷² Lund 2007, 187.

arasında üretilmiş Sinop amphoralarının tipolojisini ve bölgedeki Roma fırın yapılarını yayımlamıştır⁷³.

Alpözen, Bodrum Müzesi amphoralarının birçoğunun tarihlendirilmesi ile ilgili çalışmalar yapmış ve bu çalışmalar 1975 yılında yayımlanmıştır. Alpözen tarihlendirmeyi, George Bass'ın Yassı Ada'da gerçekleştirmiş olduğu sualtı çalışmaları sonuçlarından ve o zamana kadar yayın yapmış olan amphora uzmanlarının çalışmalarından yararlanarak oluşturmuştur⁷⁴.

Riley tarafından Filistin'deki, Caesarea Hipodromundan gelen seramikler üzerine yapılan çalışma da önemlidir. İlk defa, kazı alanında ortaya çıkan amphoralar sayılarak ve tartılarak objektif bir şekilde kayıt altına alınmıştır. Aynı zamanda üretim yerini belirlemek amacıyla bir amphoranın ince kesit parçası analiz edilmiştir. Bu yaklaşım Riley'in daha sonra Berenike kazılarında ele geçen amphoralar üzerine yaptığı çalışmayla daha da gelişmiştir⁷⁵. Riley, kendi sınıflandırmasını oluşturmuş ve Berenike'deki kaba kaplar ile amphoraları çalışmıştır. Hellenistik ve Geç Roma Dönemi'ne ait ithal amphoralar ve pişirme kapları ile ilgili bibliyografya ve detaylı arka plan özetleri yayımlamıştır⁷⁶. Berenike seramik sistemi, John Hayes'in Kartaca'daki son kazılarda geliştirmiş olduğu sistemin Berenike'ye uyarlanması ile oluşturulmuştur. Tabakaların her birinden gelen seramikler hem sayılmış hem de tartılmıştır⁷⁷.

2.1. Roma İmparatorluk Dönemi Amphoraları Tipolojisi ve Kronolojisi

Erken İmparatorluk Dönemi'nde görülen bazı amphora formları, Cumhuriyet Dönemi amphoralarının form etkisinde kalmışlardır. M.Ö. 1. yüzyıl ile M.S. 1. yüzyıl arasında Doğu İtalya kıyılarındaki merkezlerde ve Dalmaçya kıyılarında yaygın olan⁷⁸ Dressel 6 amphoraları, form özellikleri bakımından Roma Cumhuriyet Dönemi'nde

⁷³ Tezgör 2010, 85.

⁷⁴ Alpözen 1975, 7.

⁷⁵ Keay 1984, 73.

⁷⁶ Reynolds 2010, 3.

⁷⁷ Riley 1979, 102.

⁷⁸ Dellaporta et.al. 1999, 6.

üretimlerine başlanan Lamboglia 2 amphoralarına çok benzemekte, hatta bazen benzer kil kompozisyonları göstermektedirler⁷⁹. Tipolojik özelliklerine göre A ve B olarak ayrılan bu amphoralardan Dressel 6A amphoraları, Lamboglia 2 ile benzer gövde formuna sahiptir. Bu amphoralarla Lamboglia 2 amphoraları arasındaki en önemli fark, uzun ve masif kaideleridir. Dressel 6B ise Dressel 6A grubuna göre incelmış boyunu ve kısalmış kulpları ile birlikte daha ayırt edici özelliklere sahiptir⁸⁰. Bu örnekten yola çıkarak, Dressel 6 amphoralarının, Lamboglia 2 ile benzerliklerini göz önünde bulundurduğumuzda, Erken İmparatorluk döneminde görülen bazı amphora formlarının, geçmişteki form geleneklerini sürdürdüklerini söyleyebiliriz⁸¹.

Erken İmparatorluk Dönemi'nde, İmparatorluğun batısında büyük miktarlarda amphora üretimi göze çarpmaktadır. Bu üretim özellikle "Hispania Tarraconensis" ve "Baetica" eyaletlerinde artarak yoğunlaşmıştır⁸². M.Ö. 1. yüzyılın sonlarında Dressel 1 ve Lamboglia 2 amphoralarının pazardan çekilmesiyle birlikte, bu dönemde Dressel 2, 3, 4 amphoraları görülmeye başlamıştır⁸³. M.Ö. geç. 1. yüzyılda üretimlerine başlanan ve M.S. 2. yüzyıl sonu / 3. yüzyıl başlarına kadar üretilmeye devam eden Dressel 2, 3, 4 amphoraları, Batı Akdeniz'de başta İtalya'da Campania, Latium, Etruria; İspanya'da Catalunya ve Baetica; Fransa da ise merkez ve güneyde olmak üzere çeşitli yerlerde üretilmişlerdir. Bu amphoraların basit, yuvarlak ağız kenarı; uzun, silindirik boyunu, ikiz dikey kulpları vardır⁸⁴. Boyun ile omuzun birleştiği yerde yer alan ince yiv bu formun belirgin özelliğidir. Ovoid gövdesi kaideye doğru daralır ve sivri bir dipole son bulur. Dressel 3 amphoraları Dressel 2 ve 4'ten daha kalın cidarlı ve boyun omuz geçişi daha belirgin olduğu için Dressel 2 ve 4 içinde farklı bir grubu oluşturur⁸⁵. Bu amphoralar, Erken İmparatorluk Döneminde görülen en önemli Batı Akdeniz şarap amphoralarıdır. Özellikle Campania üretimi olanlar, Roma İmparatorluğunda, Britania ve Kuzeybatı eyaletlerinden Doğu Akdeniz ve Kıyıl Denize kadar geniş bir alanda yayılım göstermişlerdir⁸⁶. İtalya'nın Campania Bölgesi'nde üretilen Dressel 2, 3, 4 tipi

⁷⁹ Peacock ve Williams 1986, 99.

⁸⁰ Şenol 2000, 124.

⁸¹ Panella 2001, 177.

⁸² Peacock ve Williams 1986, 26.

⁸³ Şenol 2000, 128.

⁸⁴ Peacock ve Williams 1986, 105.

⁸⁵ Şenol 2000, 128.

⁸⁶ Peacock ve Williams 1986, 106.

amphoralar, Hellenistik Dönem Kos amphoralarının özelliklerini taşıırken, İspanya’da üretilenler bu özelliklerden uzaktır.

M.Ö. 1. yüzyıl sonu ile M.S. 2. yüzyıl başlarına tarihlendirilen⁸⁷, oval gövdeli Dressel 7, 8, 9, 10 ve 11 amphoraları Hispania kökenli olmalarına rağmen, Dressel 1 ve Dressel 2, 3, 4 amphoralarında olduğu gibi birçok yerde üretilmiş ve tipolojik farklılıkları grup içinde fark edilmelerini sağlamıştır. Bu amphoralar kaide ve ağız formları açısından farklılıklar göstermektedirler. Hispania Baetica kökenli bir başka küresel gövdeli amphora ise Dressel 20 amphorasıdır⁸⁸. Üretimlerine M.Ö. 1. yüzyılın sonlarında başlanmış ve M.S. 3. yüzyıla kadar üretilmişlerdir⁸⁹. Özellikle Batı Akdeniz eyaletlerinde en geniş ölçüde yayılım gösteren amphoradır. M.Ö. 1. yüzyılın ortasından M.S. 1. yüzyılın ortalarına kadar üretilen ve Dressel 20 amphoraları ile benzer kil özellikleri göstermelerinden dolayı Baetica kökenli olduğu önerilen Haltern 70 amphorası, dışa çekik ağız kenarına, silindirik gövdeye ve masif konik kaide ile üzerinde derin bir yiv bulunan, oval formlu kulplara sahip Batı Akdeniz amphorasıdır. M.Ö. 1. yüzyıl sonu ile M.S. 1. yüzyıl arasına tarihlenen bir başka İspanya kökenli amphora ise Haltern 71 amphorasıdır. M.Ö. geç 1. yüzyıla tarihlenen birçok deniz aşırı yerleşimde bulunmuştur. Böylelikle Hispania şarabı, zeytinyağı ve deniz ürünleri, Augustus dönemi sona ermeden önce İtalya yarımadasına ulaşmıştır⁹⁰. Hispania’da M.S. 3. yüzyıldan M.S. 5. yüzyılın ortasına kadar üretilmiş olan Dressel 23 ile yine aynı döneme tarihlenen Almagro 51 amphoraları bulunmaktadır. Olasılıkla Lusitania kökenli olan Almagro 50 amphoraları ise M.S. 4. yüzyılın başından M.S. 5. yüzyıla kadar üretilmişlerdir⁹¹.

M.S. 1. yüzyılda Güney Fransa’da bağcılık önemli bir artış göstermiştir. Ostia’da, M.S. 1. yüzyılın ortalarına tarihlenen tabakalarda çok sayıda Gaulois şarap amphoraları ele geçmiştir. Son yıllarda Fransız arkeologlar tarafından gerçekleştirilen incelemelerde Languedoc ve Provence’de kırktan fazla amphora fırını ortaya

⁸⁷ Şenol 2000, 128, 147.

⁸⁸ Peacock ve Williams 1986, 118, 136.

⁸⁹ Şenol 2000, 151.

⁹⁰ Peacock ve Williams 1986, 26, 115, 134, 136.

⁹¹ Bonifay ve Pieri 1993, 1, 2.

çıkarılmıştır⁹². Gaulois 1, 2, 3, 5 amphoraları M.S. 1. yüzyıla tarihlenirken, Gaulois 4 amphorasının üretimi M.S. 3. yüzyıla kadar sürmektedir. Bu amphoralar form bakımından küçük boyunları, yuvarlak gövdeleri ve geniş düz kaideleri ile dönemlerindeki amphora standartlarının dışında kalmaktadırlar⁹³.

Laubenheimer, 9 tip tanımlamıştır. Bunların çoğu sadece bir ya da iki fırında üretilmiştir. Gaulois 1, 2, 3, 5 çeşitli fırınlarda üretilirken, Gaulois 4 Güney Fransa'nın tamamında M.S. 1. yüzyılın ortası ile M.S. 3. yüzyıl arasında üretilmiştir. Bu amphoralar öncelikli olarak Galia, Germania ve Britania'da dağılım göstermişlerdir⁹⁴. Ostia'da gerçekleştirilen kazılarda, M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İtalyan amphoralarının sayısında bir düşüş olduğu görülmüştür. Bu olasılıkla, Galia ve Hispania gibi belli başlı eyaletlerde üretilen amphoraların ve amphoralarda taşınan ürünlerin sıkı rekabetinden kaynaklanmış olabilir⁹⁵.

Kuzey Afrika'da ise, M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile M.S. 2. yüzyılın ikinci yarısı arasında Tunus'ta, İmparatorluk Döneminde yer alan bütün Afrika amphoraları gibi silindirik bir gövde formuna sahip ve çok fazla yayılımı olmayan Ostia 59 amphorasını ve üretim yeri kesin olmamakla birlikte yine Tunus olduğu önerilen, M.S. 2. yüzyılın başlarından M.S. 3. yüzyılın ilk yarısına kadar üretilen Ostia 23 amphorasını görmekteyiz⁹⁶. Bu amphoraların yanı sıra klasik Kuzey Afrika amphoraları olarak adlandırılan⁹⁷, M.S. 3. ve M.S. 4. yüzyıllar arasına tarihlenen, uzun, silindirik gövde formuna sahip Afrika I ile M.S. geç 2. yüzyıl ile M.S. geç 4. yüzyıllar arasına tarihlenen yine silindirik gövde formuna sahip Afrika II amphoraları görülür. Kuzey Afrika'da M.S. 1. yüzyıl ile M.S. 4. yüzyıl arasında üretilen diğer amphoralar ise yine silindirik gövde formuna sahip olan Tripolitania I, II ve III amphoralarıdır⁹⁸. M.S. 4. yüzyıl sonundan 5. yüzyıl ortalarına tarihlenen bir diğer Kuzey Afrika amphorası ise Spatheia amphorasıdır⁹⁹. M.S. 4. ve 6. yüzyıllar arasındaki geç Roma Dönemi'nde yerini,

⁹² Peacock ve Williams 1986, 27.

⁹³ Doğer 1991, 26.

⁹⁴ Woolf 1992, 286.

⁹⁵ Peacock ve Williams 1986, 27.

⁹⁶ Panella 1980, 171-173.

⁹⁷ Panella 1986, 258.

⁹⁸ Peacock ve Williams 1986, 153, 156, 170.

⁹⁹ Bonifay ve Pieri 1993, 6.

temelde ağız ve kaide formlarının farklılıklarına göre ayırt edilebilen büyük boyutlu silindirik amphoralara bırakmıştır. Keay, Katalonya'daki mezarlardan ele geçen bulgular ışığında temelde 93 amphora tipi belirlemiştir. Bunlardan 56 tanesi Kuzey Afrika kökenlidir¹⁰⁰.

İmparatorluğun doğusuna baktığımızda, üretim yeri Batı Anadolu kıyıları özellikle de Ephesos olan LR3 amphoralarını görmekteyiz. Üretimlerine Augustus Dönemi'nde başlanmış olan bu amphoralar, M.S. 4. yüzyıla kadar tek kulplu iken M.S. 4. yüzyılın sonunda ikinci bir kulpun eklenmesiyle M.S. 6. yüzyıl sonu, M.S. 7. yüzyıl başlarına kadar, belki de daha uzun bir süre üretilmişlerdir¹⁰¹. Bu amphora formu tezin konusunu oluşturduğu için bir sonraki bölümde daha detaylı değinilecektir. Ege kökenli bir başka amphora ise Kapitän II amphorasıdır. Yüksek, kalın, konik bir boyuna, kaideye doğru daralan bir gövdeye ve içi boş, dış yüzeyinde yatay yivleri olan bir kaideye sahiptir. M.S. 3. ve M.S. 4. yüzyıllarda yayılım göstermelerine rağmen üretimlerine M.S. 2. yüzyılın sonlarına doğru başlanmıştır¹⁰².

M.S. 4. yüzyıl ile M.S. 7. yüzyıllar arasında üretilen ve son araştırmalara göre, Kilikia, Kıbrıs, Rhodos kökenli oldukları önerilen LR1 amphoraları form bakımından kendi içinde bir takım değişiklikler göstermiştir. Erken dönemde dar ve uzun bir boyuna, küçük ve armudi bir gövdeye sahip iken geç dönemlere doğru geniş boyunlu, oval gövdeli ve gövde üzerinde yivlere sahiptir. M.S. 4. ile M.S. geç 6. erken 7. yüzyıllar arasında üretilen bir diğer Doğu Akdeniz amphorası ise LR2'dir. Bu amphoranın köken yeri Ege ve Karadeniz Bölgesi olarak düşünülmektedir. Bunun yanı sıra arkeologlar Peleponnessos yarımadasının kuzeydoğusunda önemli bir atölye olduğunu önerirler. Khios Adası'nda, Argolis'te olasılıkla Knidos'ta da üretilmişlerdir. Kısa boyunu, yüksek ve eğimli ağız, gövde üzerinde yer alan kısa kulpları vardır. Gövdesinin üst kısmı ince yivlerle süslenmiştir. Düğme formunda bir kaideye sahiptir¹⁰³. Genel olarak üretim yeri Gaza Bölgesi olarak kabul görmüş olan LR4 amphorası¹⁰⁴, M.S. 1. yüzyıldan itibaren üretilmeye başlanmış, M.S. 4. yüzyıl sonu

¹⁰⁰ Peacock ve Williams 1986, 158.

¹⁰¹ Riley 1980, 115.

¹⁰² Peacock ve Williams 1986, 193,194.

¹⁰³ Bezezky et.al. 2013, 159, 161.

¹⁰⁴ Rowe 2004, 230.

M.S. 7. yüzyılın başı arasındaki dönemde Mısır'a ihracatı yoğun olarak gerçekleşmiş bir amphoradır¹⁰⁵. Bu ayırt edici, donuk kahverengi hamur rengine sahip amphora, Kartaca kazılarında ise M.S. 5. yüzyıla tarihlenen tabakalarda sıklıkla görülmektedir¹⁰⁶. Küçük, dışa taşkın ağız kenarına, omuzlarda yer alan kulak formunda kısa kulplara, kulp altında ve kaideye yakın yerde yer alan yivlere sahiptir¹⁰⁷. Mısır kökenli ve torba gövdeli olarak adlandırılan LR5 ve 6 amphoraları ise yüksek ağız kenarına, gövdeye doğru genişleyen konik omuza ve omuz üzerinde yer alan ilmek kulplara sahiptir. Bu amphoraların gövde üzerinde yivleri vardır ve M.S. 5. – M.S. 7. yüzyıllar arasına tarihlenirler¹⁰⁸. Mısır kökenli bir diğer amphora ise, dik ağız kenarına, keskin geçişli omuza, ilmek ya da kayış kulplara sahip olan LR7 amphorasıdır. İnce gövdesi üzerinde derin yivler bulunmaktadır ve masif kaideye sahiptir. Bu tip M.S. geç 4. yüzyıldan 6. yüzyıla bir ihtimal 7. yüzyıla kadar kullanılmıştır¹⁰⁹.

Genel olarak baktığımızda, M.S. 4. yüzyıldan M.S. 5. yüzyılın başlarına kadar, Doğu Akdeniz'den gelen amphoralar (Ege, Karadeniz, Asya, Suriye, Filistin, Mısır) geniş bir yayılım göstermişlerdir. Özellikle Batı Akdeniz'den Kuzey Avrupa'ya kadar küçük miktarlarda ulaşmışlardır. Yine de, zayıflayan Roma İmparatorluğu, ürünlerinin güvenli bir şekilde taşınmasını daha fazla garanti edememiş ve M.S. 7. yüzyılın ortasındaki Arap istilası bir kez daha ticaretin yapısını değiştirmiştir¹¹⁰.

¹⁰⁵ Şenol 2000, 246.

¹⁰⁶ Riley 1980, 115.

¹⁰⁷ Bezezky et.al. 2013, 170,171.

¹⁰⁸ Şenol 2000, 255.

¹⁰⁹ Bezezky et.al. 2013, 172.

¹¹⁰ Dellaporta et.al. 1999, 6.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LR3 AMPHORALARI

Erken örnekleri, tek kulplu olan ve Anfora Monoansata, August 55, Knossos 49, Mid Roman 3 (Berenice), Ostia 3/368, Peacock-Williams 45A olarak adlandırılan bu amphoralar, Augustus Dönemi'nden Geç Roma Dönemi'ne kadar form bakımından birçok değişiklik geçirerek üretilmişlerdir¹¹¹. M.S. 4. yüzyılın sonlarından itibaren iki kulplu olarak üreilmeye devam eden bu form¹¹², çeşitli uzmanlar tarafından Ballana 13a, Benghazi Late Roman Amphora 10, British BIV, Caeserea 4, Carthage Late Roman 3, Keay LIV Bis, Kuzmanov VII, Peacock-Williams 45, Scorpan 5 ve Zeest 95 olarak adlandırılmıştır¹¹³.

Bu amphoralarla ilgili yapılan çalışmalarda, S. Lemaitre M.S. 4. yüzyıla kadar tek kulplu olan LR3 amphoralarının “tek kulplu amphoralar” olarak adlandırılmasını önermektedir¹¹⁴. Pieri'nin oluşturmuş olduğu tipolojide ise bu amphoraların erken örnekleri çalışma içerisinde yer almamaktadır. K. Şenol, tek kulplu amphoraların, LR3 amphoralarının öncülü olduğu ve form gelişimi kolaylıkla gözlemlenebildiği için bu tipin isminin değiştirilmemesi gerektiğini düşünmektedir¹¹⁵.

Bu amphoralara ait erken örnekler, dışa çekik ağız kenarına, dar ve kısa boyuna, kaideye doğru daralan bir gövde yapısına ve halka kaideye sahiptir. Augustus Dönem'inden M.S. 4. yüzyılın sonuna kadar geçen zaman içerisinde dışa çekik ağız kenarı keskin bir açı yapar ve daralır. Konik yapıda olan boyunda daralma, gövdede incelme gözlemlenir. Kaidesinin içi boşalır ve kabın dış yüzeyi yivlendirilir¹¹⁶. M.S. 4. yüzyılın sonundan itibaren, kaba ikinci kulp eklenir ve gövde altında yer alan iz düşüm noktası, M.S. 5. ve M.S. 6. yüzyıllarda omuz üzerinde yer almaya başlar¹¹⁷. M.S. 3. yüzyıldan itibaren gövde üzerindeki yivler artarak, M.S. 6. yüzyılda tüm amphorayı

¹¹¹ Bezczky et.al. 2013, 65.

¹¹² Ladstätter ve Pülz 2007, 422

¹¹³ Bezczky et.al. 2013, 164.

¹¹⁴ Lemaitre 1997, 311.

¹¹⁵ Şenol 2000, 184, 185.

¹¹⁶ a.g.e., 184.

kaplar¹¹⁸. Erken örnekleri tek başına ayakta durmasını sağlayacak alçak halka kaideye sahipken, zaman içerisinde kaidenin çapının daraldığı ve formunun konikleştiği görülür¹¹⁹.

3. 1. Üretim Yerleri

Çeşitli uzmanlar, bu amphoraların üretim yeri olarak Mısır¹²⁰, Byzantium, Samos, Thasos; Batı Anadolu'da ise özellikle Sardeis ve Halikarnassos gibi farklı yerler önermişlerdir¹²¹. Peacock ve Williams'ın Kartaca ve Tintagel'de ele geçen örnekler üzerinde yapmış oldukları petrografik analizlerde bol miktarda muskovit, biotit-mika parçaları ile başkalaşmış kuarsit ve seyrek olarak da kuartz-muskovit-şist tanecikleri gözlenmiştir. Kartaca'daki örnekler garnet ve kynait içerirken Tintagel'deki örnekler dahllite parçacıkları içermektedir. Dahllite fosforit içinde bulunan ikincil bir mineraldir ve volkanik bir kaynağa işaret etmektedir¹²².

Kaliteli, homojen yapıda ve kolaylıkla fark edilebilen, kırmızıdan kahverengiye kadar değişiklik gösteren hamur rengine sahip LR3 amphoralarının, içeriğinin genellikle mika biotit, muskovit ve kuartz olması bu amphoraların üretim yerinin volkanik ve başkalaşım kayalarının olduğu bir alan olduğunu düşündürmektedir. Buna dayanarak araştırmacılar üretim yerinin Mısır, Byzantium, Samos, Thasos değil, Batı Anadolu olduğunda hem fikir olmuşlardır¹²³. Hayes, LR3 amphoralarının üretim yerinin Batı Anadolu'da Menderes ve Hermos Vadileri olabileceğini önermektedir¹²⁴.

LR3 amphoralarına ait Ephesos'ta ortaya çıkan atölye izleri bu tahmini doğrulamaktadır¹²⁵. Batı Anadolu'da başta Ephesos olmak üzere Sardeis ve Pergamon

¹¹⁸ Şenol 2000, 184.

¹¹⁹ Şenol 2009, 153.

¹²⁰ Grace 1979, fig.67.

¹²¹ Pieri 2005, 100.

¹²² Peacock ve Williams 1986, 190.

¹²³ Pieri 2005, 100.

¹²⁴ Hayes 1992, 63.

¹²⁵ Outschar 1993, 47.

gibi kentlerde de üretilmişlerdir ve her kentin form özellikleri ve hamur yapısı farklılıklar göstermektedir¹²⁶.

LR3 amphoralarının tek kulplu erken örneklerine baktığımızda üretimde oldukları dönem süresince genel form özellikleri açısından benzerlikler göstermelerine rağmen, oran, boyut ve gelişim aşamasıyla ilişkili olarak çok çeşitli kil kompozisyonlarına sahip oldukları görülmektedir. Çeşitli formlara ve farklı kil yapısına sahip olmaları bu amphoraların birçok yerde ve farklı atölyeler tarafından üretilmiş olabileceğini akla getirmektedir.

Lang, Atina Agorası'nda gerçekleştirilen kazılarda ele geçen ve M.S. 1. yüzyıla tarihlenen ithal tek kulplu amphoralar üzerinde yapmış olduğu incelemelerde üç farklı kil kompozisyonu ile karşılaşmıştır. Bunlardan 1. Tip, koyu devetüyü rengi hamura sahip, mika katkısı olmayan ve genel özelliklerine ek olarak yüksek halka kaidesi olan tiptir. 2. Tip ise, açık devetüyü rengi hamura, devetüyü renginde astara sahip olan ya da olmayan, mika katkılı ve farklı özellik olarak gövde üzerinde yivleri olan tiptir. En çok bulunan grafitolu tip olan 3. Tip ise, Tip 1'in yüksek halka kaidesini, Tip 2'nin yivlerini almasına rağmen, kil yapısı diğer iki tipten oldukça farklıdır. Donuk kırmızı ya da kahverengi renginde, pişmeden kaynaklı siyah, kahverengi ya da kırmızı olabilen mika katkılı bir hamura sahiptir¹²⁷.

3.1.1. Ephesos Üretimleri

Yerel amphora üretimi fikrini, ilk olarak Ulrike Outschar ortaya atmış, LR 1, LR 3 ve Kapitän II gibi bazı Roma amphoralarının Ephesos'ta üretilmiş olabileceğini iddia etmiştir¹²⁸. Bu iddiasını, Bülbül Dağı üzerinde yer alan şehir duvarlarının dışında, Arap-Dere ya da Pis-Dere olarak bilinen alanda yer alan ve Kuşadası istikametinden Ephesos'a su taşıyan su kemeri hakkında P. Forchheimer'in yapmış olduğu gözlemlere dayanarak yapmıştır¹²⁹.

¹²⁶ Ladstätter ve Pülz 2007, 422.

¹²⁷ Lang 1955, 277, 278.

¹²⁸ Outschar 1993, 47, 48.

¹²⁹ Bezczky et.al. 2013, 23.

1990'larda U. Outschar ve R. Sauer bu alandan birçok amphora parçası toplamıştır. 2001 yılında da S. Ladstätter ve R. Sauer parçalar toplamış, yapılan analizlerde amphoraların kil yapısının Ephesos'taki örneklerin aynısı olduğunu saptamışlardır. 2001 yılında bu alanda yeniden başlayan jeolojik yüzey araştırmalarında, Kaystros ve Meandros nehirlerinin yakınlarından ve vadi içinden kil ve kaya örnekleri alınmıştır. Bu örneklerin analizlerinin değerlendirilmesi ve yayımlanması hazırlık aşamasındadır.

Su kemerinin bir diğer parçası vadinin yakınında bulunmuştur. P. Forchheimer, su kemerinin 200 m. ilerisinde birçok seramik parçasının bulunduğu söz etmektedir. 2007 yılında yapılan en son yüzey araştırmasında su kemerinin yanında, LR3 ve Ephesos 56 amphoralarına ait parçalar bulunmuştur¹³⁰. Outschar, LR3 amphoralarına ait kalsiyum-oksit ile kaplı yüzlerce erken örneğin, burada yapılan kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarıldığından söz eder¹³¹. Bu alanda 2007 yılında yapılan yüzey araştırmasında ele geçen parçaların miktarı, Geç Roma villasından ya da amphora sevkiyatından gelmiş olabileceğini düşündürmektedir. Bu alandan toplanan 173 kulp ve kaide ile 26 gövde parçasından, ağız ve kaide parçalarının %69.7'si Ephesos 56, %30.6'sı LR3 amphoralarına aittir¹³².

Magnesia Kapı'sının yakınlarında gerçekleştirilen yüzey araştırmasında Outschar seramik parçaları toplamış ve seramik atölyesinin bu alanda olabileceğini önermiştir. Outschar bu alanda, 1987-1988 yıllarında su kanalı inşası sırasında Orta Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen, iyi, deforme ve yarı pişmiş örneklerden oluşan seramik yığını bulunduğu ve buranın atölye/ atölyelerin? çöplük alanı olabileceğinden bahseder. Parçaların büyük çoğunluğu, M.S. 2. ve 3. yüzyıla tarihlenen basit kaba kaplar ve Peacock ve Williams 47 yani Kapitän II amphorasına aittir. Bu alanın ana atölyenin yakınında, şehrin dışında yer alıyor olması, seramik mahallesinin burada olabileceğini akla getirmiştir. Ayrıca bu alanda, Geç Helenistik / Erken Roma Dönem'inden, Geç Roma Dönemi'ne tarihlenen çok çeşitli kaplar bulunmuştur¹³³.

¹³⁰ Bezezky et.al. 2013, 23.

¹³¹ Outschar 1993, 51.

¹³² Bezezky et.al. 2013, 23, 24.

¹³³ Outschar 1993, 51.

Yapılan petrografik analizler LR3 amphoralarının kesinlikle Ephesos yakınlarında üretilmiş olduğunu doğrulamaktadır¹³⁴. Kapitän II amphoralarıyla ilgili ikincil derecede bulgular varken LR1 amphoraları yerel üretimin dışında tutulmuştur. Yerel üretim olasılığını araştırmak için bazı Hellenistik Dönem amphoraları ve Yerel Ege I, Yerel Ege II amphoraları incelenmiştir. “Micaceous Water Jar” olarak adlandırılan tek kulplu amphoralar tahminen Menderes Vadisinde üretilmişlerdir fakat ileri araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda LR3 amphoraları Ephesos 56 amphoraları ile karşılaştırılmış ve Ephesos üretimi olup olmadıklarını belirlemek için materyaller yeniden analiz edilmiştir.

Bölgede 1990’larda başlayan kapsamlı araştırmalarda yerel kil depozitlerindeki örneklere ek olarak, farklı tiplerde amphora ve seramik örnekleri Ephesos’tan ve Küçük Asya kıyısında yer alan Samos, Miletos, Didyma ve Priene gibi yerlerden de toplanmıştır. Bu araştırmanın sonuçları belgelenmiş fakat hala yayımlanmamış olmasına rağmen Tamas Bezczky’nin son yayınında referans materyali olarak kullanılmıştır. Yamaç Ev 2’de ele geçen LR 3 amphoralarına ait bazı tek kulplu ve çift kulplu örnekler analiz edilmiştir. R. Sauer, bu analizlere dayanarak Hamur Grubu A ve Hamur Grubu B olarak adlandırılan iki farklı kil grubunu ayırt etmiştir. Daha sonra bunlar Tetragonos Agora’sı ve Yamaç Ev’den seçilen materyallerle karşılaştırılmıştır.

Şimdiye kadar Ephesos yakınlarında herhangi bir seramik atölyesi ya da villa ortaya çıkarılmamıştır. Yapılan jeolojik araştırmalarda Küçük Menderes Vadisi’nde ve Kuşadası çevresinde birçok hamur tipi saptamıştır. Hellenistik Dönem’den Geç Roma Dönemi’ne kadar üretilen amphoraların petrografik analizleri karşılaştırıldıktan sonra R. Sauer üç farklı hamur grubu belirlemiştir. Bunlardan Hamur Grubu A, yoğun garnet (lal taşı) içermektedir. Küçük Menderes Vadisi’nin yanı sıra, Kuşadası Bölgesi’ne yakın olan Ephesos’un güney alanında bulunmaktadır. Hamur Grubu B, yoğun miktarda epidot/klinozoisit içermektedir. Bu grup, Küçük Menderes Vadisi ve Ephesos civarında bulunmaktadır¹³⁵.

¹³⁴ Bezczky et.al. 2013, 27.

¹³⁵ a.g.e., 28, 29.

Hamur Grubu C, yine Küçük Menderes Vadisinde bulunmakta ve mika, epidot ile birlikte zengin kalker içermektedir. LR3 amphoraları Geç Roma Dönemi boyunca Hamur Grubu B ile üretilmişlerdir. Birkaç istisna dışında Geç Roma amphoraları Hamur Grubu B ile üretiliyorken, tek kulplu amphoraları da içeren Helenistik ve Erken Roma amphoralarının, Hamur Grubu C ve A ile üretilmesi dikkat çekicidir. Şimdiye kadar herhangi bir fırın ortaya çıkarılmamış olmasına rağmen amphoralar ve diğer seramik malzemeler Ephesos bölgesinde büyük çaplı bir üretim olduğunu göstermektedir. Üretim Helenistik Dönem'den Bizans Dönem'ine kadar devam etmiş görünmektedir¹³⁶.

3.1.2. Menderes Magnesia'sı Üretimleri

Menderes Magnesia'sında yer alan Hypokaustlu yapıda son yıllarda gerçekleştirilen kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan seramiklerin % 95'inin yerel üretim olduğu saptanmıştır. Yapı içerisinde ele geçen tek kulplu amphora örnekleri diğer amphoralara oranla daha yoğundur. Bu formdaki amphoraların yapıdaki varlığı üretim merkezlerinden birinin Menderes Magnesia'sı olduğunu ortaya koymaktadır¹³⁷. Kentte iki farklı hamur grubu belirlenmiştir. Bunlardan misafir seramikleri, hazırlama ve servis kaplarının yanı sıra depolama kaplarının da üretilmiş olduğu hamur grubu olan 1. Grup, ince tanecikli, tebeşirimsi bir dokuya sahip, yoğun ve ince mika parçaları dışında katkı içermez. Menderes Vadisi üretimlerinin tamamında yoğun ve ince mika katkısı görülür ancak Magnesia üretimlerinin yoğun mika katkılı olduğu söylenebilir. Hamur yapısı sert ve gözeneksiz olmasına rağmen depolama kaplarının kulpları ile bazı kapların kaide ve kulplarında yoğun gözenekler dikkati çeker. Bu gruptaki seramiklerin hamur rengi Munsell Katalogunda 7.5 YR 5/6 ile 5YR 5/6'ya karşılık gelir. Magnesia'daki örnekler diğer kentlerdeki paralelleriyle karşılaştırıldıklarında M.S. 2.-3. yüzyıla tarihlenmektedirler¹³⁸.

¹³⁶ Bezezky et.al. 2013, 29-30.

¹³⁷ Vapur 2009, 130,131.

¹³⁸ a.g.e., 17,132.

3.1.3. Pergamon ve Sardeis Üretimleri

Sardeis'te gerçekleştirilen sondaj kazılarında her iki sondajdan da yoğun miktarda amphora ele geçmiştir. Burada yer alan LR3 amphoralarına ait örnekler bol mika katkı içermektedir. Her iki kuyudan gelen örneklerin Sardeis yakınlarında üretilmiş oldukları önerilmektedir. Genel olarak hamur rengi açık kırmızı, pembe ve sarımsı kahverengidir¹³⁹. Pergamon da LR3 amphoralarının üretim yerleri arasında yer almaktadır. Yerel üretimdeki farklılıklar form ve kil yapısında rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Fakat henüz bununla ilgili bir yayım bulunmamaktadır¹⁴⁰.

3.2. LR3 Amphoralarının Dağılımı

Atina Agorası'nda gerçekleştirilen kazılarda ele geçen ve F 65 ile F 66 olarak numaralandırılan tek kulplu ithal amphoralar, uzun bir üretim süresine sahip LR3 amphoralarının en erken örneklerini temsil etmektedirler. F 65, küçük, üzeri düzleştirilmiş yuvarlak ağız kenarına, kısa, kavisli bir boyuna, boyunun hemen altından başlayan ve omuzda son bulan yuvarlak formlu tek bir kulpa sahiptir. Üst kısmı geniş, kaideye doğru incelen oval bir gövde formu ve yine geniş, kalın bir halka kaidesi vardır. Bu formun gelişimi süresince F 65'te görülen keskin omuz kaybolur ve iç biçimli, dolgun bir form belirir. İlerleyen yüzyıllarda ise gövde formunun daha da incelendiği gözlenmektedir. F 66 ise genel form özellikleri bakımından F 65 gibidir. Fakat gövde, kaideye doğru incelirken, kaidenin hemen üzerinde, F 65'te olduğu gibi kavis yapmaz. Bu amphoralar, M.Ö. 1. yüzyılın son çeyreği ile M.S. 1. yüzyıla tarihlenirler¹⁴¹. Yapılan petrografik analizlere göre Atina Agora'sı F65-F66 numaralı tek kulplu LR3 amphoraları Ephesos A Grubu kil ile üretilmişlerdir¹⁴².

Augustus Dönemi'nde tek kulplu amphoralar, Batı Akdeniz'de nadir olarak görülürler. Buna rağmen Ren Nehri üzerinde yer alan Haltern Kampı malzemeleri içinde Augustus Dönemi'ne tarihlenen tek kulplu örnekler ortaya çıkarılmıştır. Bunun

¹³⁹ Rautman 1995, 81.

¹⁴⁰ Ladstätter ve Pülz 2007, 422.

¹⁴¹ Robinson 1959, 17.

¹⁴² Bezczyk 2010, 354.

yanı sıra İtalya'nın kuzeybatısındaki Adriyatik sahillerinde bulunan, M.Ö. yaklaşık 10 yılına tarihlenen Commachio Batığı'nda da bir grup tek kulplu amphora ele geçmiştir. Bu grup Adriyatik sahillerindeki en erken örnektir ve kaliteli, bol mika katkılı, kahverengi ya da kırmızı hamur rengine sahiptir. Ayrıca Fransa'nın güneydoğusunda yer alan Saint-Romain-en-Gal'de, La Maison-des-Dieux-Ocean isimli yapıda bu forma ait kaide parçaları bulunmuştur. M.Ö. yaklaşık 20 yılına tarihlenen, fakat deforme olmuş bir parça da Lyon'da bulunan Kybele Tapınağı kazılarında ele geçmiştir¹⁴³. Pompeii'de yer alan Vestal Evi'nin M.S. 50-79 yılları arasına tarihlenen tabakasında, LR3 amphoralarının tek kulplu erken örnekleri %1'lik bir oranla temsil edilmektedir¹⁴⁴.

M.S. 1. yüzyıla tarihlenen örneklerin tipolojik değişiklikleri ayrıntılarda görülmesine rağmen, genel form özellikleri Augustus Dönemi'ndeki form özellikleri ile aynıdır. Halka kaidenin çapı bu dönemde küçülür. Galia'da M.S. 1. ve M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen örnekler bulunmaktadır. M.S. 1. yüzyıla tarihlenen örnekler, Doğu Akdeniz'de Ephesos ve Atina Agorası'nda yer alan kontekstler dışında çok nadir görülmektedir¹⁴⁵. Atina Agorası'nda M.S. 1. yüzyılın ortası ile M.S. erken 2. yüzyıla tarihlenen tabakadan¹⁴⁶ gelen tek kulplu amphoralardan M 45'in kısa boyunu, boyundan omuza bağlanan tek kulpu, omuzlara kadar geniş, kaideye doğru gittikçe daralan ovoid gövdesi ve gövde üzerinde yivleri bulunmaktadır. Küçük, içi oyuk kaidesi vardır. Kulpun altında "PMB" grafitosu yer alır. Lang tarafından bu Actium Erasına göre 142 yani M.S. 112 olarak okunmuştur¹⁴⁷. Bunlara benzeyen bir örnek Kıbrıs'ta yer alan Kourion antik kentinde bulunmuştur. Üzerinde yer alan grafitodan dolayı M.S. 74 yılına tarihlendirilmiştir¹⁴⁸. Bu amphoralar, M.S. 1. yüzyıldan itibaren Caesarea'da görülmeye başlarlar¹⁴⁹. Ostia'da ve Berenike'de M.S. geç 1. yüzyılda bu form yoktur.

Berenike'de M.S. erken 2. yüzyıldan itibaren görülmesine rağmen toplam amphoralar içinde çok düşük bir oranla temsil edilmektedir. Berenike'de % 0.3 olan

¹⁴³ Lemaitre 1997, 312, 313.

¹⁴⁴ De Sena ve Ikäheimo 2003, 314.

¹⁴⁵ Lemaitre 1997, 313.

¹⁴⁶ Bu tarihlleme M45 ve M46 olarak numaralandırılan amphoralar üzerinde yer alan grafittolara dayanarak yapılmıştır. Actium Erasına göre sırasıyla M.S. 112 ve 131 yıllarına denk gelmektedir.

¹⁴⁷ Robinson 1959, 88.

¹⁴⁸ Riley 1979, 183.

¹⁴⁹ Oleson et.al. 1994, 16.

oranı, M.S. 3. yüzyılda %1.8'e çıkar¹⁵⁰. M.S. 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl başında özellikle Ostia, August ve Marsilya'da tek kulplu örnekler görülür. Augustus Dönemi'nde görülen örneklere göre formda değişiklikler gözlemlenmektedir. Kaidenin çapı bu dönemde küçülür ve yüksekliği artar¹⁵¹.

Atina Agorası'na baktığımızda ise burada yer alan örneklerden, J 46, J 47 ve M 125'in, daha ince ve yivli bir gövdesi vardır. M 125 üzerinde yer alan grafittoya dayanarak M.S. geç 2. yüzyıl ile erken 3. yüzyıla, J 46 ve J 47 ise M.S. 2. yüzyıl ile erken 3. yüzyıl arasında tarihlenirler¹⁵². Ostia'da M.S. 2. yüzyılın ikinci yarısında, Doğu Akdeniz'den gelen ithal amphoralar içinde toplam seramiğin % 11.7'lik bir oranını oluşturur. Lyon'da ise M.S. 3. yüzyılın ilk yarısında % 4'lük bir oranı vardır¹⁵³. Ostia'da M.S. 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl başına tarihlenen tabakada da yer almaktadırlar¹⁵⁴. Ayrıca Klazomenai'da Karantina Adası'nda gerçekleştirilen kazılarda M.S. geç 2. erken 3. yüzyıla tarihlenen ve Atina Agorası'ndaki M 125 ve M 126 ile benzer özellikler gösteren tek kulplu amphoralara ait örnekler bulunmaktadır¹⁵⁵.

Galia'da M.S. 3. yüzyılın başlarında yoğun olarak görülürler¹⁵⁶. Ilion'da M.S. erken 3. yüzyıla tarihlenen tek kulplu kaplara ait örneklerin 3. yüzyılda geniş bir dağılımı vardır¹⁵⁷. Hispania Camos'ta yer alan Vilauba antik yerleşiminde, M.S. 1. yüzyıl ile 3. yüzyılın sonuna tarihlenen bir yapıda ithal tek kulplu bir amphoraya rastlanmıştır¹⁵⁸. Argos'ta M.S. 3. yüzyıl sonunda nadir olmasına rağmen M.S. 4. yüzyılda ithalatında dikkate değer bir gelişme olur ve yüzyılın sonuna kadar toplam amphoraların içinde % 30 ve % 50'lik bir oranı oluştururlar. Atina Agorası'nda, Tek kulplu çeşitlerin geç örnekleri M 240, M 242, M 255, M 256, M 257, M 275, M 276, M 277, M 279, M 280, M 281 ve M 282 ile temsil edilmektedir. Bu amphoraların genel özellikleri küçük ağza, omuza doğru açılan konik boyuna, boyundan başlayıp omuzda son bulan tek bir kulpa, iç biçimli ve dış yüzeyi yivli olan gövdeye ve yine konik, boru

¹⁵⁰ Riley 1979, 183.

¹⁵¹ Lemaitre 1997, 313.

¹⁵² Bezczky et.al. 2013, 70.

¹⁵³ Lemaitre 1997, 314.

¹⁵⁴ Panella 1973, 623.

¹⁵⁵ Beek ve Beelen 1991, 42.

¹⁵⁶ Lemaitre 1997, 316.

¹⁵⁷ Tekkök et.al. 2001, 368.

¹⁵⁸ Masoliver 1990, 157,184.

formunda içi oyuk kaideye sahip olmalarıdır. M 240 ve M 242 M.S. erken 4. yüzyıla tarihlenirken, M 255, M 256, M 257 M.S. 4. yüzyılın ortasına ve diğerleri ise M.S. geç 4. yüzyıla tarihlenmektedirler¹⁵⁹. Bu döneme tarihlenen amphoralar Güney Ege’de Knossos’ta¹⁶⁰ ve M.S. 4. yüzyıla tarihlenen Yassı Ada batığında da bulunmuştur¹⁶¹. M.S. 4. yüzyılda Paphos’ta¹⁶², Mısır’da Tell el- Farama’da bol mika katkılı ve kahverengi ya da kırmızı hamur rengine sahip tek kulplu örnekler¹⁶³ ve yine Mısır’da Gabbari Nekropolü’nde M.S. 4. yüzyılın başına tarihlenen kaide parçası bulunmuştur fakat oldukça az sayıda dırlar¹⁶⁴. Mons Cladianus’taki tek kulplu amphoralara ait örnekler M.S. geç 1. yüzyıl ile 4. yüzyılın sonuna tarihlenirler¹⁶⁵. Heliopolis Batığı’nda ise M.S. 4. yüzyılın başına tarihlenmektedir¹⁶⁶.

Caesarea İç Limanı’nda gerçekleştirilen kazılarda ortaya çıkan ve M.S. 4. yüzyılın sonuna tarihlendirilen erken dönem formuna ait bütün kaplar tek kulpludur ve dışbükey kaideleri vardır¹⁶⁷.

Bu amphoralar Karadeniz Bölgesi’nde M.S. 4. yüzyıl sonundan M.S. 6. yüzyıl sonuna kadar yayılım göstermişlerdir¹⁶⁸. Bulgaristan’da yer alan Novae antik kentindeki “*valetudinarium*” (hastane) yapısında gerçekleştirilen kazılarda LR3 amphoralarının erken örnekleri olan tek kulplu amphoralar, Atina Agorası’ndaki M.S. 1. yüzyıl ile M.S. 4.yüzyıla tarihlenen örneklerle aynı kronolojiyi izler¹⁶⁹. Atina Agorası’nda M.S. geç 5. yüzyıla tarihlenen tabakada LR3 amphoralarının tek kulplu erken çeşitlerinden bir örnek yer almaktadır. M 315 erken dönem tek kulplu örneklerle karşılaştırıldığında daha ince bir gövde yapısına sahiptir ve erken 6. yüzyıl tabakasında ele geçen yine tek kulplu M 336 ile benzer özellikler taşımaktadır¹⁷⁰.

¹⁵⁹ Robinson 1959, 106, 110.

¹⁶⁰ Reynal 1989, 147,148.

¹⁶¹ Bass ve Van Doorninck JR 1971, 35, 36.

¹⁶² Lichocka 2001, 172.

¹⁶³ Bonnet et.al. 2007, 265, 268, 269.

¹⁶⁴ Şenol 2003, 472.

¹⁶⁵ Tomber 1996, 45.

¹⁶⁶ Joncheray 1997, 153.

¹⁶⁷ Tomber 1999, 313, 314.

¹⁶⁸ Sazanov 2007, 805.

¹⁶⁹ Dyczek 2007, 828.

¹⁷⁰ Robinson 1959, 113, 116.

M.S. 4. yüzyılın sonuna kadar tek kulplu olan forma yüzyılın sonunda ikinci bir kulp eklenmiştir¹⁷¹. En erken iki kulplu örnek Roma'da, San Sisto Vecchio'da gerçekleştirilen kazılarda, M.S. geç 4. yüzyıla tarihlenen kontekste bulunmuştur¹⁷². Atina Agorası'nda ise L Depozitinde M.S. 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen III. tabakada ele geçmiştir. L 50 olarak numaralandırılan bu örneğin omuzlara doğru genişleyen konik bir boynu, boyunun üst kısmından başlayıp boyunun alt kısmında biten karşılıklı, küçük, bant kulpları, kaideye doğru daralan iç biçimli gövdesi ve gövde üzerinde yivleri bulunmaktadır. Tek kulplu çeşidi olan M 282 ile benzer kil kompozisyonları göstermektedir. Küçük iç biçimli gövde formuna sahip olan ve M.S. 5. yüzyıla tarihlenen M 307, M 275 ve M 276'ya gövde formu bakımından çok bezmemekte fakat yüksek ve eğimli omuzu ve çift kulpları ile ayrılmaktadır. Omuzda iki kulp arasında bir grafitto yer alır. M.S. erken 6. yüzyıl tabakasından gelen M 335 ise çift kulpa, omuzlara doğru genişleyen ince bir boyuna ve iç biçimli, yivli gövde formuna sahiptir. M 373 ise M.S. geç 6. yüzyıl tabakasından bulunmuştur. Boyun kısmı diğerlerine göre biraz daha uzundur ve keskin açılı bir omuz profiline sahiptir. İç biçimli olan gövdesi yivlidir ve sivri, içi oyuk bir kaideye sahiptir¹⁷³.

Marsilya'da M.S. 5. yüzyıla tarihlenen LR3 amphorası kısa boyunlu, omuz gövde geçişi keskin açılı ve küçük kulpludur. Arles'te aynı form M.S. 5. yüzyılın başında görülür. Marsilya'da M.S. 5. yüzyılın ikinci yarısından sonra Atina Agorası'ndan bilinen Robinson M 373 olarak numaralandırılan forma benzer LR3'ler görülür. Boyun daha uzun, omuz gövde geçişi yumuşaktır. Büyük kulpları ve içi boş sivri kaidesi vardır. M.S. 6. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenen kontekstlerde nadirdir ve 6. yüzyılın sonunda olasılıkla Marsilya'ya ithalatı durur¹⁷⁴.

Thasos'ta M.S. 4. yüzyıl sonundan 6. yüzyılın başına hatta daha sonrasına tarihlenen örnekler vardır. Tipolojik olarak formun dönem içerisinde incelmış olduğu görülür¹⁷⁵. Roma'da Scuola Praeconum'da M.S. 430 - 440 yıllarına tarihlenen tabakada toplam amphoraların %7.9'unu, Napoli'de Via Carminelli ai Mannesi'de yer alan ve 5.

¹⁷¹ Ladstätter ve Pülz 2007, 422.

¹⁷² Riley 1980, 115.

¹⁷³ Robinson 1959, 79, 112, 119.

¹⁷⁴ Bonifay ve Pieri 1995, 111, 112.

¹⁷⁵ Reynal 1992, 58.

yüzyılın ortasına tarihlenen hamam yapılarında toplam amphoraların %1.5'ini, Kartaca'da Teodosius Duvar kontekstinin M.S. 425 - 475 yıllarına tarihlenen tabakalarında toplam amphoraların % 7.75'ini oluştururlar¹⁷⁶. Kartaca'daki oranı 5. ve 6. yüzyıllarda, depozit VII'deki % 1.2'lik düşüş dışında, toplam seramik içinde %2 ile 3 arasında bir artış gösterir. M.S. geç 6. yüzyılda depozit XXIX'da, Doğu Akdeniz'de 6. yüzyılın ortasından sonra sayılarında hızlı bir düşüş varken görünmeye devam etmeleri, Kartaca'ya 6. yüzyılın ortasından sonra da ithal edildiklerini gösterir¹⁷⁷.

Caesaraea'da M.S 5. yüzyılın ortasından 5. yüzyılın sonuna tarihlenen bir tabakada bütün gövde parçalarının toplam ağırlığının % 0.05'ini oluşturmaktadır. M.S. 6. yüzyılda Caesaraea Hipodromu'ndaki H2A tabakasından gelen bütün seramiklerin toplam ağırlığının %1.2'sini oluştururken, Kartaca'daki 6. yüzyılın ortasına tarihlenen tabaka ile benzer oranlar kaydedilmiştir. Kartaca'ya M.S. geç 6. yüzyıla kadar devam eden ithalat, seramiklerin %4 ve % 2'sini içeren iki depozitten anlaşılmaktadır. Özellikle M.S. 7. yüzyıl kontekstleri ile ilgilenildiğinde kalanların yüzdesini tahmin etmek zordur. Bu belki de Kartaca'daki geç 7. yüzyıl kontekstlerinin olmayışıyla ilgili olabilir. Yine de Kartaca'daki bulgular, Scorpan ve Kuzmanov'un vardıkları sonuçlarla eşleşir, bu serilerin Batı Akdeniz'e ithalatının M.S. geç 6. yüzyılda sona ermiş olabileceğini önerirler¹⁷⁸.

Caeserea'daki oranı bütün dönemlerde düşüktür. Erken dönem örneklerine kıyasla Berenike'de, Geç Roma tabakalarında azdır. Berenike ve Caeserea'daki düşük oranının aksine Kartaca'da M.S. 6. yüzyılda en yüksek seviyesindedir¹⁷⁹. Hispania Tarraconensis'teki, Torre de Audiencia örnekleri olasılıkla geç 6. yy. tabakalarından önce geliyorken, Ampurias'ta M.S. erken 6. yy. tabakalarında bulunmaktadır. Sacidava ve Dinogetia'daki buluntular 6. yy. ortası gibi benzer bir tarihe işaret etmektedir¹⁸⁰. Galia'da M.S 6. yüzyılın sonlarında ithalatı görülmez, fakat Roma'da M.S. 7. yüzyılın sonuna tarihlenen kontekstlerde bulunmuşlardır¹⁸¹.

¹⁷⁶ Keay 1984, 287-288.

¹⁷⁷ Riley 1979, 115.

¹⁷⁸ Keay 1984, 289.

¹⁷⁹ Riley 1979, 229,230.

¹⁸⁰ Keay 1984, 288, 289

¹⁸¹ Pieri 2005, 95.

Doğu'da ise Karadeniz'de M.S. 4. yüzyıl sonundan M.S. 6. yüzyıl sonuna kadar görülürler. Kersonessos'ta 6. yüzyıl sonuna tarihlenen kontekstlerde örnekleri vardır¹⁸². Mısır'da Marea limanında da LR3 amphorası bulunmuştur ve M.S. 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenir¹⁸³. Batı Anadolu kökenli LR3 amphoraları Beyrut'ta M.S. 6. yüzyılın ortasına tarihlenen tabakalarda yer almaktadır. Fakat bu tarihten sonra Beyrut'a ithalatı görünmemektedir¹⁸⁴. LR3 amphoraları Doğu Akdeniz'e olasılıkla M.S. 7. yüzyılda hala ithal ediliyorlardı. Yassı Ada I Batığı'nda M.S. yaklaşık 625 - 626 yıllarına tarihlenen LR3 amphorasına ait bir kaide parçası bulunmuştur¹⁸⁵. İstanbul Saraçhane'de bulunan LR3 amphoraları ise M.S. 4. ve 7. yüzyıllar arasına tarihlenirler. Kilise öncesi kontekstlerde yaygındır. Kilise inşa tabakalarında ve sonrasında yoktur. Buradaki örnekler, ince gövdeli, gövde üzerinde yivleri olan, kısa bant kulplu ve ince cidarlıdır. Kaidelerinin iç kısmı oyuktur¹⁸⁶.

3. 3. LR3 Amphoraları Üzerinde Yer Alan Grafittolar ve LR3 Amphoralarının Taşıdığı Ürünler

Şimdiye kadar Akdeniz'de başlıca kargosu LR3 amphoraları olan herhangi bir batık bulunmamıştır. Bu durum, LR3 amphoralarının ihracat değeri çok düşük olan bir ürünü ya da sınırlı sayıda ihraç edilebilecek kadar pahalı olan bir ürünü taşıdıkları düşüncesini akla getirir¹⁸⁷. Lang, küçük boyutlu ve küçük boyun yapısına sahip bu amphoralarda likit bir ürünün taşınmış olabileceğini önermektedir¹⁸⁸.

Atina Agorası'ndaki örneklerin iç yüzeyinde reçine tabakasının bulunması bu amphoralar içinde taşınan ürünün büyük olasılıkla şarap olduğunu gösterir¹⁸⁹. Ephesos'ta ele geçen LR3 amphoralarına ait örneklerin iç yüzeyinde de reçine tabakası yer almaktadır. Tezin konusunu oluşturan amphoralar bataklık alanında kısmen

¹⁸² Sazanov 2007, 805.

¹⁸³ Majcherek 2008, 118.

¹⁸⁴ Pieri 2007, 311.

¹⁸⁵ Keay 1984, 289.

¹⁸⁶ Hayes 1992, 63.

¹⁸⁷ Şenol 2003, 472.

¹⁸⁸ Lang 1955, 282.

¹⁸⁹ Robinson 1959, 17.

dalınarak yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Islak olarak kalmaları sayesinde parçalar üzerindeki gözlemleri standartlaştırmak mümkün olmuştur¹⁹⁰.

Antik yazarlardan hem Strabon hem de Yaşlı Plinius, Ephesos'un şarabından söz ederler. Strabon, Ephesos ve Metropolis şaraplarının iyi olduğunu¹⁹¹, Yaşlı Plinius ise Ephesos şarabının baş ağrısına yol açtığını ve tatlandırmak için deniz suyu koyduklarını söylemektedir¹⁹². Dioscorides ise Ephesos'ta yetiştirilen bağlardan elde edilen ve "pygelites" olarak adlandırılan şarabın Lesbos şarabı gibi kolay sindirildiğini ve bağırsaklara iyi geldiğini¹⁹³, Athenaeus ise Ephesos yakınlarında bir dağ köyü olan Latorea'nın Pramnios şarabını ürettiğini söyler ancak kalitesi ile ilgili yorumda bulunmaz¹⁹⁴. Antik yazarların Ephesos ve çevresinde şarap üreten merkezlerden bahsetmeleri, form bakımından her yerde kolaylıkla ayırt edilebilen bu amphoraların Küçük Asya ile ilişkilendirilip bölgesel belki de eyalet tipi olarak ayırt edildiklerini göstermektedir¹⁹⁵.

Artemis Tapınağı'nda ele geçen bir yazıtta ise, Tapınağın Kaystros Vadisi'nde arazisi olduğundan, şarabın şehir merkezinde ve stadion ile tiyatro arasındaki sokakta yer alan küçük dükkanlarda satıldığından bahsedilmektedir. Tapınağın geniş arazileri Augustus, Domitianus ve Traianus zamanında yeniden düzenlenmiştir. Hristiyanlığın kabul edilmesinden sonra da şarap üretimi tapınaktan alınan arazilerde devam etmiştir¹⁹⁶.

Ephesos'ta Vedius Gymnasion'unda ele geçen bir LR3 amphorası üzerinde yer alan grafitto "κονδ" olarak okunmuştur. Bu "κονδίτιον" ya da conditium yani bir çeşit baharatlı şarap olmalıdır¹⁹⁷. Ravenna'da ise üzerinde "αφροδίσιος" olarak okunan grafitto bir LR3 amphorası bulunmuştur. Bu grafitto "αφροδίσιος [οἶνος]: " yani

¹⁹⁰ Zabełlicky 1999, 479-484.

¹⁹¹ Strabon XIV 1, 15.

¹⁹² Plinius XIV, 75.

¹⁹³ Dioscorides 5, 10.

¹⁹⁴ Athenaeus I, 31; I, 30.

¹⁹⁵ Daim ve Ladstätter 2011, 22.

¹⁹⁶ Bezecký et.al. 2013, 25.

¹⁹⁷ Ladstätter 2008, 181.

Aphrodisias'ta üretilmiş şarap olarak yorumlanmıştır¹⁹⁸. Amphoraların bu şekilde grafitlara sahip olmaları ve iç yüzeylerinde reçine tabakasının yer alması taşıdıkları ürünün şarap olduğunu desteklemektedir¹⁹⁹.

Yapılan araştırmalarda, zeytinyağında bulunan yağ asitlerinin zaman içerisinde kabın içini kaplayan reçine tabakasını erittiği kanıtlanmıştır. Bu sebeple, reçine tabakası korunmamış amphoralar içinde zeytinyağı taşınmış olabileceği düşünülmektedir²⁰⁰.

Farklı yayımlarda ise unguent, yağ ya da garum taşıdıkları önerilmektedir²⁰¹. Roma'da yer alan Schola Praeconum'da gerçekleştirilen kazılarda ele geçen LR3 amphorası üzerinde yapılan kimyasal analizlerde yağ kalıntılarına rastlanılmıştır. Bu durum unguent taşıyor olabilir diye yorumlanmıştır²⁰².

Atina Agorası'nda yoğun olarak bulunan LR3 amphoralarına ait örnekler üzerinde bir takım grafitlar yer almaktadır. Çoğu örnekte bu grafitlar tarihi göstermektedir²⁰³. M 45'in kulpunun altında kazıma ile yapılmış PMB olarak okunan grafitto yer alır. Bu, Lang tarafından Actium Erası'nda 142 yani M.S. 112 olarak; M 46'nın ise kulpunun altında yer alan Νί[κηξ̄τουσ] ΡΞΑ ise Actium Erası'nda 161, M.S. 131 olarak okunmuştur.

M 125'in kulbu altında ρ; boynu üzerinde yer alan οε grafitları ise Actium Era'sında 175, M.S. 145 olarak okunmuşlardır²⁰⁴. Yine Atina Agorası'ndaki amphoralardan M 241'in üzerinde siyah boya ile yazılmış μη, M 242, M 257'de kulpların altında siyah boya ile yazılmış παλ, M 255, M 256, M 258, M 259, M 278'in kulpları altında siyah boya ile yazılmış προ grafitosu yer almaktadır. Birbirlerine boyut ve kapasite açısından çok benzeyen bu amphoralar üzerinde yer alan grafitlar, üç farklı şekilde açıklanabilir: taşıdıkları ürünün adına, üreticinin ya da satıcının isimlerine işaret ediyor olmalıdırlar.

¹⁹⁸ Tezgör et.al. 2003, 182.

¹⁹⁹ Bezezky 2013, 165.

²⁰⁰ Romanus et.al. 2009, 908.

²⁰¹ Pieri 2005, 100.

²⁰² Vargas 2011, 84.

²⁰³ Bezezky et.al. 2013, 70.

²⁰⁴ Robinson 1959, 88, 95, 106, 107.

Bunlardan προ, πρότροπος yani presten ilk çıkan tatlı Mytilene şarabı anlamına gelmektedir. παλ, παλαιός u ifade eder ve μη, μηλίτης yani elma ya da ayva şarabı anlamına gelmektedir. Özel isimler προ παλ ve μη heceleriyle başlamaktadır. Bu heceler çok sayıda amphora üzerinde yer aldığı için herhangi bir öneriye olanak sağlamamaktadır. Kazıma ya da boyama ile amphora üzerine yazılmış grafitoların tüccar ya da nakliyecilere işaret ettiği düşünülmüştür²⁰⁵. Ephesos'ta Bazilika Stoa'sı ve Tetragonos Agorası'ndan ele geçen üç örneğin kulpları üzerinde mühür baskıları yer almaktadır. Bunlardan bir tanesi üzerinde genç birisine ait baş profili damgası vardır. Bu tip LR3 amphoralarının M.Ö. 1. yüzyılın ortasından M.S. 4. yüzyıla kadar üretilen erken serisine aittir. Bu amphoralar üzerinde nadiren mühür görülmektedir²⁰⁶. Diğer ikisi ise Ελ (...) ve ΕΛ(1..) isimleriyle başlamaktadır. Bu isimler Ephesos'taki yazıtlardan bilinmesine rağmen üretim yerlerine işaret etmemektedir. Son dönemlerde Berenike'de gerçekleştirilen kazılarda ise Ephesos üretimi LR3 amphorasına ait olduğu düşünülen bir ostrakon parçası ele geçmiştir. Olasılıkla bu ostrakon erken dönem LR3 amphorasına ait olmalıdır²⁰⁷.

LR3 amphoraları çok geniş bir alanda yayılım göstermişlerdir. Neredeyse Roma İmparatorluğu'na bağlı ya da İmparatorluğun sahip olduğu bütün topraklarda ele geçmişlerdir²⁰⁸. Britania'dan Doğu Alp Bölgesi'ne, Hispania'dan Anadolu yarımadasına ve Karadeniz Bölgesi'ne hatta Hindistan'a kadar yayılmışlardır²⁰⁹.

²⁰⁵ Bezczy et.al. 2013, 164, 165.

²⁰⁶ Bezczy 2007, 61.

²⁰⁷ Bezczy et.al. 2013, 31.

²⁰⁸ Tezgör at.al. 2003, 181.

²⁰⁹ Bezczy 2013, 165.

D Ö R D Ü N C Ü B Ö L Ü M

LİMAN ALANI ve BU ALANDAN ELE GEÇEN EPHESES LR3 AMPHORALARI

Ephesos kentinin limanı 1987-1989 yılları arasında kazılmış ve yapay liman havzasının güneyinde Roma Dönemi rıhtım duvarı ile liman tesisleri tespit edilmiştir. Altıgen formlu liman havzasının, 10 m. genişliğinde bir mermer cadde, kamu binaları ve dükkanlarla çevrili olduğu anlaşılmaktadır. Liman havzası çok zengin buluntulara sahiptir. Kazının yapıldığı bu alanda yoğun miktarda amphora parçası bulunmuştur. Bulunan bu parçalardan LR3 amphoralarına ait olanların dış yüzeyi genellikle gri-kahverengi tonlarındadır. Yapılan ölçümlerde kapasitelerinin 3 ile 8 lt. arasında değiştiği saptanmıştır. Kazısı yapılan bu alandaki en önemli sorun iyi bir stratigrafinin olmamasıdır. Malzemeler dolgudan karışık olarak gelmektedir.

Yapılan kazılarda liman havzasının güneybatısının M.S. 600'lere kadar yoğun bir kullanımı olduğu anlaşılmıştır. Çok sayıda bulunan amphora parçalarının yanı sıra Afrika Kırmızı Astarlı seramikler, Geç Roma Dönemi'ne ait kaba kaplar, kandiller, mutfak kapları da ele geçmiştir. Ayrıca, Yüksek İmparatorluk Dönemi ve Bizans Dönemi özellikleri gösteren kurşundan çapalar bulunmuştur²¹⁰.

4.1. Tek Kulplu Amphoralar

LR3 amphoralarının erken örnekleri olan tek kulplu çeşitleri genel form özellikleri bakımından çift kulplu çeşitleri ile paralellikler göstermekte ve form geçişi kolaylıkla gözlemlenebilmektedir. Bu sebeple formun tek kulplu örnekleri “tek kulplu amphoralar” olarak ta isimlendirilmektedir.

²¹⁰ Zabehlicky 1999, 482-484.

4. 1.1. Tip 1

Bilinen diğer isimleri Knossos 49; Ostia 3, 368; MR Amphora 3 Berenice; Anfora Monoansata; Peacock-Williams 45 A; August 55'dir. Akdeniz ve çevresindeki alanlarda bulunan bu amphoraların form ve hamur özellikleri Ephesos ve diğer alanlarda üretilen amphoralar arasında belirgin farklılıklar gösterir. Diğer alanlarda üretilen amphoraların petrografik analizleri volkanik partiküllere ya da farklı hamur özelliklerine sahip olduklarını göstermiştir. Bu tip Atina Agorası F65 ve F66 tiplerinin devamıdır.

Tamas Bezczky "The Amphorae of Roman Ephesus" adlı son çalışmasında Atina Agorası M45, J46-J47 ve M125 ile aynı form özellikleri gösteren tek kulplu LR3 amphora parçalarını aynı tip içinde ele almıştır²¹¹. M45 ve J46 dışa çekik ağız kenarına, ince, omuzlara doğru genişleyen konik boyuna ve kaideye doğru daralan şişkin bir gövde yapısına ve içi oyuk halka kaideye sahipken J47 ve M125 ise gövde formu olarak bu iki amphoradan daha ince yapıdadırlar²¹².

Tip 1 içinde ele almış olduğumuz amphora parçaları yukarıda bahsettiğimiz Atina Agorası örnekleriyle benzerlikler gösterdikleri için aynı tip içerisinde incelenmişlerdir. Maalesef tam olarak korunmuş bir amphora bu tipe ait örnekler arasında yer almamaktadır.

K1-K14 bu tipi temsil etmektedir. K1 yukarıya doğru hafif dışa çekik küçük ağız kenarına, omuza doğru hafifçe açılan kısa boyuna, yumuşak bir boyun-omuz geçişine, boyundan başlayıp omuzda biten yuvarlak kesitli tek bir kulpa sahiptir. Kulpun hemen altında "K (), ρλ " grafitosu yer almaktadır. Bu grafitto, Atina Agorası'nda yer alan örneklerde olduğu gibi tarihe işaret etmektedir. 131 olarak okunan bu grafitto Pharsalos Erasına göre M.S. 83/84; Actium Erasına göre ise M.S. 101/102 yıllarını ifade eder. K2 kısa bir boyuna, keskin olmayan bir omuz geçişine sahiptir. Kulpunun başlangıç ve bitiş noktası korunmuştur. Ağız profili ve gövdesinin alt kısmı

²¹¹ Bezczky et.al. 2013, 70.

²¹² Robinson 1959, 55, 56, 88, 95.

korunmamıştır. K3 üzeri düzleştirilmiş küçük ağız kenarına, omuza doğru hafifçe genişleyen kısa bir boyuna sahiptir. Kulpun sadece başlangıç noktası korunmuştur. K4 dışa çekik küçük ağız kenarına, dar, uzun, silindirik bir boyuna, yumuşak bir boyun-omuz geçişine sahiptir. Boyundan başlayan oval kesitli tek kulpu omuzda birleşir. Kabın üst kısmı konik bir görünüme sahiptir. Alt kısmı korunmamıştır. Kulpun hemen altında “ρμ” grafitosu yer almaktadır. 140 olarak okunan bu grafitto Pharsalos Erasına göre M.S. 92/93, Actium Erasına göre ise M.S. 110/11 yıllarını ifade eder. **K5** küçük, düz bir ağız kenarına, dar, uzun silindirik bir boyuna ve geniş açılı bir omuza sahiptir. Kabın alt kısmı korunmamıştır. K6 dışa çekik küçük bir ağız kenarına, ince, dar bir boyuna sahiptir. Boyun üzerinde başlayan oval kesitli tek kulpunun üçte ikisi korunmamıştır. K7 hafifçe dışa doğru eğik küçük bir ağız kenarına, omuza doğru açılan kısa boyuna ve boyundan başlayıp omuza bağlanan oval kesitli tek bir kulpa sahiptir. Bu parçanın ağız ve kulpu korunmuş olup çizimde tam boyun profili verilmiştir. K8 dışarıya doğru çekik hafif s formunda küçük bir ağız kenarına, hafif şişkin kısa bir boyuna sahiptir. Kulpun sadece başlangıç parçası korunmuştur. K8 K1, K2, K7 ve K8 numaralı örneklerin dış yüzeyleri yivlidir. K1-K8 numaralı parçaların iç yüzeylerinde ise reçine tabakası bulunmaktadır. Roma İmparatorluk Dönemi’nde form çeşitliliği çok fazladır. Ağız profillerinin bu tip içerisinde yer alan örneklerde olduğu gibi birbirinden farklı olması kesin bir kronoloji vermez.

K9-K14 numaralı örnekler ise bu gruba ait olduğu düşünülen kaide parçalarını içermektedir. Örneklerin tamamının iç kısmı oyuktur ve ince cidarlıdır. K9 hafif yüksek içi oyuk bir kaide parçasıdır. Parçanın üst kısmı korunmamıştır. K10 kaideye doğru daralan gövde yapısında, içe çekik bir profile sahip, hafif yüksek bir kaide parçasıdır. K11’in diğer iki örnekten farklı olarak, kaidesindeki içi oyuk kısmın merkezinde, zemine doğru dışbükey bir profili vardır. K12 ise biraz daha dar, hafif yüksek içi oyuk bir kaidedir. Gövdenin korunmuş olan kısmı kaideye doğru inceler. K13 ve K14 bu grup içerisindeki kaide parçalarından form olarak biraz farklıdır. Diğerlerine göre daha yuvarlak hatlı kaide profiline sahiptirler. Fakat genel olarak kaideye doğru daralan bir gövde yapısı görülmektedir. K11, K12 ve K14’ün dış yüzeyinde yivler bulunmaktadır.

Bu grupta yer alan örneklerin, hamur renkleri 5YR, 4/4 kırmızımsı kahverengiden, 7.5YR, 4/3 kahverengiye kadar değişiklik göstermektedir. Dış yüzeyde ve hamur renginde bazen pişmeden kaynaklı gri ve gri tonları da fark edilmektedir. Yoğun mika katkısı içeren bu gruba ait tüm örnekler sert dokulu kil yapısına sahiptirler. K9, K10, K11, K13 ve K14 numaralı örnekler hariç, diğer örneklerin iç yüzeylerinde reçine tabakası bulunmaktadır. Bu amphoraların şarap belki de zeytinyağı²¹³ taşıdıkları düşünülmektedir.

Liman alanı iyi bir stratigrafi vermediği için malzemeler öncelikli olarak Ephesos'taki iyi stratigrafi veren alanlarla, daha sonra ise Ephesos dışında bilinen diğer merkezlerdeki örneklerle karşılaştırılarak tarihlendirilmiştir. K1 üzerinde yer alan grafittoya dayanarak Pharsalos Erasına göre M.S. 83/84, Actium Erasına göre ise M.S. 101/102 yıllarına tarihlendirilmiştir. Aynı şekilde K4 numaralı parça da üzerindeki grafittoya dayanarak Pharsalos Erasına göre M.S. 92/93, Actium Erasına göre M.S. 110/111 yıllarına tarihlendirilmiştir. K2, K3, K5-K12, Ephesos²¹⁴, Atina Agorası²¹⁵ ve Benghazi'deki²¹⁶ benzer örneklerle göre en erkeni M.S.1. yüzyıl'ın ikinci yarısı olmak üzere M.S. 1.- 3. yüzyıllar arasına, K13-K14 ise Ephesos²¹⁷ ve Atina Agorası'ndaki²¹⁸ benzerlerine göre M.S. 2. yüzyıl ortası- M.S. 4. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Bu form Ephesos'ta yaygındır. Tetragonos Agorası Güney Kapı, Yamaç Ev I, Yamaç Ev II, Devlet Agorası, Traianus Çeşmesi ve Lucas mezarında ele geçen bu forma ait örnekler yayımlanmıştır. Bu tip amphoralar Doğu Akdeniz'de çoğunlukla, Yunanistan'da Atina, Korinth, Knossos, Olympia; Karadeniz'de Tanais; Scythia'da Neviodonum, Türkiye'de Zeugma, Tarsus; Kıbrıs'ta Paphos; Libya'da Benghazi-Berenike; Mısır'da Berenike, Mons Cladianus'da görülmektedir. Aynı zamanda Fransa'da Lyon, Marseille, Vienne, Frejus; İtalya'da Aquileia, Ostia, Brescia, Pisa;

²¹³ Bevezky et.al. 2013, 71.

²¹⁴ Meriç 2002, Taf. 46: K555; Ladstätter 2008, Taf. 288: K122, K124 (Nero Dönemi); Meriç 2002, Taf. 46:K557,K558, K566 (Flaviuslar Dönemi); Ladstätter 2010, Taf. 100: A-K662, Taf. 115: A-K912; Taf. 105: A-K754; Ladstätter 2005, Taf. 184: K581, K583, Taf. 187: K640, K642; Gassner 1997, Taf.61:774 (M.S.2.-3. yüzyıl). Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 255 (8.M.S. 3. yüzyıl).

²¹⁵ Robinson 1959, Pl. 20:M45 (M.S. geç 1. erken 2. yüzyıl); Pl. 11, J46 (M.S. 2. erken 3. yüzyıl), Pl. 23: M125 (M.S. geç 2. erken 3. yüzyıl).

²¹⁶ Riley 1979, fig.83:235 (Orta İmparatorluk Dönemi)

²¹⁷ Bevezky et.al. 2013, Pl. 46: 596,598 (M.S. erken 3. yüzyıl); Outschar 1996, Taf.10-B/II 274 (M.S. 4. yüzyıl).

²¹⁸ Robinson 1959, Pl.11: J 47 (M.S. 2. erken 3. yüzyıl).

Adriyatik sahillerinde Brijuni, Zadar; Raetia'da August; Noricum'da Virunum; Pannonia'da Aquincum'da dağılım gösterirler²¹⁹.

Ostia ve Berenike'de M.S. 1. yüzyıla tarihlenen kontektlerde bu form görülmez. Bütün dönemlerde toplam amphoraların içinde çok düşük bir oranla temsil edilmelerine rağmen, M.S. erken 2. yüzyıldan itibaren görülmeye başlarlar. Berenike'de bu form toplam amphoraların %0.3'ünü oluşturur. M.S. 3. yüzyılda bu oran % 1.8'e yükselir²²⁰.

4. 1.2. Tip 2

Bilinen diğer isimleri, Peacock-Williams 45, Mid Roman Amphora 3 Benghazi'dir. Bu grup tek kulplu amphoraların geç çeşidini oluşturur. Karakteristik özelliği, küçük, düz ağza; kısa, konik boyuna ve boyundan başlayıp omuzda son bulan tek bir kulpa sahip olmasıdır. Gövdesinin üst ve alt kısımları koniktir. Alt kısım boru şeklinde incelik ve içi oyuk kaideyle son bulur. Kabın dış yüzeyinde ise yivler bulunmaktadır. Bu özellikleri taşıyan amphoralar Ephesos'ta oldukça yaygındır²²¹.

K15-K38 bu tipi temsil etmektedir. K15 bu grup içerisinde yer alan, tama yakın örneklerden biridir. Ağız profili ve kaidesi korunmamıştır. Omuzda doğru hafifçe açılan konik bir boyuna, silindirik gövdeye ve kaideye doğru hafifçe daralan yine konik bir yapıya sahiptir. Boynun ortasından başlayıp omuzda son bulan oval kesitli tek bir kulpu vardır. K16, K17, K18, K20 ve K21 dışa çekik üçgen profilli ağız kenarına, gövdeye doğru açılan konik birer boyuna, boynun ortasından başlayıp omuzda son bulan oval kesitli tek kulpa sahiptirler. Her beş parçanın da gövdelerinin alt kısımları korunmamıştır. K19 üçgen profilli ağız kenarına konik bir boyuna sahiptir. Kabın boyundan aşağısı ile oval kesitli kulpunun yarısı korunmamıştır. K22 düz profilli ağız kenarına, diğer örneklerle göre daha ince bir boyuna, konik yapıda üst gövdeye, boyun ortasından başlayıp omuz üzerinde son bulan oval kesitli tek bir kulpa sahiptir. K23, K24 ve K25 numaralı örneklerin ise ağız profilleri ve gövdelerinin alt kısmı korunmamıştır. Her üç örnek de omuzlara doğru genişleyen konik birer boyuna, boynun ortasından başlayıp omuzla bağlanan oval kesitli tek kulpa sahiptir.

²¹⁹ Bevezky et.al. 2013, 70,71.

²²⁰ Riley 1979, 183, 184.

²²¹ Bevezky et.al. 2013, 162.

Ağız kenarı ve kaidesi korunmamış olan K37 numaralı örnek, ince, omuzlara doğru genişleyen konik bir boyuna, merkezde şişkin bir karın yapısına sahiptir. Gövde kaideye doğru konik bir biçimde inceler. Tek kulpun sadece başlangıç noktası korunmuştur. K38 ise tama yakın örneklerden bir diğeridir. Bu amphoranın da ağız kenarı ve kaidesi korunmamıştır. Omuzlara doğru genişleyen dar bir boyuna, keskin açılı ve simetrik olmayan konik yapıda omuza ve kaideye doğru incelen bir gövde yapısına sahiptir. Tek kulpun sadece boyun üzerinde yer alan başlangıç noktası korunmuştur.

K15-K18, K22 ile K37 ve K38'in dış yüzeylerinde yiv bulunmaktadır. K38'de yivler derin ve eğimlidir. K15-K17, K37, K38 numaralı örneklerin iç yüzeylerinde ise reçine tabakası yer almaktadır.

K26-K36 ise bu tipe ait olduğu düşünülen kaide parçalarını temsil etmektedir. Örneklerin hepsinin iç kısımları oyuktur. K26-K28, kaideye doğru boru biçiminde inceler. Korunmuş olan gövde alt kısımları konik yapıdadır. K26'nın ucu yuvarlaklaştırılmış profile sahip, dar ve içi boş kaidesi, K27 ve K28'de dar, içi oyuk ve hafif içe çekiktir. K29 ve K30 içe çekik, kademeli profili olan, dar ve içi oyuk kaide parçalarıdır. K30, K29'a göre daha ince cidarlıdır. K31 kaideye doğru daralan konik bir yapıya sahip, içe çekik, kademeli profili olan dar ve içi oyuk bir kaidedir. K32 ise K31'e göre kaideye doğru daha da inceler. Yine içe çekik, kademeli profile sahip, dar ve içi oyuktur. K32-K36 ise diğer örnekler gibi, içi çekik, kademeli profile sahip, dar ve içi oyuk kaide parçalarıdır. K33, K35 ve K36 boru biçiminde incelerir.

K26-K33 ve K35 ile K36'nın dış yüzeyinde yiv yer almaktadır. K26-K28 ve K33 numaralı parçaların iç yüzeyinde reçine tabakası bulunmaktadır.

Bu grupta yer alan örneklerin hamur rengi 2.5YR, 5/6 kırmızıdan 7.5YR, 5/4 kahverengi ve 10YR, 6/4 açık sarımsı kahverengiye kadar değişiklik göstermektedir. Pişmeden kaynaklı olarak yüzeyde ya da bazen hamur renginde gri ve tonlarını görmek mümkündür. Örneklerin tamamında mika parçacıkları gözlenmektedir. **K19** ve **K24**'te mikaya ek olarak orta büyüklükte ve büyük beyaz parçalar; K24, K26, K27, K36 ve

K37’de ise küçük siyah parçalar bulunmaktadır. K28 yumuşak dokulu kil yapısına sahipken, diğer örnekler, sert dokulu kil yapısına sahiptirler.

K15-K29 Ephesos²²² ve Atina Agora’sındaki²²³ benzer örneklerle karşılaştırıldığında M.S. 4. yüzyıla tarihlendirilebilir. K37 ise tam bir benzeri bulunamamasına rağmen Atina Agora’sında²²⁴ yer alan M 282 gibi ince bir boyuna ve kaideye doğru incelen gövde yapısına sahip olduğu için M.S. 4. yüzyılın sonuna; K38 ise Argos Agora’sında²²⁵ bulunan benzer bir örneğe göre M.S. 4. yüzyılın sonuna tarihlendirilebilir.

Bu grupta yer alan, içe çekik ya da ucu yuvarlaklaştırılmış, kademeli profile sahip, içi oyuk ve dar olan kaide formu, M.S. 4. yüzyılın sonlarından itibaren kaba ikinci bir kulpun eklenmesiyle birlikte çift kulplu tiplerin de kaidelerinde kullanılmıştır. Bu sebeple kazılarda bu formda bir kaide parçası ele geçtiğinde, çoğu zaman hangisine ait olmuş olabileceği tahmin edilememektedir. Aynı tarihlendirme güçlüğü gövde parçaları için de geçerlidir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, K30-K36 Ephesos²²⁶ ve Atina Agorası’ndaki²²⁷ benzerlerine göre M.S. 4.-6. yüzyıllara tarihlendirilebilir. K26-K29 numaralı örneklerde gövdenin alt kısmına ait olan parça korunduğu ve konik yapıda olduğu için bu parçalar M.S. 4. yüzyıla ait olabilir yorumu yapılmıştır.

Bu tip Ephesos’ta yaygındır. Tetragonos Agora Güney Kapı, Teras Ev I, Veditus Gymnasion, Meryem Kilisesi ve Lucas Mezarı’nda ele geçen bu tipe ait parçalar yayımlanmıştır. İmparatorlukta ise geniş bir yayılım alanı vardır²²⁸.

Bu grupta yer alan içi oyuk kaide parçaları, Argos’ta M.S. geç 4. yüzyılda baskındır, o dönemden sonra düşüşe geçer²²⁹. Doğu’da ise Caesarea Maritima’da ithal

²²² Ladstätter 2010, Taf. 229: B-K514 (M.S. 4. yüzyıl); Outschar 1996, Taf.7-A/II: 252, Taf.8-A/I, A/III: 260 (M.S. 4. yüzyıl); Bezczy et.al. 2013, Pl. 46: 601(M.S. 4. yüzyıl).

²²³ Robinson 1959, Pl. 28: M255, M256, (M.S. 4. yüzyıl), Pl. 29: M 277 (M.S. geç 4. yüzyıl).

²²⁴ Robinson 1959, Pl. 29: M 282 (M.S. geç 4. yüzyıl).

²²⁵ Piérart ve Thalmann 1980, Planche 1: A3 (M.S. geç 4. yüzyıl).

²²⁶ Ladstätter 2010, Taf. 229: B-K514 (M.S. 4. yüzyıl); Outschar 1996, Taf.7-A/II: 252, Taf.8-A/I, A/III: 260 (M.S. 4. yüzyıl); Bezczy 2013, Pl. 46: 601M.S.4. yüzyıl; Meriç 2002, Taf.49: K 604 (M.S. 6. yüzyıl).

²²⁷ Robinson 1959, Pl. 29: M 277,(M.S. geç 4. yüzyıl).

²²⁸ Bezczy et.al. 2013, 162,163.

amphoralar içinde diğerlerine oranla daha yaygın bir grubu oluştururlar²³⁰. İskenderiye Sarapeion'da yer alan bir sarnıçta yapılan sondajda bu tip kaideye benzer örnekler M.S. 4. yüzyılın 2. yarısı ile M.S. 5. yüzyılın başına tarihlendirilmiştir²³¹. Yine İskenderiye kazılarında bu tip kaideler Kellia örneklerinden yola çıkarak M.S. 390 - 475 yılları arasına, Sacidava örneklerine göre ise M.S. 5.-6. yüzyıl başları arasına tarihlendirilmesi önerilmiştir²³².

4. 2. Çift Kulplu Amphoralar

4.2.1. Tip 3

Bilinen diğer isimleri, Ballana 13a, Benghazi Late Roman Amphora 10, British BIV, Carthage Late Roman Amphora 3, Caesarea 4, Keay LIV Bis, Kuzmanov VII, Peacock-Williams 45, Scorpan 5, Zeest 95'tir. Bu form tek kulplu erken dönem örneklerinden gelişmiştir.

LR3 amphoralarının formlarına bakarak, Ephesos üretimi olup olmadıklarını anlamak (Pieri LR3 A4 ve LR3 B4 örneklerinde olduğu gibi) her zaman mümkün olmamakta ancak hamur yapısındaki farklılıklarla ayırt edilebilmektedir. Mikroskopik analizlerde diğer üretim yerlerine göre Ephesos üretimlerinin bol miktarda mika içerdiği görülmüştür.

Küçük ağza sahip bu amphoraların, üçgen, hafif dışa çekik ve düz olmak üzere en az üç farklı ağız profili vardır. İnce, uzun bir boyuna, omuzlardan itibaren geniş, kaideye doğru incelen bir gövdeye sahiptir. Oval kesitli, karşılıklı olarak yerleştirilmiş kulpları boyun üzerinde yer alır²³³. Kulpların üst kısımları birbirleri ile birleşir. Amphoranın dış yüzeyi ise yivlerle kaplıdır. Tetragonos Agora'sından ele geçen LR3 amphoralarının ağız ve kaide profillerinde formsal farklılıklar bulunmaktadır²³⁴. Ancak,

²²⁹ Şenol 2003, 473.

²³⁰ Blakely 1988, 42.

²³¹ Bonifay et.al., 2002, 20.

²³² Şenol 2000, 309, 367.

²³³ Bezezky et.al. 2013, 164.

²³⁴ Bezezky 2005, 204.

burada bulunan ağız ve kaide profilleri arasında kronolojik farklılıklar yoktur. Formsal farklılıklar, olasılıkla Ephesos ve çevresinde yer alan farklı atölyelerden kaynaklanıyor olmalıdır²³⁵.

Bu form K39-K52 ve K65-K88 ile temsil edilmektedir. K39 numaralı örneğin ağız, boyun ve kulpu korunmamıştır. İğ biçimli bir gövde yapısına sahiptir. Kaideye doğru gövde inceler. İçte çekik profilli, içi oyuk bir kaidesi vardır. K40'ın ağız profili korunmamıştır. İnce, omuzlara doğru hafifçe genişleyen, kaideye doğru incelen iğ biçimli gövde yapısına, içte çekik profilli, içi oyuk ve dar bir kaideye sahiptir. Boyun üzerinde her iki kulpunun da bitiş noktaları yer almaktadır. K39'a göre genel olarak daha ince bir gövde yapısına sahiptir.

K41-K52 ağız, boyun ve kulplardan oluşan üst gövde parçalarıdır. Bu örneklerin ağız profillerinde farklılıklar bulunmaktadır. K41 ve K42 üçgen profilli ağız kenarına, ince, omuzlara doğru açılan uzun boyuna sahiptir. Boyun üzerinde karşılıklı olarak yerleştirilmiş, oval kesitli kulpları vardır. K43 ve K44 ise hafif dışa çekik ağız kenarına, ince, omuza doğru genişleyen uzun boyuna sahiptir. Oval kesitli kulpları boyun üzerinde yer alır. K45 üçgen profilli ağız kenarına, ince, omuzlara doğru açılan uzun boyuna sahiptir. Boyun üzerinde yer alan kulpları oval kesitlidir. K46 hafif dışa çekik ağız kenarına, ince, omuza doğru açılan uzun boyuna sahiptir. Oval kesitli kulpları boyun üzerinde yer alır. K47 ve K48, üçgen profilli ağız kenarına sahiptir. Her ikisinin de ince ve omuza doğru genişleyen boyunları vardır. K47'nin oval kesitli tek kulpu ile diğer kulpunun yarısı korunmuştur. K48'in boyun üzerinde yer alan oval kesitli kulpları vardır. K49, hafif dışa çekik, üçgen profilli ağız kenarına sahiptir. Boynu ince ve diğerlerine göre boru şeklindedir. Oval kesitli kulplarından bir tanesi kırıktır. K50, düz ağız kenarına, ince, boru şeklinde bir boyuna sahiptir. Boyun üzerinde yer alan oval kesitli kulpları vardır. K51, dışa çekik ağız kenarına, ince ve hafifçe açılan bir boyuna sahiptir. Oval kesitli kulplarının sadece başlangıç yerleri korunmuştur. K52, ucu yuvarlaklaştırılmış, dışa çekik, kademeli ağız kenarına, konik biçimde açılan bir boyuna sahiptir. Boyun üzerinde yer alan kulplarının sadece başlangıç yerleri korunmuştur. Bu parçaların hepsinde, kulplar üst kısımda birbirleriyle birleşirler.

²³⁵ Bezezky et.al. 2013, 164.

K39-K42, K44-K49 ve K51'in dış yüzeyinde yiv bulunmaktadır. K39-K40, K43-K47 ve K51'in iç yüzeyinde reçine tabakası vardır.

K65-K88 bu tipe ait olduğu düşünülen kaide parçalarını temsil etmektedir. Farklı formlarda kaide parçaları yer almaktadır. K65, K67 ve K68 hafif içe çekik profili olan, içi oyuk, dar kaidelerdir. K65 ve K66 boru biçiminde incelirlerken, K67 ve K68 konik yapıdadırlar. K69 örneğinde gövdenin korunmuş olan alt bölümü kaideye doğru incelir. Kaidenin içe çekik bir profili ve içi oyuk dar bir yapısı vardır. Kabın iç yüzeyinde, dip kısmında, tortulaşmış reçine bulunmaktadır. K70 ve K71 de K69 gibi içe çekik profilli, içi oyuk, dar kaidelerdir. İkisinin de iç yüzeyinde, dip kısmında, reçine tortusu vardır. K72 ve K73 iç biçimli gövde yapısına sahip LR3 amphoralarında olduğu gibi kaideye doğru incelen yapıdadırlar. Diğerlerinden farklı olarak içi oyuk kaidelerinin yüksekliği biraz daha fazladır. K74, ucu yuvarlaklaştırılmış, düz profilli, dar ve içi oyuk, K75, düz profilli, içi oyuk bir kaidedir. Kaidenin dibinde yer alan açıklık diğer örneklerle göre oldukça dardır.

K76-K88 masif kaidelerdir. K76-K81 numaralı örnekler, masif, dar ve dip kısımları düz kaideye sahip gövde alt parçalarıdır. K78'in kaide profili korunmamıştır. K81'in kaidesi diğerlerine göre daha incedir. K76 ve K79, K82, K83 numaralı örneklerin iç yüzeyi dip kısmında bombe yapar. K84 ise dar, masif bir kaidedir. K85 ucu sivrileştirilmiş, masif kaideye sahiptir. İç yüzeyinde dip kısmında bombe yapar. K86 ucu yuvarlaklaştırılmış, masif kaideye sahiptir. K87 ve K88 ucu yuvarlaklaştırılmış, kademeli, masif kaidelerdir. K87, K88'e göre daha ince bir yapıdadır. Burada yer alan bütün örneklerin dış yüzeyleri yivlidir. K66, K68, K71, K73, K76, K78'in iç yüzeyinde reçine tabakası yer almaktadır.

Bu grupta yer alan amphoraların hamur rengi 7.5YR, 5/3 kahverengi ile 5YR, 4/3 kırmızımsı kahverengi arasında değişiklik göstermektedir. Pişmeden kaynaklı olarak bazen hamur renginde ve dış yüzeyde gri ve gri tonlarını görmek mümkündür. Parçalarda yoğun miktarda mika katkı bulunmaktadır. Mika katkıya ek olarak, K67'de

şeffaf beyaz parçalar, K68'de ise siyah parçalar bulunmaktadır. K75 yumuşak kil dokusuna sahipken, diğer örnekler sert dokuludur.

K39-K51, Ephesos²³⁶ ve Atina Agorası'ndaki²³⁷ benzerleriyle karşılaştırıldığında M.S. 4. yüzyılın sonu ile M.S. 6. yüzyılın sonuna, K65-K88, Ephesos²³⁸ ve Atina Agorası'ndaki²³⁹ benzerlerine göre M.S. 4. yüzyılın sonu ile M.S. geç 6. yüzyıla tarihlendirilebilirler.

Bu tip Ephesos'ta yaygındır. Tetragonos Agora'sı Güney Kapı, Teras Ev I, Teras Ev II, Vedius Gymnasium, Devlet Agorası, Liman ve Lucas Mezarında ele geçen bu tipe ait örnekler yayımlanmıştır. Britania'dan Doğu Alp Bölgesi'ne, Hispania'dan Küçük Asya'ya, Karadeniz'e ve hatta Hindistan'a kadar yayılım göstermişlerdir²⁴⁰.

4.2.2. Tip 4

Karakteristik özelliği, küçük, düz bir ağız kenarına, kısa, dar boyuna, konik formlu ve keskin açılı omuza, silindirik gövde yapısına sahip olmasıdır. Kabın alt kısmı boru biçiminde incelik ve iç kısmı oyuk bir kaide ile son bulur. Boynun ortasından başlayarak omuzun üst kısmında son bulan, oval kesitli iki kulpu bulunmaktadır. Kabın dış yüzeyi yivlidir.

K53-K64 bu tipi temsil etmektedir. K53 ve K54 dar, kısa silindirik boyuna, keskin açılı omuza ve silindirik gövde yapısına sahiptir. Boynun ortasından başlayan ve omuzda son bulan kulplar, K53'te yuvarlak K54'te oval kesitlidir. Ağız kenarları ve kaideleri korunmamıştır. K53'ün omuz ve gövdesinin alt kısmında yer alan yivler, K54'te omuzdan başlar, gövdenin alt kısmında yer alan kırığa kadar devam eder. K55, genel form özellikleri bakımından K53 ve K54'e benzemesine rağmen diğer iki örneğe göre daha ince bir gövdeye ve keskin olmayan boyun-omuz geçişine sahiptir. Çift

²³⁶ Ladstätter 2008, Taf.306: K 374, Taf.325: K 599 (M.S. Geç 6. yüzyıl); Bezezky 2005, Pl.1 : 2, 3, 4, 7(M.S. Geç 6. yüzyıl).

²³⁷ Robinson 1959, Pl. 29: M282 (M.S. geç 4. yüzyıl), Pl.40: M373 (M.S. geç 6. yüzyıl).

²³⁸ Ladstätter 2008, Taf. 302: K 285, Taf. 311:K 428, Taf. 312: K 442, Taf.321: K 538, Taf. 325: K 599 (M.S. Geç. 6. yüzyıl); Bezezky 2005, Pl.1: 7,8,9 (M.S. Geç 6. yüzyıl); Outschar 1996, Taf. 8-A/I, A/III: 261 (M.S. 4. yüzyıl sonu-M.S.5.yüzyıl), Taf. 9-A/IV, B/I, B/II: 266, 267 (M.S. 5.-6. yüzyıl); Gassner 1997, Taf. 61: 778(M.S. 5.-6. yüzyıl); Waldner 2009, Taf. 56: K 1121(M.S. 6. yüzyıl).

²³⁹ Robinson 1959, Pl.40: M 373 (M.S. geç 6. yüzyıl).

²⁴⁰ Bezezky et.al. 2013, 164, 165, 167.

kulplu olan bu kabın oval kesitli kulpunun biri ile diğer kulpunun başlangıç noktası korunmuştur. Kulp, kırık olan boynun hemen altından başlar ve omuzun üst kısmında birleşir. Kaidesi korunmamıştır ve dış yüzeyinde yiv bulunmaktadır. K56 ince, omuza doğru genişleyen bir boyuna, keskin açılı omuza, kaideye doğru incelen bir gövde yapısına sahiptir. Ağız kenarı ve kaide korunmamıştır. Boyundan başlayıp, omuz üzerinde son bulan yuvarlak kesitli kulpları vardır. Boyun ve gövde üzerinde yivleri bulunur. K53-K55 numaralı örneklerin iç yüzeyinde reçine tabakası yer almaktadır.

K57-K64 bu tipe ait olduğu düşünülen kaide parçalarıdır. K57, silindirik, kaideye doğru konikleşen bir gövde yapısına sahiptir. İçi oyuk, dar kaidesi vardır. K58 kaideye doğru konik biçimde incilir. Kaide profili korunmamıştır. K59 diğer iki örneğe göre daha uzun, ince ve silindirik bir şekilde kaideye doğru incilir. Hafif içe çekik, kademeli, dar, içi oyuk kaidesi vardır. K60-K64 dışa çekik profilli, dar, içi oyuk kaidelerdir. Boru biçiminde incilirler. Parçaların hepsinin dış yüzeyleri yivlidir. K58 ve K64 hariç diğerlerinin iç yüzeyinde reçine tabakası yer almaktadır.

Bu grupta yer alan örneklerin hamur rengi pişmeden kaynaklı olarak gri ve gri tonları arasında değişmektedir. Parçaların hepsi sert dokulu kile sahiptir. Yoğun miktarda mika katkısı olan bu örneklerde K55'te mikaya ek olarak küçük siyah parçalar bulunmaktadır.

K53-K54, Ephesos'ta yayımlanmış benzerleri olmadığı için Atina Agorası²⁴¹ ve Argos Agora'sındaki²⁴² benzerlerine göre M.S. 5. yüzyıla, K56 İskenderiye kazılarında ele geçen benzer bir örneğe göre yine M.S. 5. yüzyıla tarihlendirilebilir. Kaan Şenol Marsilya'da bu forma benzer bir örneğin M.S. 5. yüzyılın başına tarihlendirildiğini ve benzerlerinin M.S. 6. yüzyılda da kullanıldığını bahseder²⁴³. Bu grupta yer alan kaide formu, M.S. 4. yüzyılın sonuna tarihlenen tek kulplu amphoraların kaidelerinde de kullanıldığı için Tip 2'deki tarihleme güçlüğü burada da söz konusudur. K59-K64 Atina Agorası²⁴⁴ ve Argos Agorası'ndaki²⁴⁵ benzerlerine göre M.S. 4. yüzyılın sonu ile M.S.

²⁴¹ Robinson 1959, Pl.31: M 307 (M.S. 5. yüzyıl).

²⁴² Pièrart ve Thalmann 1980, Planche 11: A7(M.S. 5. yüzyıl).

²⁴³ Şenol 2000, 309, Kat. No. 48.

²⁴⁴ Robinson 1959, Pl.29: M 275, Pl.31: M 307(M.S. 5. yüzyıl).

²⁴⁵ Pièrart ve Thalmann 1980, Planche 11: A7.

5. yüzyıla, K57-K58 Atina Agorası ve Argos Agorası'ndaki benzerlerine göre M.S. 5. yüzyıla tarihlendirilebilir. K57 ve K58'in gövdelerinin korunan kısmı kaide boyu bakımından Atina Agorası'ndaki M275 numaralı örneğe daha çok benzemektedir.

4.3. Amphoriskoslar

M.S. 4. yüzyılın sonundan itibaren çift kulplu olarak üretimlerine devam edilen LR3 amphoralarının ilerleyen yüzyıllarda kapasitelerinde aşamalı olarak bir küçülme olmuş ve bunun yanı sıra az miktarda ürünün satışına imkan veren minyatür amphoralar (amphoriskoi) ortaya çıkmıştır²⁴⁶.

4.3.1. Tip 5

Ucu yuvarlaklaştırılmış, dışa çekik ağız kenarına, gövdeye doğru genişleyen ince dar bir boyna sahip olan bu minyatür amphoraların gövdelerinin alt kısmı korunmamıştır. K89 ve K90 numaralarıyla temsil edilen bu örneklerden K89'un boyun ve omuzu üzerinde kulplarının sadece başlangıç ve bitiş noktaları korunmuştur. Dış yüzeyinde derin yivleri, iç yüzeyinde ise reçine tabakası yer almaktadır. K90 numaralı örnek ise K89'a göre daha ince bir yapıya sahiptir. Gövdesinin alt kısmı korunmayan bu örneğin kulpunun boyun üzerinde yer alan başlangıç noktası korunmuştur. Her iki örneğin de hamur rengi GLEY1, 5/10Y yeşilimsi gri tonlarındadır. Dış yüzeylerinde pişmeden kaynaklı gri ve gri tonları fark edilmektedir. Sert dokulu kil yapısına sahip her iki örnekte de yoğun mika katkısı gözlenmektedir.

Ephesos'ta bu örneklerin yayımlanmış benzerleri olmadığı için İspanya'da "Mercado de la Encarnacion"²⁴⁷ 'da gerçekleştirilen kazılarda ele geçen benzer bir örneğe göre M.S. 5. yüzyıl sonu - M.S. 6. yüzyıl başına tarihlendirilebilir.

²⁴⁶ Ladstätter ve Pülz 2007, 422.

²⁴⁷ Carredano ve Vargas 2007, fig. 6: 44 (M.S. 5. yüzyıl sonu-M.S. 6. yüzyıl başı).

4.4. Petrografik Analizler

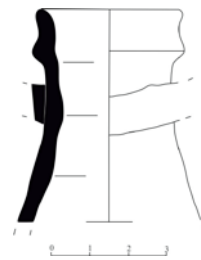
Kimyasal analiz için K3, K52 ve K66 numaralı amphora parçaları seçilmiştir. Lisa Peloschek tarafından gerçekleştirilen incelemelerde her üç örnekte de muskovit-mika, kuartz, biraz demir-oksit ve nadiren kireç taşı saptanmıştır. Taneciklerin boyutu ile miktarı örnekler arasında değişiklik gösterir. Genel olarak bu mineral katkılar Ephesos'un jeolojik yapısı ile uyum sağlamaktadır. Fakat benzer jeolojik yapı, Küçük Asya'nın batısında yer alan alanlarda da görülmektedir.

Her kentin form özelliklerinin değişiklik gösterdiği ve Ephesos antik kentinde bulunan LR3 tipi amphoraların diğer kentlerdeki örneklerle birebir benzerlik göstermedikleri göz önünde bulundurulduğunda bunların Ephesos üretimi olmuş olabileceklere düşünülebilir.

Analizi yapılan bu parçalar, dokusal olarak çok az değişiklik göstermelerine rağmen birbirleriyle aynı yapıdadırlar. Amphora yapımında kullanılan kildeki katkıların ince taneli olması dikkat çekicidir. K66 numaralı örneğin diğerlerinden farklı olarak ojit minerali içeriyor olması kilin iki farklı alandan geldiğine işaret eder.

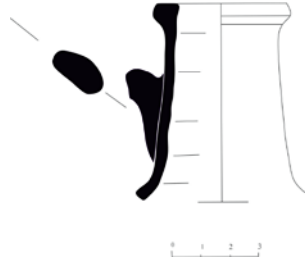
K52

Parça içinde, 0.18 mm. çapında düzensiz görünümde, tek kristalli kuartz ve muskovit mika parçacıkları bulunmaktadır. Katkıların kırık içindeki oranı yaklaşık %15 olarak tahmin edilmektedir. Parçanın kil yapısı yaklaşık 730-750C 'de pişmiş olduğunu göstermektedir.

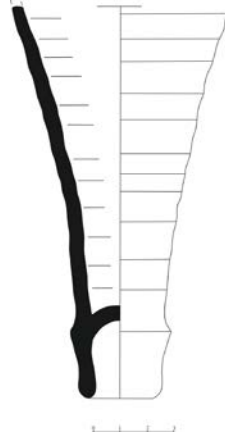
K3

Parça içinde, 0.20 mm. ve maksimum 0.42mm. çapında baskın olarak tek kristalli kuartz ve muskovit mika gözlenmiştir. Nadir olarak levha biçiminde biotit mika bulunmaktadır. Parçanın kil yapısı yaklaşık 750-800C'de pişmiş olduğunu gösterir.

K66

Parça içinde, 0.52mm. ve maksimum 0.72mm. çapında, yoğun miktarda muskovit-mika levhaları ve mika-şist tanecikleri bulunur. Kuartz daha azdır. En iri katkı daha çok kuartz-mika şist ve tek kristalli kuartz ile temsil edilmektedir. Çok az piroksen kil içerisinde gömülü olarak bulunur. Yaklaşık olarak 750-780C'de pişmiş olduğu tahmin edilmektedir.

SONUÇ

Uzun bir üretim geleneğine sahip olan LR3 amphoralarının Augustus Dönemi'nden M.S. 7. yüzyıla kadar üretildikleri bilinmektedir. Atina Agorası'nda en erken örnekleri M.Ö. 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen kontektlerden ele geçen bu amphoralar, M.S. geç 6. yüzyıla tarihlenen kontektlerde de görülmektedir²⁴⁸. Küçük Asya'da yer alan başta Ephesos, Sardeis, Pergamon kentleri olmak üzere Meandros ve Kaystros vadileri arasında kalan bölgede üretilmiş olan bu amphoralar üretildikleri kentlerde form ve hamur yapısı gibi özellikleriyle ayırt edilebilmektedirler. Ephesos'ta ise ilk olarak M.Ö. 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen tabakada ele geçmişlerdir.

Yapılan araştırmalarda, Ephesos'ta M.S. ilk iki yüzyıl boyunca farklı çeşitlerde kilin kullanılmış olduğu anlaşılmıştır. Bu durum kentte birbirinden farklı bağımsız üreticilerin olabileceğini düşündürür. Ephesos üretimleri kırmızıdan kahverengiye değişen hamur rengi ve içerdikleri küçük kuartz parçacıkları ile diğer üretim yerlerinden kolaylıkla ayırt edilebilmektedirler²⁴⁹.

Tez kapsamında incelenen LR3 amphoralarından, Tip 1'e ait K1 ve K4 numaralı parçalar üzerlerinde yer alan grafitlardan dolayı kesin tarihe işaret eden en erken örneklerdir. Tip 1'deki parçaların birbirinden farklı ağız profilleri tarihlendirmede kesin kronoloji vermemiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki form çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, farklı atölyelerde yapılmış olabilecekleri akla gelmelidir. Hamur renkleri kahverengiden kırmızıya değişiklik gösterir. Ancak çoğu durumda yüksek ısıda pişirilmelerinden kaynaklanan gri ve gri tonlarını görmek mümkündür. Örneklerin tamamı yoğun mika katkısı içermektedir. Genel olarak M.S.1. yüzyılın ikinci yarısı ile M.S. 4. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir.

Tip 2 içerisindeki en erken örnek M.S. 4. yüzyıla tarihlendirilen K15 numaralı amphoradır. Bu grupta yer alan amphoralar M.S. 4. yüzyıl ile M.S. 6. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir. Tip 2'ye ait kaide formu M.S. 4. yüzyıl sonundan itibaren çift

²⁴⁸ Robinson 1959, 17, 119.

²⁴⁹ Ladstätter ve Pülz 2007, 422.

kulplu amphoraların da kaidelerinde kullanıldığı için sadece kaidenin ele geçtiği durumlarda ayırım yapabilmek söz konusu olmadığından geniş bir tarih aralığına verilmiştir. Hamur yapısı ve hamur katkısı Tip 1 ile aynı özellikleri göstermektedir.

Tip 3 içerisinde yer alan parçalar genel olarak M.S. geç 4. yüzyıl ile M.S. geç 6. yüzyıl arasına tarihlendirilmişlerdir. Bu grupta da farklı ağız ve kaide profilleri yer almaktadır. Ancak M.S. 4. yüzyıl sonunda kullanılan bir kaide formunun M.S. 6. yüzyılda da kullanılmış örnekleri bulunmaktadır. Bu sebeple her zaman kesin kronoloji vermemektedir.

Tip 4 içerisinde yer alan tama yakın amphoralar M.S. 5. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir. Fakat bu forma ait olduğu düşünülen kaide parçalarının Atina Agorası'nda M.S. geç 4. yüzyıla tarihlenen kontekstlerde ele geçen tek kulplu çeşitlerinin kaidelerinde de kullanılmış olduğu görülmektedir.

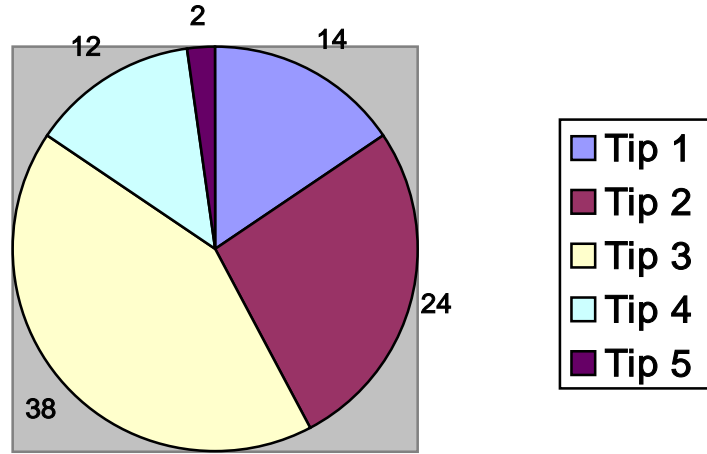
Tip 5 içerisinde yer alan iki adet amphoriskos ise M.S. 5. yüzyıl sonu ile M.S. 6. yüzyıl başına tarihlendirilmiştir.

M.S. 4. yüzyıl sonu ile M.S. geç 6. yüzyıla tarihlendirilen Tip 3 incelenen parçalar arasında en yoğun grubu oluşturur. Kazı alanında ortaya çıkarılan LR3 amphoralarının tamamının sayımı yapılmadığı için hangi tipin en yoğun olduğunu ya da toplam oranlarını söylemek güçtür.

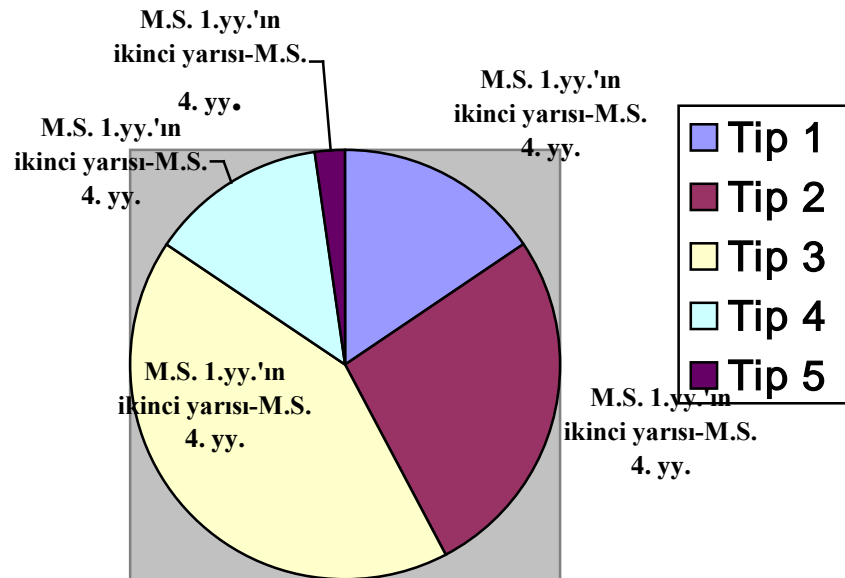
Hemen hemen bütün parçalar yoğun miktarda mika katkısı içermektedir. Seçilen üç parça üzerinde yapılan petrografik analizler, daha önce yapılan çalışmalarla birlikte Ephesos liman alanından ele geçen LR3 tipi amphoraların Ephesos üretimi olduğunu doğrulamaktadır. K66 numaralı parçanın diğerlerinden farklı olarak ojit minerali içermesi iki farklı kil alanının kullanılmış olabileceğini düşündürmüştür. Amphora parçalarının gri ve gri tonları arasında değişen renkleri ise yüksek ısıda pişirilmiş olduklarını göstermektedir.

Tezimizi oluşturan Ephesos Liman Alanı'ndan ele geçen LR3 amphoraları kendilerine özgü form özellikleri olan ve diğer merkezlerin üretimlerinden kolaylıkla ayırt edilebilen; İmparatorluk Dönemi'nde sadece Doğu Akdeniz'de dolaşım halindeyken, Geç Antik Dönem'de İmparatorluğu'nun en uzak yerlerine kadar ulaşmış, küçük boyutlu, şarap taşıdığu düşünülen amphoralardır.

Tez Kapsamında Yer Alan LR3 Amphoralarının Tiplere Göre Sayısı

Tez Kapsamında Yer Alan LR3 Amphoralarının Yüzyıllara Göre Dağılımı

KAYNAKÇA

- Alpözen 1975 Alpözen, O., “Bodrum Müzesi Ticari Amphoraları”, *TAD*, sayı XXII-2, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1975.
- Athenaeus Athenaeus, *The Deipnosophists*, Vol.I, Books 1-3.106e, (Loeb Classical Library No. 204), C.B. Gulick, 1927.
- Bass ve Van Doorninck JR. 1971 Bass, G.F., Van Doorninck JR., F.H.”A Fourth Century Shipwreck at Yassı Ada”, *AJA*, Vol.75, No.1, 1971, 27-37.
- Beek ve Beelen 1991 Beek, R.V., Beelen, J., “Excavations on Karantina Island In Klazomenai: A Preliminary Report”, *Anatolica* XVII, 1991, 31-57.
- Bezczky 2005 Bezczky, T., *Late Roman Amphorae From The Tetragonos-Agora In Ephesus*, 2005.
- Bezczky 2007 Bezczky, T., *Roman Amphorae from the Basilika and the Prythaneion*, 2007.
- Bezczky 2010 Bezczky, T., *Trade Connections Between Ephesus And Adriatic Region*, *Histria Antiqua*, 19, 2010, 351-358.
- Bezczky et.al. 2013 Bezczky, T., Scherrer, P., Sauer, R., *The Amphorae of Roman Ephesos*, *FIE Ephesos Herausgegeben Vom Österreichischen Archäologischen Institut in Wien*, Band XV/ I, 2013, Wien.
- Blakely 1988 Blakely, J.A., “Ceramics and Commerce: Amphorae from Caesarea Maritima”, *BASOR* 271, 31-50.
- Bonifay ve Pieri 1993 Bonifay, M., Pieri, D., “Journée d’étude sur les amphores tardives”, *Compte-rendu de la reunion tenue le 16 fevrier 1993 a Arles*, 1-6.

- Bonifay ve Pieri 1995 Bonifay, M., Pieri, D., “Amphores du V. au VII. s. A Marseille: Nouvelles Donnees sur la Typologie et le Contenu”, *JRA* 8,1995, 94-120.
- Bonifay et.al. 2002 Bonifay, M., Leffly, R., Capelli, C., Pieri, D., “Les Ceramiques du remplissage de la citerne du Sarapeion a Alexandrie”, *Etudes Alexandrines* 6, Cairo, *IFAO*, 2002, 1-46.
- Bonnet et.al. 2006 Bonnet, C., Carrey-Maratray, J-Y., Abd el Samie, M. El-Tabaie, A., Delahaye, F., Dixneuf, D., “L’eglise tetraconque et les faubourgs romains de Farama a Peluse (Egypte-Nord-Sinai)”, Geneva, tome LIV, 2006, 247-269.
- Carredano ve Vargas 2007 Carredano, F.A., Vargas, E.G., Acuña, Anforas Tardoantiguas en Hispalis (Sevilla, España). Primera Tipologia y sus Contextos (La Encarnacion, ss. V-VI), *LRCW* 2, Vol.1, *BAR International Series*, 2007, 133-146.
- De Sena ve Ikäheimo 2003 De Sena, E.C., Ikäheimo, J.P., “The Supply of Amphora-Borne Commodities and Domestic Pottery in Pompeii 150 BC-AD 79: Preliminary Evidence From The House of The Vestals”, *European Journal of Archaeology*, Vol.6(3), 2003, 301-321.
- Dellaporta et.al. 1999 Dellaporta, A.P., Dimitriadou, T., Kourkoumelis, D., Pipelia, E., Samiou, C., Simasi, A., Spondylis, I., Hadjidaki, E., “Amphoras The Sea”, Ministry of Culture, Ephorate of Underwater Antiquities, Neokastro Pylos, 1999.
- Dioscorides Dioscorides, *The Grek Herbal of Dioscorides*, J. Goodyear, Oxford 1933.
- Doğer 1988 Doğer, E., *Klazomenai Kazısındaki Arkaik Dönem Ticari Amphoraları*, (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1988.
- Doğer 1991 Doğer, E., *Antik Çağda Amphoralar*, İzmir, 1991.

- Dyczek 2007 Dyczek, P., "Late Roman Amphorae From The Site Of Valetudinarium At Novae", *LRCW 2, BAR International Series 1662*, 2007, 824-834.
- Gassner 1997 Gassner, V., *Forschungen in Ephesos XIII. 1.1. Das Südtor der Tetragonos-Agora: Keramik und Kleinfunde*, 1997.
- Grace 1979 Grace, V., *Amphoras and the Ancient Wine Trade, Excavations of the Athenian Agora Picture Book No.6*, Revised Edition, American Schools of Classical Studies at Athens, Princeton, 1979, 5-10.
- Hayes 1992 Hayes, J.Y., *Excavations at Saraçhane in İstanbul, Volume 2: The Pottery*, 1992, 61-82.
- Homerus Homeros, *İlliada II, Books 13-24*, (Loeb Classical Library No. 171), A.T. Murray, 1999.
- Homerus Homeros, *The Odyssey (Johns Hopkins New Translations from Antiquity)*, 2005.
- Johnston ve Jones 1978 Johnston, A., Jones, R.E., "The "SOS" Amphora", *BSA*, Vol. 73, Athens, 1973, 132-140.
- Joncheray 1997 Joncheray, J-P., "Deux epaves du bas-empire romain, deuxieme partie: L'epave Heliopolis 1", *CAS*, No. XIII, 1997, 137-153.
- Keay 1984 Keay, S.J., *Late Roman Amphorae in the Western Mediterranean, A Typology and Economic Study: The Catalan Evidence*, *BAR International Series 196*, 1984.
- Koehler 1981 Koehler, C.G., "Corinthian Developments in The Study Of Trade in The Fifth Century BC", *Hesperia 50*, The American School of Classical Studies at Athens, 1981, 449-458.

- Laale 2011 Laale, H.W., *Ephesus (Ephesos): An Abbreviated History from Androclus to Constantine XI*, 2011.
- Ladstätter 2005 Ladstätter, S., *Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohneinheit 4 baubefund, Ausstattung, Funde* (Ed. Hilke Thür), 2005.
- Ladstätter 2008 Ladstätter, S., *Römische Spätantike und Byzantinische Keramik*”, Ed. M. Steskal, M.La Torre, *FiE XIV/1: Das Vedium Gymnasium in Ephesos, Archäologie und Baubefund*, 2008, 97-189.
- Ladstätter 2010 Ladstätter, S., *Keramik*, in: Krizinger, F.(Hrsg) *Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohneinheiten I und 2. Baubefund, Ausstattung, Funde, FiE 8, 8*, Wien 2010, 172-279, 530-579.
- Ladstätter 2013 Ladstätter, S., *Ephesos Yamaç Ev 2*, İstanbul, 2013.
- Ladstätter ve Daim 2011 Ladstätter, S., Daim, F., *Bizans Döneminde Ephesos*, 2011.
- Ladstätter ve Pülz 2007 Ladstätter, S., Pülz, A., *“Ephesus in the Late Roman and Early Byzantine Period: Changes in its Urban Character from the Third to the Seventh Century AD”*, *The British Academy*, 2007, Vienna, 391-433.
- Lang 1955 Lang, M., *“Dated Jars of Early Imperial Times”*, *Hesperia, Vol. 24, No.4*, 1955, 277-285.
- Lawall 1995 Lawall, M.L., *Transport Amphoras and Trade Marks: Imports to Athens and Economic Diversity in The Fifth Century BC.*, PhD Thesis, Classical Art and Archaeology, in the University of Michigan, 1995.

- Lemaitre 1997 Lemaitre, S., “L’Amphore de Type Agora F65/66, Dite “Monoansee” Essai de synthese a partir d’exemplaires Iyonnais”, *Societe Francaise d’Etude de la Ceramique Antique en Gaule*, Actes du Congres Du Mans, 1997, 311-320.
- Lichocka ve Meyza 2001 Lichocka, B., Meyza, H., Seismic Events and the Evidence of Coins and Pottery: The Case of Destruction of the House of Aion in Paphos, Centre D’Archeologie Mediterraneenne de l’Academie Polonaise des Scienees, *Etudes et Travaux XIX*, 2001, 146-185.
- Lund 2007 Lund, J., “The Circulation of Ceramic Fine Wares and Transport Amphorae from the Black Sea Region in the Mediterranean, c. 400 BC-AD 200”, in V. Gabrielsen, J. Lund(ed.), *The Black Sea in Antiquity. Regional and Interregionas Economic Exchanges, Proceedings of a Conference Held at the University of Aerhus*, 2007.
- Majcherek 2008 Majcherek, G., *The Pottery Assemblage From The Baths and Saqiyah, Byzantine Marea Excavations in 2000-2003 and 2006, Marea Vol. 1*, 2008, Kraków.
- Masoliver 1990 Masoliver, P.C., “Un conjunt ceramic de finals del siegle III d.C. a Vilauba (Camos, plan de l’Estany)”, *Cypsela*, VIII, 1990, 157-191.
- Meriç 2002 Meriç, R., *Forschungen in Ephesos IX/3. Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos*, 2002.
- Nevett ve Nevett 1987 Nevett, T. R., Nevett, L., “The Origins of Marketing: Evidence From Classical and Early Hellenistic Greece (500-300 B.C.).” Hollander, S. C. & Nevett, T. (Eds.), *Marketing in three eras: proceedings of the third conference on historical research in marketing*, 1987, Michigan State University, East Kansing, MI, 3-12.

- Oleson et.al. 1994 Oleson, J.P., Fitzgerald, M.A., Sherwood, S.E., "The Harbours of Caesarea Maritima", Volume II, *BAR International Series* 594, 1994.
- Otschar 1993 Otschar, U., "Produkte aus Ephesos in Alle Welt?", *Österreichisches Archäologisches Institut Berichte und Materialien*, Heft 5, Wien, 1993, 47-52.
- Otschar 1996 Otschar, U., Documentation exemplarisch ausgewählter keramischer Fundkomplexe, in: C. Lang-Auinger, Hanghaus I in Ephesos. Der Baubefund, *FIE* 8, 3Wien 1996, 27-85.
- Panella 1973 Panella, C., "Anfore", Ostia III, Le Terme del Nuotatore: Scavo dell'ambiente V e di un saggio nell'area SO, *I Studi Miscellanei*, 21, Roma, 1973.
- Panella 1980 Panella, C., "Le Anfore Della Prima, Media e Tarda Eta Imperiale: Tipologia e Problemi", *Actes Collque sur la Ceramique Antique Cartage*, 1980, 171-196.
- Panella 1986 Panella, C., "Le Anfore Tardoantiche: Centri di Produzione e Mercati Preferenziali. In Giardina", A. (ed), *Societa Romana e Impero Tardoantico*, Vol. III, Le Merci, gli insediamenti Roma and Bari, 1986, 251-272.
- Panella 2001 Panella, C., Le Anfore di eta imperiale del Mediterraneo Occidentale, in *ceramiques Hellenistiques et Romaines*, III Besançon, 2001, 177-275.
- Peacock ve Williams 1986 Peacock, D.P.S., Williams, D.F., *Amphorae and the Roman Economy, An Introductory Guide*, New York, 1986.
- Pierart ve Thalmann 1980 Pierart, M., Thalmann, J.P., *Ceramique Romaine et Medievale (Fouilles de l'Agora)*, *Bulletin de Correspondance Hellenique Supplement*, Volume 6, 1980, 459-492.

- Pieri 2005 Pieri, D., *Le Commerce du Vin Oriental, A L'Epoque Byzantine, (V-VII Siecles)*, Le Temoignage des Amphores en Gaule, Institut Française Du Proche-Orient, Amam-Beyrouth-Damas, *Bibliothèque Archeologique Et Historique – T.174*, Beyrouth, 2005.
- Pieri 2007 Pieri, D., “Béryte dans le Grand commerce méditerranéen (Ve-VIIe s. apr.J.-C.)”, dans M. Sartre (éd), *Productions et échanges dans la Syrie gréco-romaine. Actes du 2e colloque international sur la Syrie antique* (Tours, 12-13 juin 2003), suppl. *Topoï*, 8, 2007, 297-327.
- Plinius Plinius, *The Natural History*, John Bostock, M.D., F.R.S., H.T.Riley, Esq., B.A. London, 1855.
- Reynal 1989 Reynal, A. C., “Ceramique et Commerce Dans Le Bassin Egeen Du IV Au VII Siecle, Hommes et Richesses Dans l'Empire Byzantin”, *Tome I, IV-VII Siecle*, Paris, 1989, 143-161.
- Reynal-Sodini 1992 Reynal, A.C., Sodini, J.P., “La Ceramique Paleochretienne De Thassos (Aliki, Delkos, Fouilles Anciennes)”, *Ecole Française D'Athenes*, Paris, 1992, 52-70.
- Reynolds 2010 Reynolds, P., *Hispania and the Roman Mediterranean AD 100-700 and Trade*, London, 2010.
- Riley 1979 Riley, J.A., *The coarse pottery from Benghazi, Excavations at Sidi Khrebish, Benghazi (Berenice), Vol. II*, (ed) J.A. Lloyd, *Suppl. To Libya Antiqua V*, Vol. II, Tripoli, 1979.
- Riley 1980 Riley, J., “New Light on Relations Between the Eastern Mediterreanean and Carthage in the Vandal and Byzantine Periods: The Evidence from the University of Michigan Excavations”, *Actes colloque sur la ceramique Carthage*, 1980, 111-122.

- Robinson 1959 Robinson, H.S., *Pottery of the Roman Period*, The Athenian Agora, Volume 5, Princeton, 1959.
- Romanus ve Baeten 2009 Romanus, K., Baeten, J., Poblome, J., Accardo, S., Degryse, P., Jacobs, P., De Vos, D., Waelkens, M., Wine and Olive Oil Permeation in pitched and non-pitched ceramics: relation with results from archaeological amphorae from Sagalassos, Turkey, *Journal of Archaeological Science*, 36, 2009, 900-909.
- Rowe 2004 Rowe, A., *The Development of a Cypriot Late Antique Ceramic Chronology: analysis and critique (unpublished doctoral thesis)*, 2004.
- Sazanov 2007 Sazanov, A., “Les Amphores Orientales D’Epoque Protobyzantine Au Nord De La Mer Noire: Chronologie Et Typologie, Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterreanean, Archaeology and Archeometry”, Volume II, *BAR International Series* 1662 (II), 2007, 803-815.
- Strabon Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XII-XIV)*, Çev. A. Pekman, 1993.
- Şenol 2000 Şenol, A.K., *İskenderiye Kazılarında Ele Geçen Amphoralar Işığında Kentin Roma Dönemi Şarap, Zeytinyağı, Salamura Balık ve Sos Ticareti*, İzmir, 2000, (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi).
- Şenol 2003 Şenol, A.K., *The Amphoras From the Bridge Excavations, Gabari Sector 5, Necropolis 2*, Edite Par Empereur, J.Y., Nenna, M.D. Institut Français D’Archeologie Orientale, Etudes Aleksandrines 7-2003, 467-485.
- Şenol 2009 Şenol, A.K., *Taşucu Arslan Eyce Amphora Müzesi*, 2009.
- Tekin 2011 Tekin, O., *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, İstanbul, 2011.

- Tekkök et.al. 2001 Tekkök, B., Wallrodt, S., Gündem C.Y., Rose, C.B., “Two Roman Wells in the Lower City of Ilion”. Quadrats C29 and w28, *Studia Trioca*, Band 11, 2001.
- Tezgör et.al. 2003 Tezgör, D.K., Lemaitre, S., Pieri, D., “La Collection D’Amphores D’İsmail Karakan A Sinop”, *Anatolia Antiqua XI* (2003), 169-200.
- Tezgör 2010 Tezgör, D.K., “Fouilles et projets de recherche á Sinope”, in O.Henri (ed), *Premières Rencontres d’Archéologie de l’Institut français d’Etudes Anatoliennes, Archéologies et espaces parcourus*, Istanbul, 2010, 85-99.
- Tomber 1996 Tomber, R.S., “Provisining the desert: pottery supply to Mons Cladianus, Archaeological Research in Roman Egypt”, *JRA*, No: 19, 1996, 39-49.
- Tomber 1999 Tomber, R. S., Pottery from the Sediments of the Inner Harbour (Area 114), *JRA Supplamentary Studies 35*, 1999, 295-322.
- Twede 2002 Twede, D., “Commercial Amphoras: The First Consumer Packages?”, *Journal of Macromarketing 22* (1), 2002, 91-108.
- Vapur 2009 Vapur, Ö., *Menderes Magnesiası Hypokaustlu Yapı Yerel Üretim Seramikleri*, (DoktoraTezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2009.
- Vargas 2011 Vargas, E.G., *Oriental Trade in the Iberian Peninsula During Late Antquity (4th-7th Centuries AD): An Archaeolgical Perspective*, 2011.
- Waldner 2009 Waldner, A., *Keramische Evidenzen zur Baugeschichte des unteren Embolos von Ephesos*, Band 1, von 1, Doktorin der Philosophie (Dr.Phil), Wien 2009.

- Whitbread 1995 Whitbread, I.K., Greek Transport Amphorae, A Petrological and Archaeological Study, *BSA*, 1995.
- Will 1982 Will, E.L., "Greco Italic Amphoras", *Hesperia*, Vol. 51, No.3, American School of Classical Studies at Athens, 1982, 338-356.
- Woolf 1992 Woolf, G., "Imperialism, Empire and the Entegration of the Roman Economy", *World Archaeology*, Vol. 23, No.3, Archaeology of Empires, 1992, 283-293.
- Zabehlicky 1999 Zabehlicky, H., "Die Grabungen im Hafen von Ephesos 1987-1989", in: H.Friesinger-F.Krizinger, 100 Jahre österreichische Forschungen in Ephesos. Atken des Symposions Wien 1995, AF 1, Wien 1999, 479-484.

KATALOG

K1

Tip 1

Env. No : Hafen 88/93/4

Ağız, boyun, kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 4.5 cm H : 10.9 cm.

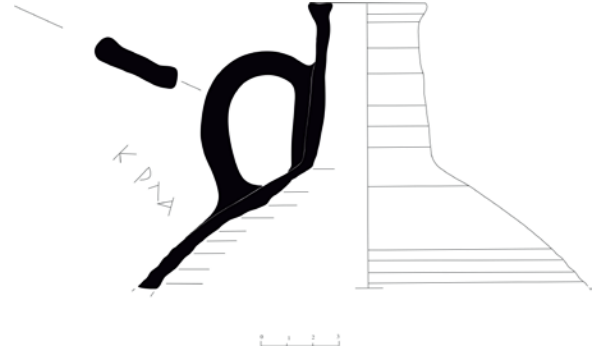
GLE Y 2,4/10G koyu yeşilimsi gri, küçük, mika parçacıklı sert kil. Dışta GLE Y 1, 3/1 çok koyu gri-GLE Y 1, 5/N gri. İçte reçine tabakası.

Grafitto : K () , ρλ = 131 = M.S.

83/84 (Pharsalos Erası); M.S. 101/102 (Actium Erası).

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 100: A-K662; Ladstätter 2005, Taf. 184: K581; Meriç 2002, Taf. 46: K555; Ladstätter 2008, Taf. 288: K124; Robinson 1959, Pl. 11: J46, Pl. 20: M45.

Tarih : Pharsalos Erası'na göre M.S. 83/84 yılı, Actium Erası'na göre M.S. 101/102 yılı. (M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı-M.S. erken 3. yüzyıl.)

K2

Tip 1

Env. No : Hafen 88/118/4

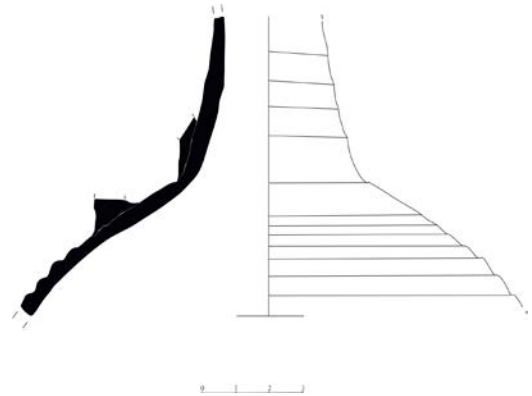
Boyun ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

H : 8.9 cm

10 YR 5/3 kahverengi, küçük mika parçacıklı, sert kil. Dışta 10 YR 6/2 açık kahverengimsi gri renk. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Ladstätter 2010, Tf. 100: A-K662; Ladstätter 2005, Taf. 184: K581; Meriç 2002, Taf. 46: K555; Ladstätter 2008, Taf. 288: K122; Robinson 1959, Pl.20: M45, Pl. 11: J46.

Tarih : M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı – M.S. erken 3. yüzyıl.

K3

Tip 1

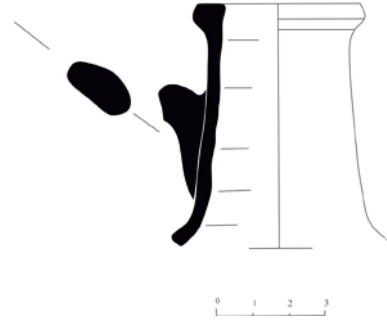
Env. No : Hafen 89/15/1

Ağız, boyun ve kulpun başlangıç noktası korunmuş.

R : 4.4.cm H : 6.7 cm.

2.5 YR 5/6 kırmızı-2.5 YR 5/1 kırmızımsı gri, küçük mika parçacıklı sert kil. Dışta 2.5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengi-5 YR 7/3 pembe. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 100: A-K662; Ladstätter 2005, Taf. 184: K581; Meriç 2002, Taf. 46: K557-K558; Ladstätter 2008, Taf. 288: K122-K124; Robinson 1959, Pl. 20: M45, Pl. 11: J46.

Tarih : M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı-
M.S. erken 3. yüzyıl.**K4**

Tip 1

Env. No. : Hafen 88/84/2

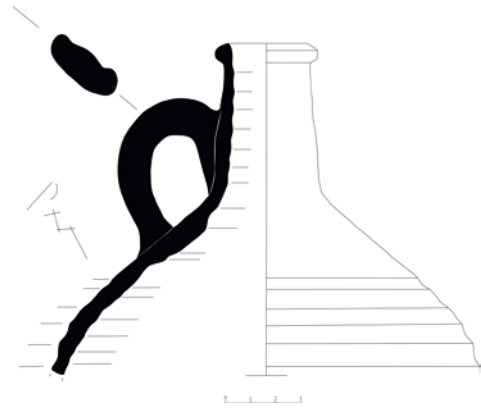
Ağız, boyun, kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 3.2cm. H : 13.1cm.

GLEY 1, 4/N koyu gri bol mika parçacıklı sert kil. Dışta GLEY 1, 4/N koyu gri; İçte reçine tabakası.

Grafitto : ρμ' = 140 = M.S. 92/93 (Pharsalos Erası); M.S. 110/111 (Actium Erası).

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 105: A-K754; Robinson 1959, Pl. 23: M125.

Tarih : Pharsalos Erası'na göre M.S. 92/93 yılı, Actium Erası'na göre M.S. 110/111 yılı. (M.S. 1. yüzyılın sonu-
M.S. erken 3. yüzyıl).

K5

Tip 1

Env. No. : Hafen 88/41/1

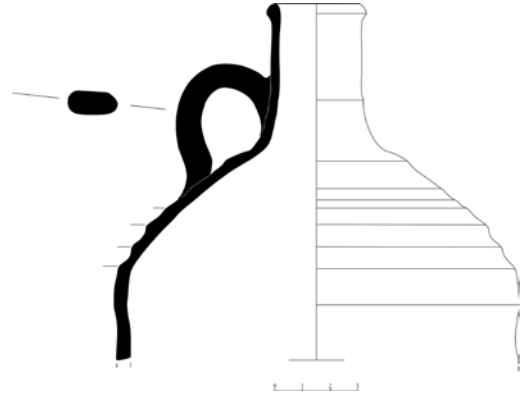
Ağız, boyun, kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 3cm H : 12.9cm.

GLEY 2, 3/5G çok koyu yeşilimsi gri yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLEY 1, 6/10 Y yeşilimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 105: A-K754; Robinson 1959, Pl. 23: M125.

Tarih : M.S. 1. yüzyılın sonu-M.S. erken 3. yüzyıl.

K6

Tip 1

Env. No. : Hafen 89/28/1

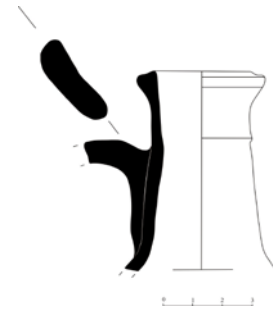
Ağız, boyun ve kulpun yarısı korunmuş.

R : 3.2cm H : 6.6cm.

GLEY 1, 3/N çok koyu gri, yoğun mika parçacıklı sert kil. Dışta GLEY 1, 4/N koyu gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 115: A-K912.

Tarih : M.S. 2. - M.S. erken 3. yüzyıl.

K7

Tip 1

Env. No. : Hafen 89/35/5

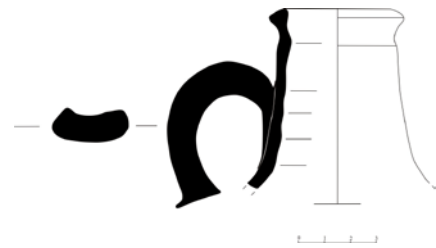
Ağız, boyun ve kulp korunmuş.

R : 4cm H : 7.5cm.

GLEY 1, 4/N koyu gri, küçük mika parçacıkları ile büyük beyaz parçalı sert kil. Dışta GLEY 1, 5/10Y yeşilimsi gri- GLEY 1, 7/5GY açık yeşilimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Ladstätter 2005, Taf. 184: K581; Robinson 1959, Pl. 11 : J46.

Tarih : M.S. 2.-erken 3. yüzyıl.

K8

Tip 1

Env. No. :Hafen 88/4/1

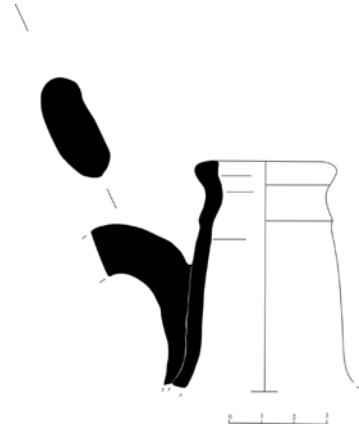
Ağız, boyun ve kulpun yarısı korunmuş.

R :3.3cm H : 7cm.

GLE Y 1, 4/N koyu gri, az miktarda mika parçacıklı sert kil. Dışta GLE Y 1, 3/N çok koyu gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 100: A-K662.

Tarih : M.S. 2.- erken 3. yüzyıl.

K9

Tip 1

Env. No. : Hafen 87/69/1

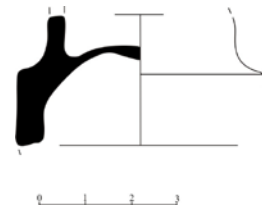
Çapı korunmamış kaide parçası.

H : 2.8cm.

5YR, 4/4 kırmızımsı kahverengi, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 2.5YR, 6/6 açık kırmızı. İçte 2.5YR, 6/6 açık kırmızı.

Benzerleri : Ladstätter 2005, Taf. 184: K581,K583, Taf. 187: K640, K642;Ladstätter 2010, Taf. 115: A-K913; Outschar 1996, Taf. 7-A/II:255; Meriç 2002, Taf. 46:K566.

Tarih : M.S. 2.-3. yüzyıl

K10

Tip 1

Env. No. : Hafen 88/85/1

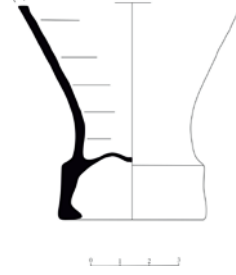
Kaide korunmuş.

R : 4.8cm. H : 7.5cm.

GLE Y1, 3/N çok koyu gri, yoğun, küçük, mika ve orta büyüklükte beyaz parçalı yumuşak kil. Dışta GLE Y1, 4/N koyu gri. İçte GLE Y1, 3/N çok koyu gri.

Benzerleri : Ladstätter 2005, Taf. 184: K581,K583, Taf. 187: K640, K642, Taf. 191:K702; Ladstätter 2010, Tafel 115: A-K913, Taf. 103: A-K713,A-K714; Outschar 1996, Taf. 7-A/II:255; Robinson 1959, Pl. 23, M125.

Tarih : M.S. geç 2.- M.S. erken 3. yüzyıl.

K11

Tip 1

Env. No. : Hafen 88/12/1

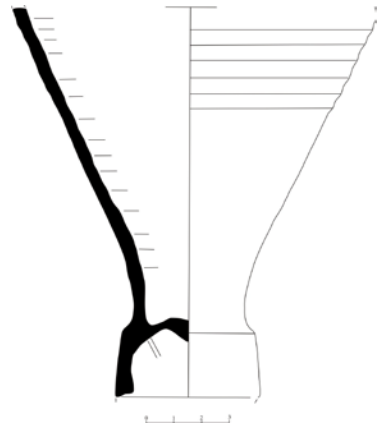
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 5cm. H : 13.9cm.

GLE Y2, 4/5BG koyu yeşilimsi gri, yoğun, küçük, mika ve irili ufaklı beyaz parçalı sert kil. Dışta GLE Y2, 2.5/10G yeşilimsi siyah. Dışta 7.5YR, 4/1 koyu gri.

Benzerleri : Ladstätter 2005, Taf. 184: K583, Taf. 187: K640, K642, Taf. 188: K662, K663, Taf. 191: K702; Ladstätter 2010, Taf. 103, A-K713, A-K714, Outschar 1996, Taf. 7-A/II:255; Robinson 1959, Pl. 23: M125.

Tarih : M.S. geç 2. yüzyıl-M.S. 3. yüzyıl.

K12

Tip 1

Env. No. : Hafen 88/93/2

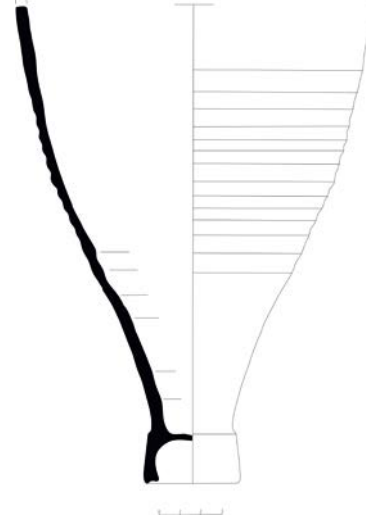
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 4.3cm. H : 22.8cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri, yoğun mika parçacıklı sert kil. Dışta GLE Y1, 5/N gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Ladstätter 2005, Taf. 188: K662, K663, Taf. 191: K702; Ladstätter 2010, Taf. 103, A-K713, A-K714, Taf. 115, A-K913; Robinson 1959, Pl. 23, M125.

Tarih : M.S. geç 2. yüzyıl- M.S. 3. yüzyıl.

K13

Tip 1

Env. No. : Hafen 87/69/2

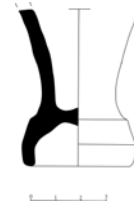
Kaide korunmuş.

R : 4cm. H : 6.1cm.

7.5YR, 5/4 kahverengi, yoğun mika parçacıklı sert kil. Dışta 7.5YR, 6/4 açık kahverengi. İçte 7.5YR, 5/4 kahverengi.

Benzerleri : Meriç 2002, Taf. 46: K567; Bezczy 2013, Pl. 46: 596, 598; Gassner 1997, Taf. 61: 774; Outschar 1996, Taf. 10-B/II: 274; Ladstätter 2008, Taf. 312: K440; Robinson 1959, Pl. 11: J47.

Tarih : M.S. 2. yüzyılın ortası – M.S. 4. yüzyıl.

K14

Tip 1

Env.No. : Hafen 88/75/1

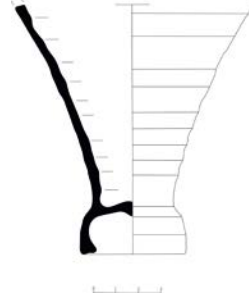
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 4.6cm. H : 11cm.

7.5YR, 4/3 kahverengi, yoğun, küçük mika ve büyük, beyaz parçalı sert kil. Dışta 10YR, 6/3 soluk kahverengi. İçte 10YR, 4/1 koyu gri, 7.5YR, 5/3 kahverengi.

Benzerler : Meriç 2002, Taf. 46: K567; Bezczy 2013, Pl. 46: 596, 598; Outschar 1996, Tafel 10-B/II: 274; Ladstätter 2008, Taf. 312: K440; Robinson 1959, Pl. 23:M125.

Tarih : M.S. 2. yüzyılın ortası – M.S.4. yüzyıl.

K15

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/84/1

Boyun, kulp ve gövde korunmuş.

H: 49cm.

GLE2, 4/10G koyu yeşilimsi gri-10YR, 5/1 gri, yoğun, irili ufaklı mika parçalı sert kil. Dışta 10YR, 8/2 çok soluk kahverengi-10YR, 5/1 gri. İçte ince bir tortu tabakası yer almaktadır.

Benzerler : Ladstätter 2010, Taf. 229: B-K514; Bezczy 2013, Pl. 46: 601; Robinson 1959, Pl. 28: M255.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K16

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/110/7

Ağız, boyun, kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 3.1cm. H : 13.6cm.

GLE2, 4/5B koyu mavimsi gri-
GLE2, 5/10G yeşilimsi gri, yoğun
mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLEY1,
8/10Y açık yeşilimsi gri. İçte reçine
tabakası.Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 229:
B-K514; Bezeczky 2013, Pl. 46: 601;
Robinson 1959, Pl. 28: M255.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K17

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/117/2

Ağız, boyun, kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 3.1cm. H : 11.1cm.

10YR, 6/4 açık sarımsı kahverengi,
yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta
10YR, 6/3 soluk kahverengi- 2.5YR, 4/4
kırmızımsı kahverengi. İçte reçine
tabakası.Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 229:
B-K514; Bezeczky 2013, Pl. 46: 601;
Robinson 1959, Pl. 28: M255.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K18

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/110/8

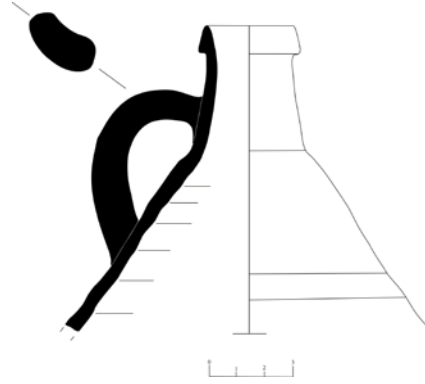
Ağız, boyun, kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 3.1cm. H : 10.9cm.

Hamur Rengi : 7.5YR, 5/4 kahverengi, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 6/3 açık kahverengi. İçte 7.5YR, 4/1 koyu gri.

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 229: B-K514; Bezeczky 2013, Pl. 46: 601; Robinson 1959, Pl. 28: M255.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K19

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/129/7

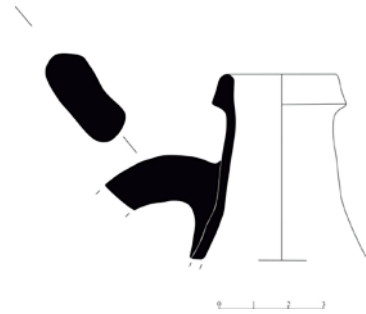
Ağız, boyun ve kulpun yarısı korunmuş.

R : 3.2cm. H : 5.4cm.

Hamur Rengi : 2.5YR, 5/6 kırmızı-2.5YR, 5/3 kırmızımsı kahverengi, yoğun, küçük mika ve orta büyüklükte beyaz parçalı, sert kil. Dışta 2.5YR, 5/6 kırmızı. İçte 2.5YR, 5/6 kırmızı.

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 229: B-K514; Bezeczky 2013, Pl. 46: 601; Robinson 1959, Pl. 28: M255.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K20

Tip 2

Ephesos Liman Alanı

Env.No. : Hafen 88/117/1

Ağız, boyun, kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 3.1cm. H : 10.7cm.

10YR, 5/4 sarımsı kahverengi-10YR, 5/1 gri, yoğun, irili ufaklı mika parçalı, sert kil. Dışta 10YR, 6/3 soluk kahverengi. İçte 10YR, 6/3 soluk kahverengi.

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 229: B-K514; Bezczyk 2013, Pl. 46: 601; Robinson 1959, Pl. 28: M255.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K21

Tip 2

Env.No. : Hafen 89/10/11

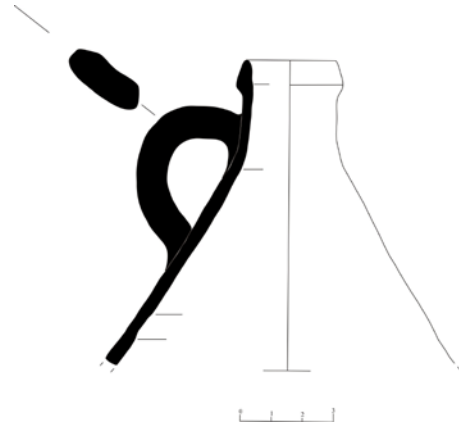
Ağız, boyun, kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 2.9cm. H : 9.9cm.

7.5YR, 4/3 kahverengi, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 6/4 açık kahverengi. İçte 7.5YR, 6/3 açık kahverengi.

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 229: B-K514; Bezczyk 2013, Pl. 46: 601; Robinson 1959, Pl. 28: M255.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K22

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/1/1

Ağız, boyun, kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 3.1cm. H : 15.1cm.

Hamur Rengi : 2.5YR, 5/8 kırmızı-2.5YR, 6/1 kırmızımsı gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 10R, 5/6 kırmızı. İçte 2.5YR, 6/6 açık kırmızı.

Hamur Yapısı : Sert dokulu kil.

Benzerleri : Ladstätter 2010, Taf. 229: B-K514; Bezeczyk 2013, Pl. 46: 601; Robinson 1959, Pl. 28: M255.

Tarih : M.S.4. yüzyıl.

K23

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/118/6

Kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

H : 12.5cm.

7.5YR, 5/4 kahverengi, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 10YR, 7/3 çok zayıf kahverengi. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 28: M256, M257.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K24

Tip 2

Ephesos Liman Alanı

Env.No. : Hafen 88/118/5

Kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

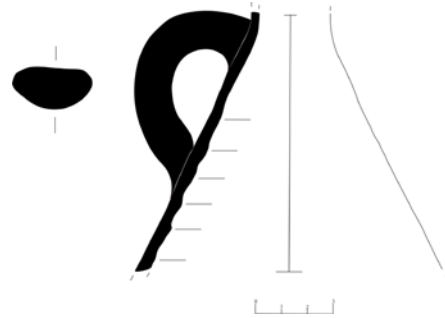
H : 10.1cm.

7.5YR, 5/4 kahverengi, yoğun, küçük mika ve büyük, beyaz parçalı, sert kil. Dışta GLEY2, 6/10G yeşilimsi gri. İçte reçine tabakası.

Hamur Yapısı : Sert dokulu kil.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 28, M256, M257.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K25

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/129/8

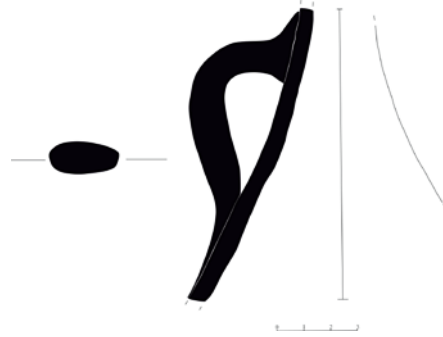
Kulp ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

H : 10.2cm.

7.5YR, 3/4 koyu kahverengi, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 4/3 kahverengi. İçte GLEY1, 4/1 koyu gri.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 28, M256, M257.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K26

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/84/5

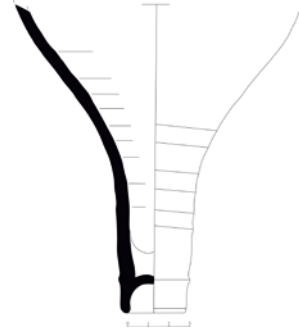
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 2.9cm. H : 14.9cm.

10YR5/3 kahverengi, yoğun, küçük mika ve küçük siyah parçalı, sert kil. Dışta 10YR, 7/3 çok soluk kahverengi-GLEY1, 47N koyu gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Bezczyk 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Taf. 8-A/I, A/III: 260.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K27

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/84/6

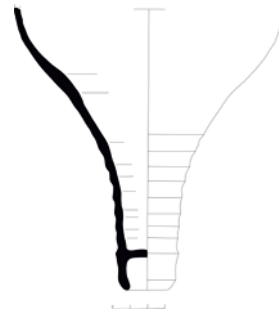
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 2.5cm. H : 16.2cm.

7.5YR, 5/3 kahverengi, yoğun, küçük mika ve küçük siyah parçalı, sert kil. Dışta 10YR, 4/1 koyu gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Bezczyk 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Taf. 8-A/I, A/III: 260.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl.

K28

Tip 2

Ephesos Liman Alanı

Env.No. : Hafen 88/110/5

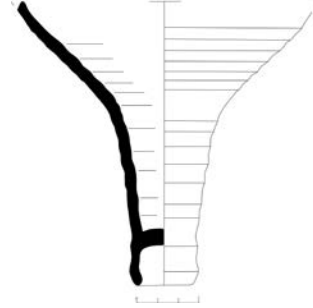
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 2.5cm. H : 13.9cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri, yoğun mika parçacıklı, yumuşak kil. Dışta 7.5YR, 4/1 koyu gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Bezczy 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Taf. 8-A/I, A/III: 260.

Tarih : M.S.4. yüzyıl.

K29

Tip 2

Env.No. : Hafen 87/92/1

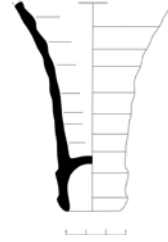
Kaide korunmuş.

R : 2.7cm. H : 10.5cm.

5YR, 5/1 gri-5YR, 5/6 sarımsı kırmızı, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 2.5YR, 6/6 açık kırmızı. İçte 10YR, 6/2 açık kahverengimsi gri.

Benzerleri : Bezczy 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Taf. 8-A/I, A/III: 260.

Tarih : M.S.4. yüzyıl.

K30

Tip 2

Env.No. : Hafen 87/69/3

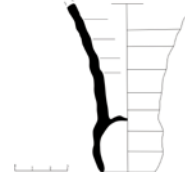
Kaide korunmuş.

R : 3cm. H : 9.5cm.

10R, 5/3 soluk kırmızı, yoğun, irili uaklı mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 5/4 açık kahverengi. İçte 17.5YR, 5/4 kahverengi.

Benzerleri : Bezczy 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Tafel 8-A/I, A/III: 260; Meriç 2002, Taf.49: K604.

Tarih : M.S.4.-M.S. 6. yüzyıl.

K31

Tip 2

Ephesos Liman Alanı

Env.No. : Hafen 88/118/2

Kaide korunmuş.

R : 2.5cm. H : 12.4cm.

GLE Y2, 4/5BG koyu yeşilimsi gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 6/6 kırmızımsı sarı. İçte 7.5YR, 4/1 koyu gri.

Benzerleri : Bezczy 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Taf. 8-A/I, A/III: 260; Meriç 2002, Taf.49: K604.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl-M.S. 6. yüzyıl.

K32

Tip 2

Ephesos Liman Alanı

Env.No. : Hafen 87/57/1

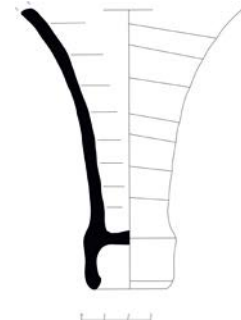
Kaide korunmuş.

R : 3cm. H : 11.9cm.

2.5YR, 5/6 kırmızı, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 2.5YR, 5/6 kırmızı. İçte 5YR, 5/1 gri.

Benzerleri : Bezczy 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Taf. 8-A/I, A/III: 260; Meriç 2002, Taf.49: K604.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl-M.S. 6. yüzyıl.

K33

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/84/12

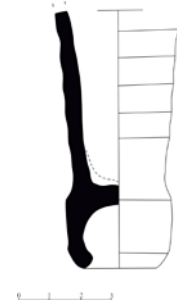
Kaide korunmuş.

R : 2.3cm. H : 8.2cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri, yoğun, mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y1, 5/N gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Bezczy 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Taf. 8-A/I, A/III: 260; Meriç 2002, Taf.49: K604.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl-M.S. 6. yüzyıl.

K34

Tip 2

Env.No. : Hafen88/75/2

Kaide korunmuş.

R : 2.3cm. H : 4.7cm.

7.5YR, 5/3 kahverengi, yoğun, mika parçalı, sert kil. Dışta 10YR, 7/3 çok soluk kahverengi. İçte 7.5YR, 5/4 kahverengi.

Benzerleri : Bezczy 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Taf. 8-A/I, A/III: 260; Meriç 2002, Taf.49: K604.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl-M.S. 6. yüzyıl.

K35

Tip 2

Env.No. : Hafen 87/81/2

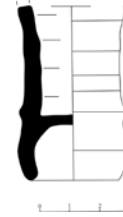
Kaide korunmuş.

R : 3cm. H : 5.9cm.

2.5YR, 5/6 kırmızı, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 5YR, 6/6 kırmızımsı sarı. İçte 5YR, 6/6 kırmızımsı sarı.

Benzerleri : Bezczy 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Taf. 8-A/I, A/III: 260; Meriç 2002, Taf.49: K604.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl-M.S. 6. yüzyıl.

K36

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/130/1

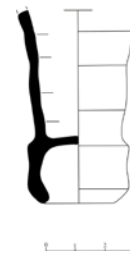
Kaide korunmuş.

R : 2.5cm. H : 6.6cm.

5YR, 4/4 kırmızımsı kahverengi, yoğun, küçük mika ve küçük siyah parçalı, sert kil. Dışta 2.5YR, 5/4 kırmızımsı kahverengi. İçte 2.5YR, 5/1 kırmızımsı gri.

Benzerleri : Bezczy 2013, Pl. 46:602; Robinson 1959, Pl. 29: M277; Outschar 1996, Taf. 7-A/II: 251, Taf. 8-A/I, A/III: 260; Meriç 2002, Taf.49: K604.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl-M.S. 6. yüzyıl.

K37

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/76/1

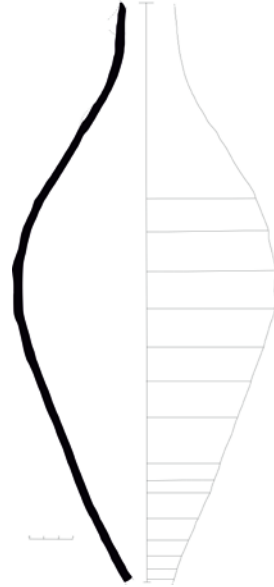
Boyun, gövde ve kulpun başlangıç noktası korunmuş.

H : 39.6cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri, mika parçacıkları ve siyah parçalı, sert kil. Dışta GLE Y1, 4/N koyu gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 29: M282.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl.

K38

Tip 2

Env.No. : Hafen 88/27/1

Buluntu Durumu : Boyun, gövde ve kulpun başlangıç noktası.

R : Korunmamıştır. h : 44cm.

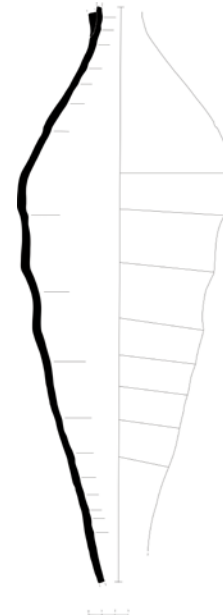
Hamur Rengi : GLE Y2, 4/5BG koyu yeşilimsi gri; Dış Yüzey : GLE Y2, 6/10G yeşilimsi gri; İç Yüzey : Reçine tabakası yer almaktadır.

Hamur Yapısı : Sert dokulu kil.

Katkı Maddesi : Yoğun miktarda küçük, parlak, mika parçacıkları.

Benzerleri : Thalmann 1980, Planche 1: A3

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl.

K39

Tip 3

Env.No : Hafen 88/86/1

Gövde ve kaide korunmuş.

R : 2.5cm. H : 49cm.

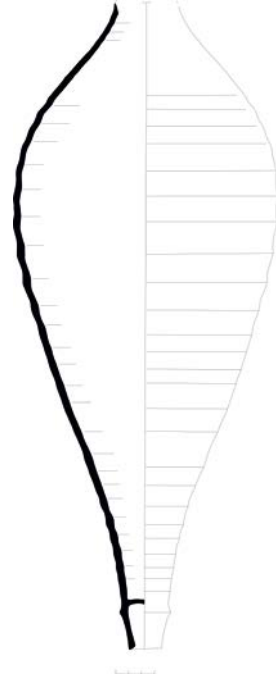
GLE Y2, 4/10G koyu yeşilimsi gri, yoğun, irili ufaklı mika parçalı, sert kil. Dışta 10YR, 6/2 açık kahverengimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Ladstätter 2008, Taf. 325:

K599; Bezczyk 2005, Pl. 1: 7; Robinson

1959, Pl.29: M282.

Tarih : M.S.4. yüzyıl sonu-M.S. geç 6. yüzyıl.

K40

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/18/3

Boyun, gövde, kaide ve kulpların bitiş noktaları korunmuş.

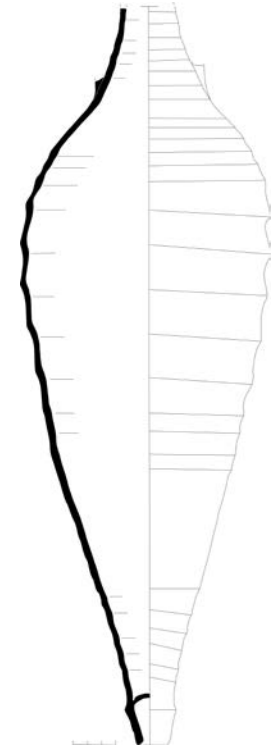
R : 2.1cm. H : 52.3cm.

GLE Y2, 5/10 yeşilimsi gri, yoğun, mika parçalıklı, yumuşak kil. Dışta GLE Y2, 5/10G çok koyu yeşilimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Ladstätter 2008, Taf. 325:

K599; Bezczyk 2005, Pl.1: 7

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K41

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/107/5

Buluntu Durumu : Ağız, boyun, kulplar korunmuş.

R : 3.4cm. H : 12.3cm.

7.5YR, 4/4 kahverengi, yoğun, mika parçacıklı, sert kil. Dışta 10YR, 6/3 soluk kahverengi. İçte 10YR, 5/2 grimsi kahverengi.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl. 1: 2, 3, 4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K42

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/28/2

Ağız, boyun, kulplar korunmuş.

R : 3.5cm. H : 13.7cm.

GLE Y2, 3/5BG çok koyu yeşilimsi gri, yoğun, mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y1, 5/10Y yeşilimsi gri. İçte 5YR, 4/1 koyu gri.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl. 1: 2, 3, 4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K43

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/28/3

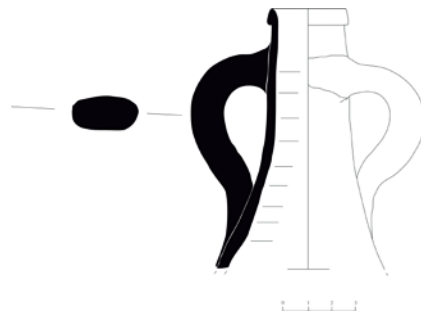
Ağız, boyun, kulplar korunmuş.

R : 3.2cm. H : 11.2cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri, yoğun, mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y1, 4/N koyu gri-GLE Y1, 6/10Y yeşilimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl. 1: 2, 3, 4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K44

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/75/5

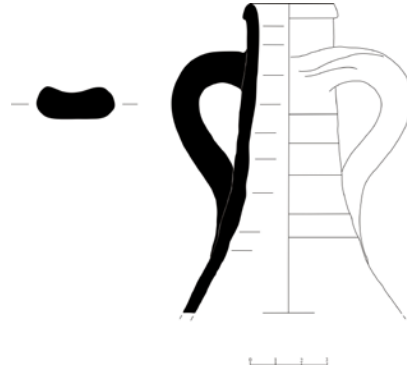
Ağız, boyun, kulplar korunmuş.

R : 3.4cm. H : 11.8cm.

10YR, 5/3 kahverengi, yoğun, küçük mika ve küçük kırmızı parçacıklı, sert kil. Dışta GLEY1, 5/1 gri-GLEY1, 6/10Y yeşilimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Beieczky 2005, Pl. 1: 2, 3, 4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K45

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/75/4

Ağız, boyun, kulplar korunmuş.

R : 3.4cm. H : 11.2cm.

GLEY1, 3/N çok koyu gri, yoğun, mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLEY1, 5/N gri-GLEY1, 4/N koyu gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Beieczky 2005, Pl. 1: 2, 3, 4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K46

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/93/5

Ağız, boyun, kulplar korunmuş.

R : 3.3cm. H : 16.4cm.

5YR, 4/1 koyu gri, yoğun, irili ufaklı mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 5/1 gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Beieczky 2005, Pl. 1: 2, 4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K47

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/32/10

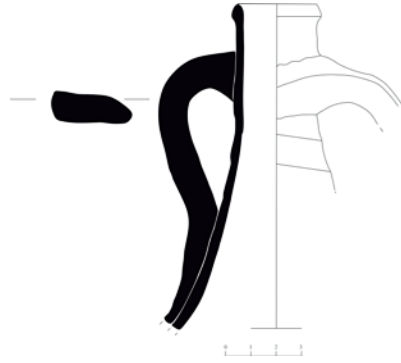
Ağız, boyun, kulp ve ikinci kulpun yarısı korunmuş.

R : 3.2cm. H : 12.8cm.

10YR, 5/3 kahverengi, yoğun, mika parçacıklı, sert kil. Dışta 10YR, 6/3 soluk kahverengi. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl. 1: 2, 3, 4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K48

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/126/4

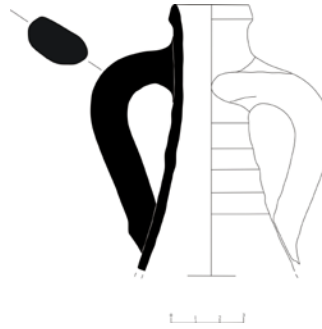
Ağız, boyun, kulplarkorunmuş.

R : 3.2cm. H : 11.3cm.

10YR, 4/3 kahverengi, yoğun, küçük mika ve orta büyüklükte kırmızı parçalı, sert kil. Dışta 2.5Y, 7/3 soluk sarı. İçte 2.5Y, 7/3 soluk sarı.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl. 1: 2, 3, 4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K49

Tip 3

Env.No. : Hafen 87/48/2

Ağız, boyun, kulp ve ikinci kulpun 3/1'i korunmuş.

R : 3.5cm. H : 11.1cm.

2.5YR, 4/3 kırmızımsı kahverengi, yoğun, küçük mika ve irili ufaklı siyah parçalı, sert kil. Dışta 2.5YR, 5/3 kırmızımsı kahverengi. İçte 2.5YR, 5/3 kırmızımsı kahverengi.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl.1: 3; Neuru et.al. 1980, Pl.VI: 34.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl- M.S. geç 6. yüzyıl.

K50

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/14/1

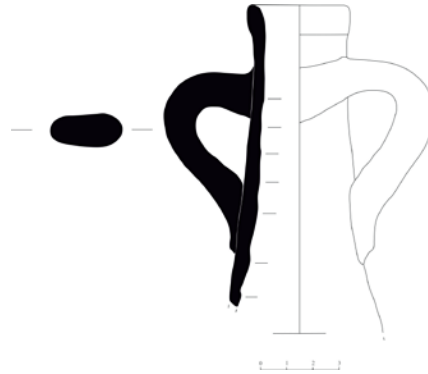
Ağız, boyun, kulplar korunmuş.

R : 3.6cm. H : 12.6cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri-GLE Y1, 6/10Y yeşilimsi gri, yoğun, küçük mika parçacıklı, sert kil. Dışta 2.5Y, 7/2 açık gri-2.5Y, 7/3 soluk sarı. İçte 2.5Y, 7/2 açık gri-2.5Y, 7/3 soluk sarı.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl.1:4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K51

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/76/4

Ağız, boyun ve kulpların başlangıç noktaları korunmuş.

R : 3.6cm. H : 6.9cm.

2.5Y, 5/2 grimsi kahverengi, yoğun, küçük mika parçacıklı, sert kil. Dışta 2.5Y, 6/2 açık kahverengimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl.1:4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K52

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/41/2

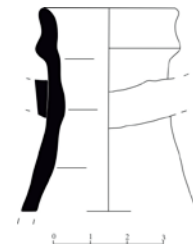
Ağız, boyun, kulpların başlangıç noktaları korunmuş.

R : 3.6cm. H : 5.6cm.

10YR, 5/4 sarımsı kahverengi, yoğun, küçük mika parçacıklı ve küçük mat kırmızı parçalı sert dokulu kil. Dışta 10YR, 6/4 açık sarımsı kahverengi; İçte 10YR, 5/4 sarımsı kahverengi.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl.1:4; Ladstätter 2008, Taf.306: K374; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K53

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/71/2

Boyun, gövde ve kulplar korunmuş.

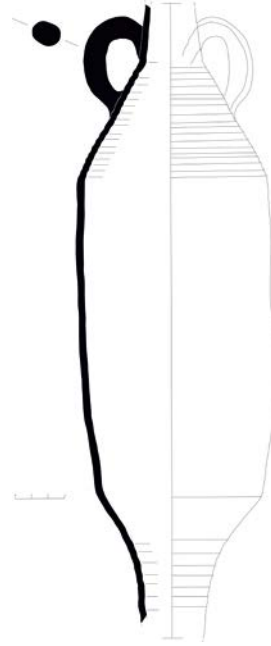
H : 39cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri-7.5YR, 6/6 kırmızımsı sarı, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 6/3 açık kahverengi. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 31: M307;

Thalman 1980, Planche 11: A7

Tarih : M.S. 5. yüzyıl.

K54

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/18/2

Boyun, gövde ve kulplar korunmuş.

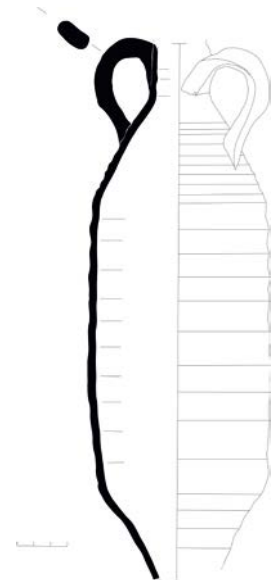
H : 39.9cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y1, 5/N gri-10YR, 6/2 açık kahverengimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 31: M307;

Thalman 1980, Planche 11: A7.

Tarih : M.S. 5. yüzyıl.

K55

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/84/3

Boyun, gövde, bir kulpun tamamı ve diğer kulpun bitiş noktası korunmuş.

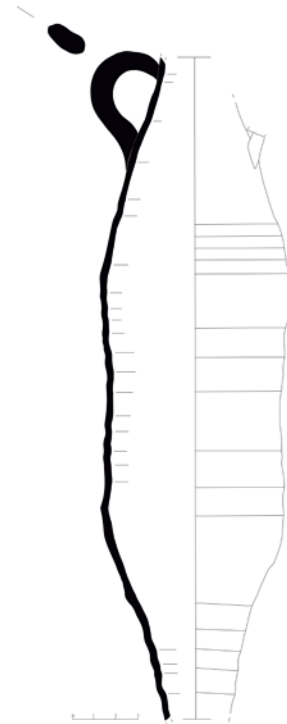
H : 30.6cm.

GLEYY1, 4/5G grimsi yeşil, yoğun, küçük mika ve küçük siyah parçalı, sert kil. Dışta 2.5YR, 6/1 gri. İçte sarımsı bir tortu tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 31: M307;

Thalman 1980, Planche 11, A7.

Tarih : M.S. 5. yüzyıl.

K56

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/115/1

Boyun, gövde ve kulplar korunmuş.

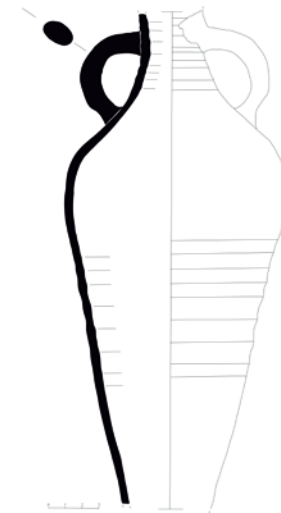
H : 29.3cm.

10YR, 5/4 sarımsı kahverengi, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 10YR, 5/1 gri. İçte 7.5YR, 8/6 kırmızımsı sarı.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 31:M307;

Şenol 2000, Kat.No. :48

Tarih : M.S. 5. yüzyıl-M.S. 6. yüzyıl.

K57

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/18/1

Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

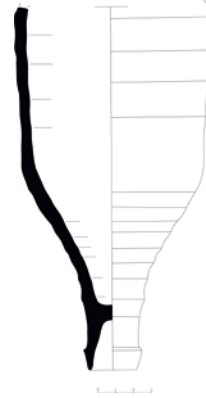
R : 2.6cm. H : 20.4cm.

GLEYY1, 4/N koyu gri, orta yoğunlukta mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLEYY1, 5/N gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 31: M307;

Thalmann 1980, Planche 11: A7.

Tarih : M.S. 5. yüzyıl.

K58

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/63/1

Kaide çapı korunmamış, gövdenin bir bölümü korunmuş .

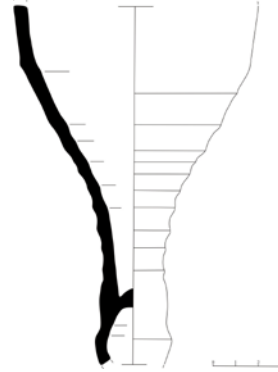
H : 15.6cm.

7.5YR, 5/1 gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 4/1 koyu gri. İçte 7.5YR, 7/1 açık gri.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 31: M307;

Thalmann 1980, Planche 11: A7.

Tarih : M.S. 5. yüzyıl.

K59

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/107/2

Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 2.5cm. H : 14.6cm.

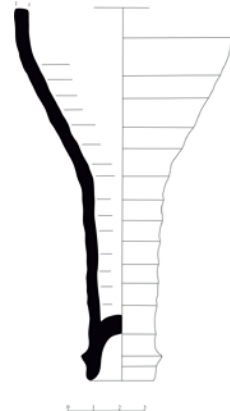
GLEYY1, 4/N koyu gri, orta yoğunlukta mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLEYY1, 4/N koyu gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl. 29: M275,

Pl.31: M 307; Thalmann 1980, Planche

11: A7.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl sonu-M.S. 5. yüzyıl.

K60

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/84/10

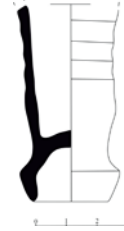
Kaide korunmuş.

R : 2.5cm. H : 6.4cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 7/3 pembe. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl.29: M 275; Pl. 31:M 307; Thalmann 1980, Planche 11: A7.

Tarih :M.S. 4. yüzyıl sonu-M.S. 5. yüzyıl.

K61

Tip 4

Env.No. : Hafen 89/32/1

Kaide korunmuş.

R : 2.4cm. H : 6.2 cm.

GLE Y2, 4/10G koyu yeşilimsi gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y2, 6/10G yeşilimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl.29: M 275, Pl. 31:M307; Thalmann 1980, Planche 11: A7.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl sonu-M.S. 5.yüzyıl.

K62

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/46/1

Kaide korunmuş.

R : 2.2cm. H : 6.9cm.

GLE Y2, 5/10G yeşilimsi gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y2, 6/10G yeşilimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl.29: M 275, Pl. 31:M307; Thalmann 1980, Planche 11: A7.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl sonu-M.S. 5. yüzyıl.

K63

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/46/3

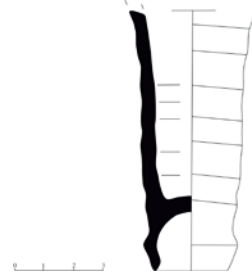
Kaide korunmuş.

R : 2.4cm. H : 8.8cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y1, 4N koyu gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl.29: M 275, Pl. 31: M 307; Thalmann 1980, Planche 11: A7.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl sonu-M.S.5. yüzyıl.

K64

Tip 4

Env.No. : Hafen 88/107/3

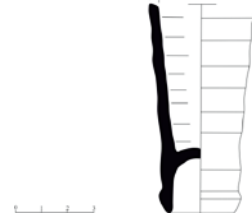
Kaide korunmuş.

R : 2.5cm. H : 7.8cm.

GLE Y1, 5/10Y yeşilimsi gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y1, 4N koyu gri. İçte GLE Y1, 5/10Y yeşilimsi gri.

Benzerleri : Robinson 1959, Pl.29: M 275, Pl.31 :M307; Thalmann 1980, Planche 11: A7.

Tarih : M.S. 4. yüzyıl sonu-M.S. 5. yüzyıl.

K65

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/118/1

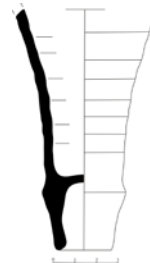
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 2.5cm. H : 10.9cm.

GLE Y1,47N koyu gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. 7.5YR, 6/1 gri. İçte 7.5YR, 4/1 koyu gri.

Benzerleri : Ladstätter 2008, Taf. 325: K599; Bezeczky 2005, Pl.1: 7.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. 6./7. yüzyıllar.

K66

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/23/2

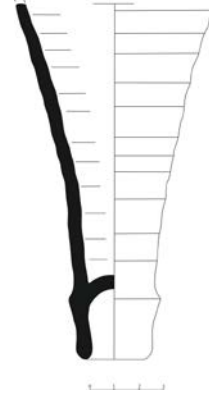
Kaide parçası.

R : 2.4cm. H : 14.6cm.

5YR, 5/6 sarımsı kırmızı, yoğun mika parçacıklı sert kil. Dışta 5YR, 7/1 açık gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Outschar 1996, Taf.8-A7I, A/III: 261.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. 5.yüzyıl.

K67

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/107/1

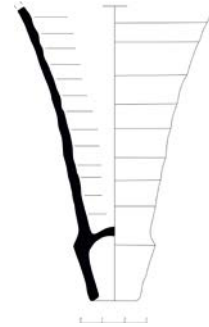
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 2.1cm. H : 13.4cm.

GLE Y2, 4/10G koyu yeşilimsi gri, yoğun, küçük mika ve şeffaf beyaz parçalı, sert kil. Dışta GLE Y2, 4/10G koyu yeşilimsi gri. İçte GLE Y2, 4/10G koyu yeşilimsi gri.

Benzerleri : Ladstätter 2008, Taf. 325: K599; Bezczy 2005, Pl.1: 7.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K68

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/84/4

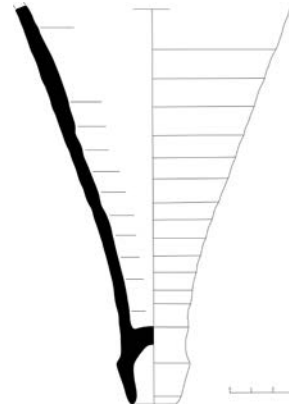
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 2.1cm. H : 18.1cm.

7.5YR, 5/3 kahverengi, yoğun, küçük mika ve irili ufaklı siyah parçalı, sert kil. Dışta 7.5YR, 6/4 açık kahverengi. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl.1: 6; Outschar 1996, Taf. 9-A/IV, B/I, B/II: 267.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K69

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/32/3

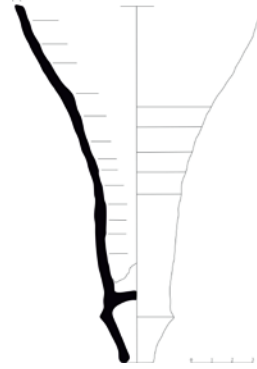
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 1.5cm. H : 17.4cm.

GLE Y2, 4/10G koyu gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y1, 5/N gri. İçte GLE Y1, 4/N koyu gri.

Benzerleri : Ladstätter 2008, Taf.325: K599; Bezczy 2005, Pl.1: 7; Outschar 1996, Taf.9-A/IV, B/I, B/II: 266; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S.geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K70

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/35/2

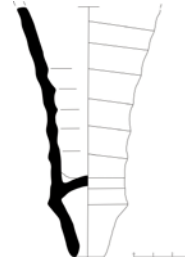
Kaide korunmuş.

R : 1.6cm. H : 13cm.

5YR, 4/1 koyu gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 5/4 kahverengi. İçte 5YR, 4/1 koyu gri.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl.1 : 7; Ladstätter 2008, Taf.325: K599; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S.geç 4. yüzyıl-M.S. geç 6. yüzyıl.

K71

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/35/3

Kaide korunmuş.

R : 1.6cm. H : 11.1cm.

10YR, 4/1 koyu gri, yoğun, büyük-küçük mika parçalı, sert kil. Dışta 10YR, 7/3 çok soluk kahverengi. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Ladstätter 2008, Taf.325: K599; Outschar 1996, Taf.9-A/IV, B/I, B/II: 266; Bezczy 2005, Pl.1: 8; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl- M.S. geç 6. yüzyıl.

K72

Tip 3

Env.No. : Hafen 87/81/1

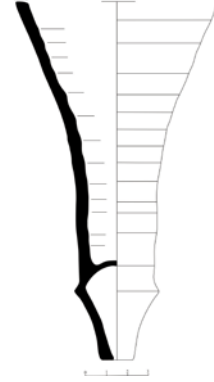
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 1.5cm. H : 16.9cm.

2.5YR, 6/6 açık kırmızı-2.5YR, 5/1 kırmızımsı gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 2.5YR, 6/6 açık kırmızı. İçte 2.5YR, 5/1 kırmızımsı gri.

Benzerleri : Ladstätter 2008, Taf.325: K599; Outschar 1996, Taf.9-A/IV, B/I, B/II: 266; Bezczyk 2005, Pl.1: 8; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4. yüzyıl- M.S. geç 6. yüzyıl.

K73

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/76/2

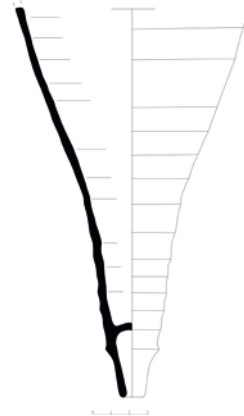
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 1.1cm. H : 21.8cm.

10YR, 5/3 kahverengi, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLEY2, 3/5BG çok koyu yeşilimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Bezczyk 2005, Pl.1: 8; Outchkar 1996, Taf.9-A/IV, B/I, B/II: 266; Ladstätter 2008, Taf.302: K285; Robinson 1959, Pl. 40: M373

Tarih : M.S. 4. yüzyıl sonu-M.S. geç 6. yüzyıl.

K74

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/37/2

Kaide korunmuş.

R : 1.6cm. H : 7cm.

GLE Y2, 5/10G yeşilimsi gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y1, 4/N koyu gri. İçte GLE Y2, 4/5BG koyu yeşilimsi gri.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl.1: 8; Outchkar 1996, Taf.9-A/IV, B/I, B/II: 266; Ladstätter 2008, Taf.302: K285; Robinson 1959, Pl. 40: M373

Tarih : M.S. 4. yüzyıl sonu-M.S. geç 6. yüzyıl.

K75

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/71/1

Kaide korunmuş.

R : 1.6cm. H : 6.4cm.

5YR, 4/3 kırmızımsı kahverengi, yoğun mika parçacıklı, yumuşak kil. Dışta 7.5YR, 5/1 gri. İçte 7.5YR, 5/1 gri.

Benzerleri : Bezczy 2005, Pl.1: 8; Outchkar 1996, Taf.9-A/IV, B/I, B/II: 266; Ladstätter 2008, Taf.302: K285; Robinson 1959, Pl. 40: M373

Tarih : M.S. 4. yüzyıl sonu-M.S. geç 6. yüzyıl.

K76

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/35/4

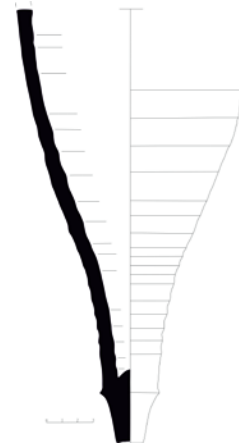
Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 1.6cm. H : 27.9cm.

GLE Y1, 4/N koyu gri, yoğun, büyük-küçük mika parçalı, sert kil. Dışta GLE Y1, 7/10Y açık yeşilimsi gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Gassner 1997, Taf.61: 778; Waldner 2009, Taf.56: K1121; Robinson 1959, Pl. 40: M373.

Tarih : M.S. 5. – M.S. geç 6. yüzyıl.

K77

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/126/1

Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

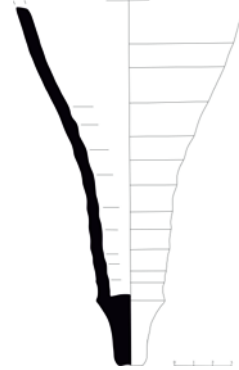
R : 1.2cm. H : 19.2cm.

7.5YR, 5/4 kahverengi, orta yoğunlukta mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLEY1, 6/10Y yeşilimsi gri. İçte GLEY1, 5/10Y yeşilimsi gri.

Benzerleri : Gassner 1997, Taf.61: 778;

Waldner 2009, Taf.56: K1121; Robinson 1959, Pl. 40: M373.

Tarih : M.S. 5. – M.S. geç 6. yüzyıl.

K78

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/32/4

Gövdenin bir bölümü korunmuş, kaidenin çapı korunmamış.

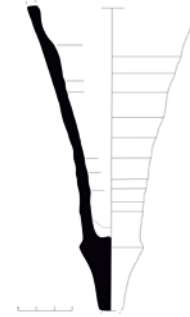
H : 17cm.

GLEY1, 5/N gri-2.5Y, 7/3 soluk sarı, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLEY1, 4/N koyu gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Gassner 1997, Taf.61: 778;

Waldner 2009, Taf.56: K1121; Robinson 1959, Pl. 40: M373.

Tarih : M.S. 5.- M.S. geç 6. yüzyıl.

K79

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/10/6

Gövdenin bir bölümü korunmuş, kaidenin çapı korunmamış.

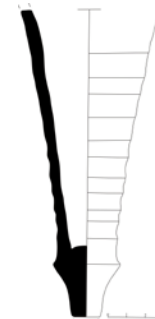
H : 16.8cm.

GLEY2, 4/10G koyu yeşilimsi gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLEY2, 5/10G yeşilimsi gri. İçte GLEY2, 4/10G koyu yeşilimsi gri.

Benzerleri : Gassner 1997, Taf.61: 778;

Waldner 2009, Taf.56: K1121; Robinson 1959, Pl. 40: M373.

Tarih : M.S. 5.- M.S. geç 6. yüzyıl.

K80

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/93/1

Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 1.4cm. H : 14.6cm.

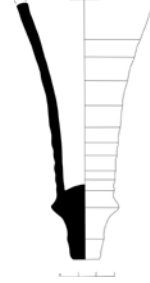
7.5YR, 5/1 gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 7.5YR, 6/3 açık kahverengi.

İçte 7.5YR, 4/1 gri.

Benzerleri : Waldner 2009, Taf.56:

K1121; Robinson 1959, Pl. 40: M373.

Tarih : M.S. 6./7. yüzyıllar.

K81

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/32/6

Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 1.4cm. H : 11.3cm.

GLE Y2, 4/5BG koyu yeşilimsi gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 2.5Y, 7/4 soluk sarı. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Waldner 2009, Taf.56:

K1121; Robinson 1959, Pl. 40: M373.

Tarih : M.S. 6./7. yüzyıllar.

K82

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/10/3

Çapı korunmamış kaide.

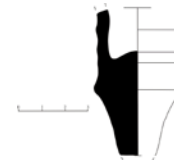
H : 6.3cm.

GLE Y2, 4/10G koyu yeşilimsi gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y1, 8/10Y açık yeşilimsi gri. İçte GLE Y1, 8/10Y açık yeşilimsi gri.

Benzerleri : Gassner 1997, Taf.61: 778;

Waldner 2009, Taf.56: K1121; Robinson 1959, Pl. 40: M373.

Tarih : M.S. 5. –M.S. geç 6. yüzyıl.

K83

Tip 3

Env.No. : Hafen 88/93/3

Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 1.7cm. H : 24.7cm.

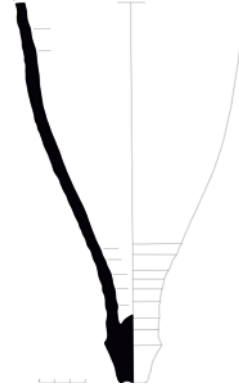
GLE Y1, 4/1 koyu gri, yoğun, büyük-küçük mika parçalı, sert kil. Dışta 7.5YR, 6/3 açık kahverengi. İçte GLE Y1, 4/N koyu gri.

Benzerleri : Ladstätter 2008, Taf.312:

K442; Gassner 1997, Taf.61: 778;

Robinson 1959, Pl. 40: M373.

Tarih : M.S. 5.- M.S. geç 6. yüzyıl.

K84

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/32/5

Gövdenin bir bölümü ve kaide korunmuş.

R : 1.5cm. H : 19.7cm.

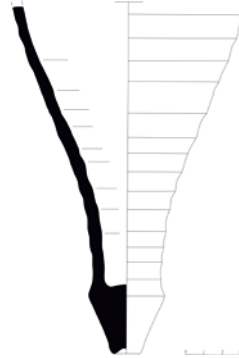
GLE Y1, 5/10Y yeşilimsi gri-5YR, 6/6 kırmızımsı sarı, yoğun, küçük mika ve küçük beyaz parçalı, sert kil. Dışta 5YR, 7/1 açık gri. İçte 5YR, 6/1 gri.

Benzerleri : Ladstätter 2008, Taf.312:

K442; Gassner 1997, Taf.61: 778;

Robinson 1959, Pl. 40: M373.

Tarih : M.S. 5.- M.S. geç 6. yüzyıl.

K85

Tip 3

Env.No. : Hafen 87/48/1

Kaide korunmuş.

R : 3mm. H : 12.6cm.

2.5YR, 6/8 açık kırmızı, küçük mika ve küçük siyah parçalı, sert kil. Dışta 2.5YR, 6/8 açık kırmızı. İçte 2.5YR, 6/8 açık kırmızı.

Benzerleri : Bezczyk 2005, Pl.1: 9;

Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4.- M.S. geç 6. yüzyıl.

K86

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/10/9

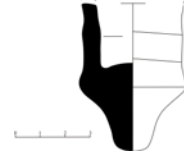
Kaide korunmuş.

R : 3mm. H : 5.9cm.

2.5YR, 5/6 kırmızı, yoğun mika parçacıklı, yumuşak kil. Dışta 2.5YR, 6/8 açık kırmızı. İçte 2.5YR, 5/1 kırmızımsı gri.

Bezczky 2005, Pl.1: 9; Ladstätter 2008, Taf. 311: K428; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4.-M.S. geç 6. yüzyıl.

K87

Tip 3

Env.No. : Hafen 89/10/1

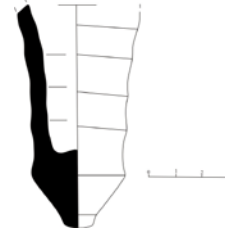
Kaide korunmuş.

R : 4mm. H : 8.5cm.

5YR, 5/1 gri, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 2.5YR, 6/6 açık kırmızı. İçte 5YR, 5/1 gri.

Benzerleri : Bezczky 2005, Pl.1: 9; Ladstätter 2008, Taf. 321: K538; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4.-M.S. geç 6. yüzyıl.

K88

Tip 3

Env.No. : Hafen 87/87/1

Kaide korunmuş.

R : 8mm. H : 8.4cm.

10R, 5/6 kırmızı, yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 5YR, 6/6 kırmızımsı sarı. İçte 5YR, 6/6 kırmızımsı sarı.

Benzerleri : Bezczky 2005, Pl.1: 9; Ladstätter 2008, Taf. 321: K538; Robinson 1959, Pl.40: M373.

Tarih : M.S. geç 4.-M.S. geç 6. yüzyıl.

K89

Tip 5

Env.No. : Hafen 88/118/3

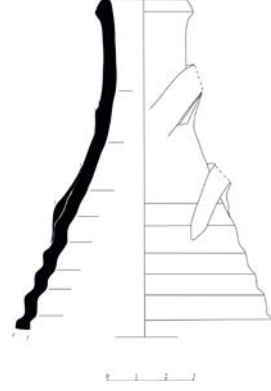
Ağız, boyun ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 2.9cm. H : 11.8cm.

GLE Y1, 5/10Y yeşilimsi gri yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta 2.5YR, 7/2 açık gri. İçte reçine tabakası.

Benzerleri : Carredano et.al. 2007, Fig.6: 44.

Tarih : M.S. 5.yüzyıl sonu-M.S. 6. yüzyıl başı.

K90

Tip 5

Env.No. : Hafen 88/63/2

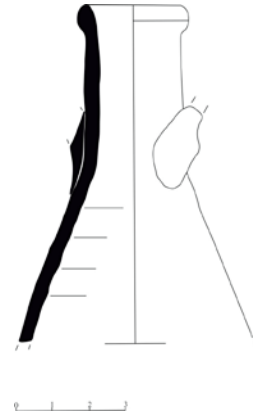
Ağız, boyun ve gövdenin bir bölümü korunmuş.

R : 2.6cm. H : 9.3cm.

GLE Y2, 3/5BG çok koyu yeşilimsi gri yoğun mika parçacıklı, sert kil. Dışta GLE Y2, 4/10G koyu yeşilimsi gri. İçte GLE Y1, 6/10Y yeşilimsi gri.

Benzerleri : Carredano et. al. 2007, Fig.6: 44.

Tarih : M.S. 5.yüzyıl sonu-M.S. 6. yüzyıl başı.

LEVHA I

Fig.1

LEVHA II

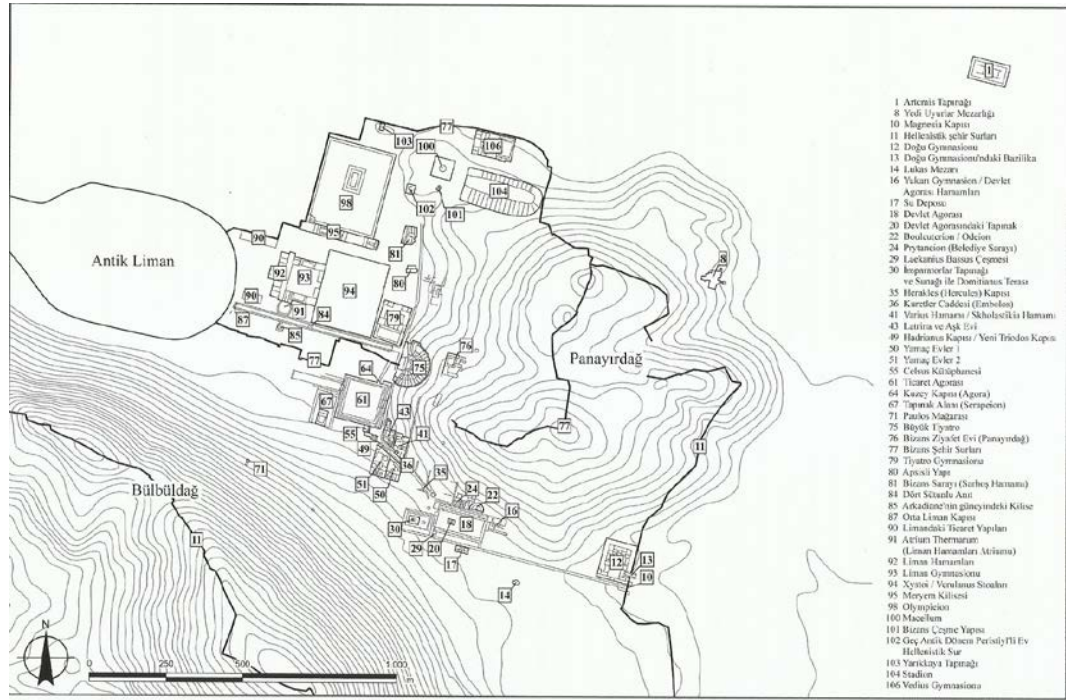

Fig. 2

Fig. 3.

LEVHA III

Fig. 4.

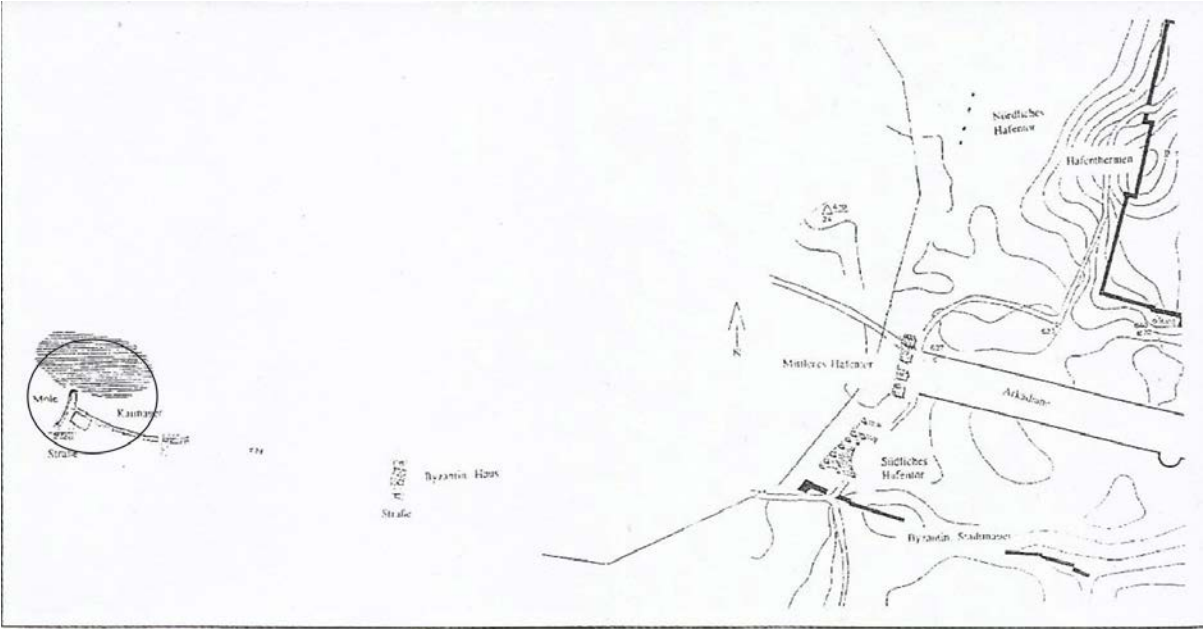

Fig. 5.

LEVHA IV

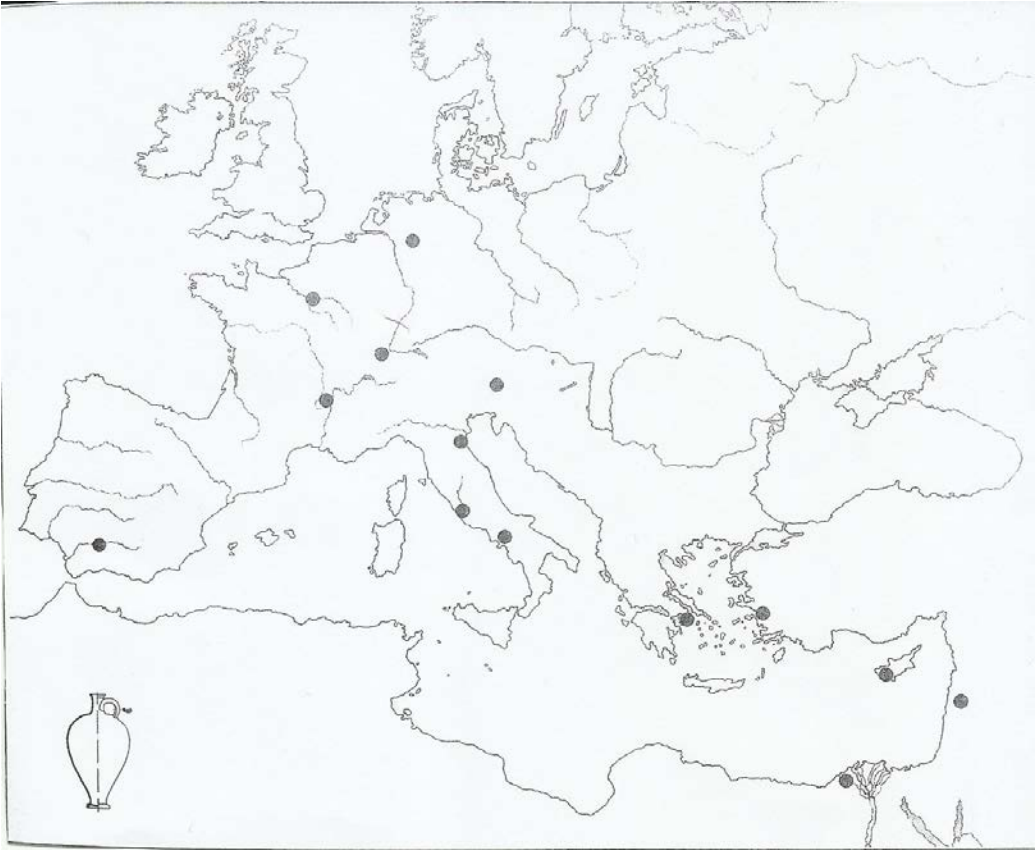

Fig. 6.

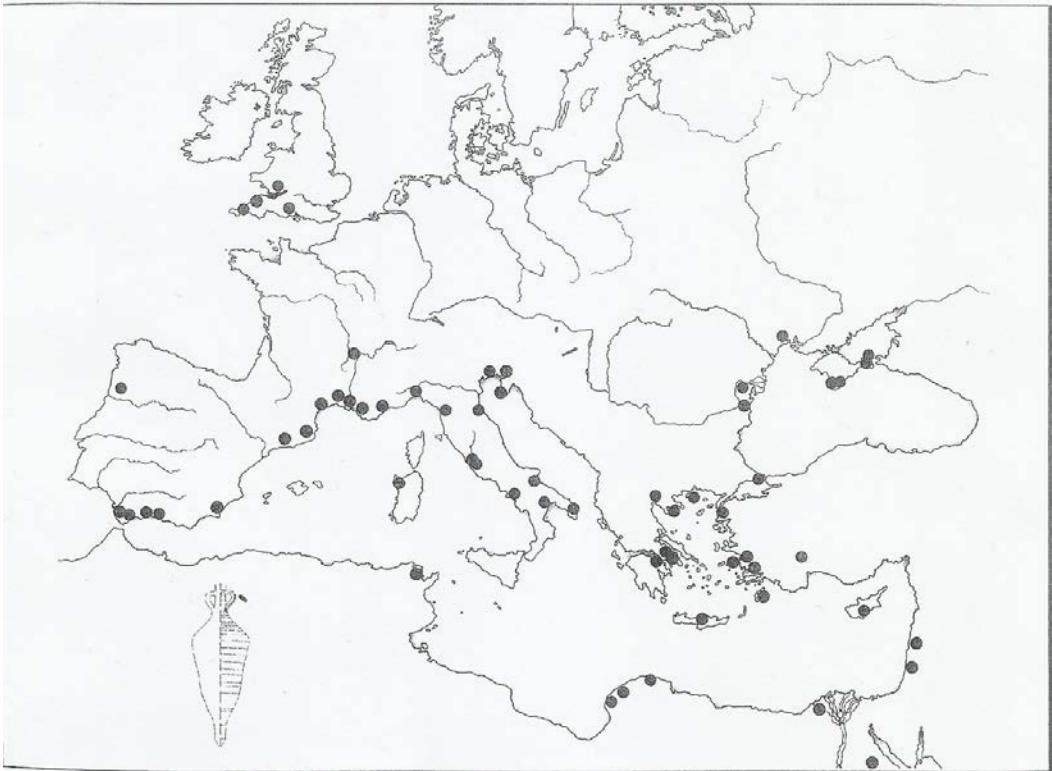

Fig. 7.

LEVHA V

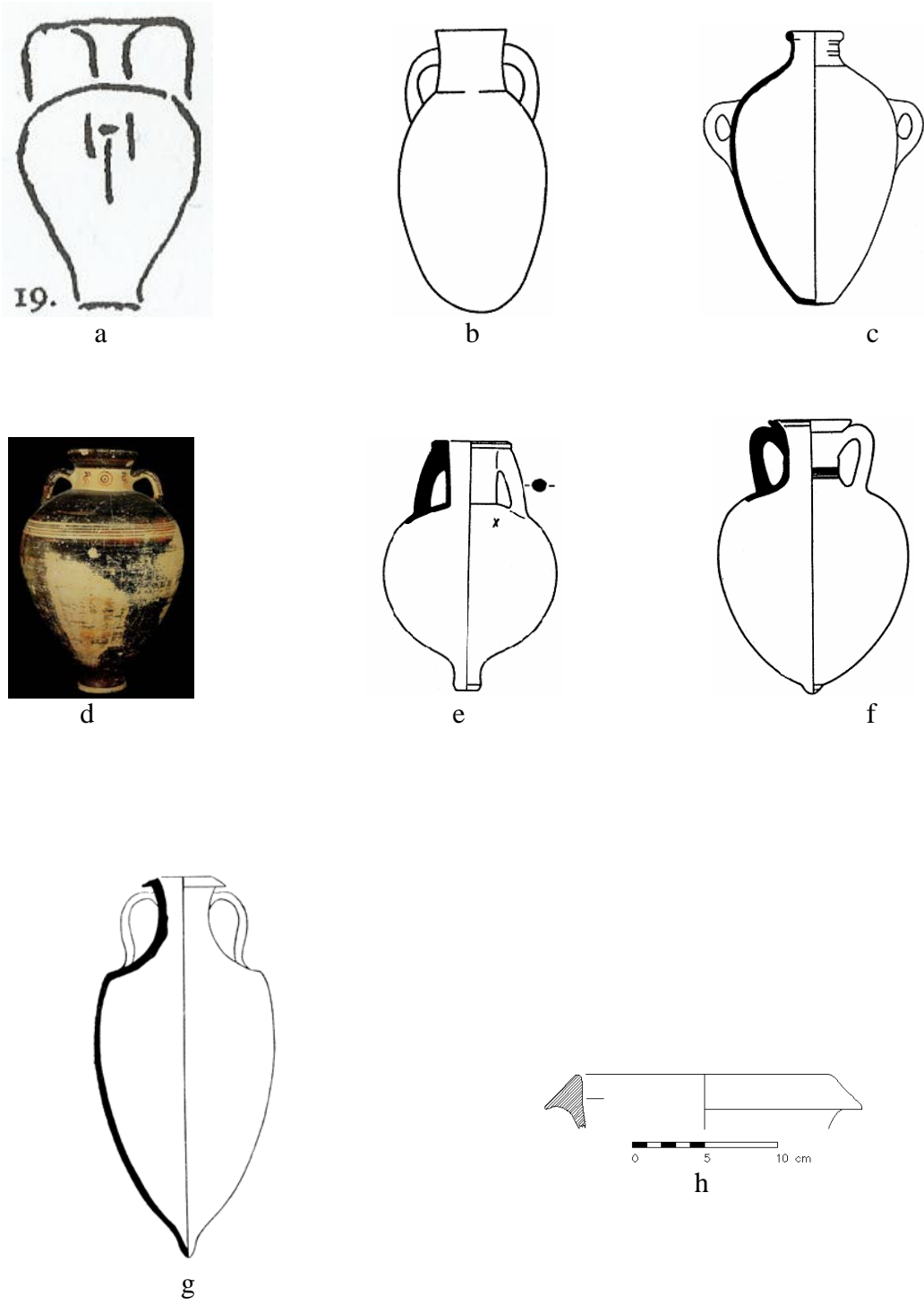

Fig. 8

LEVHA VI

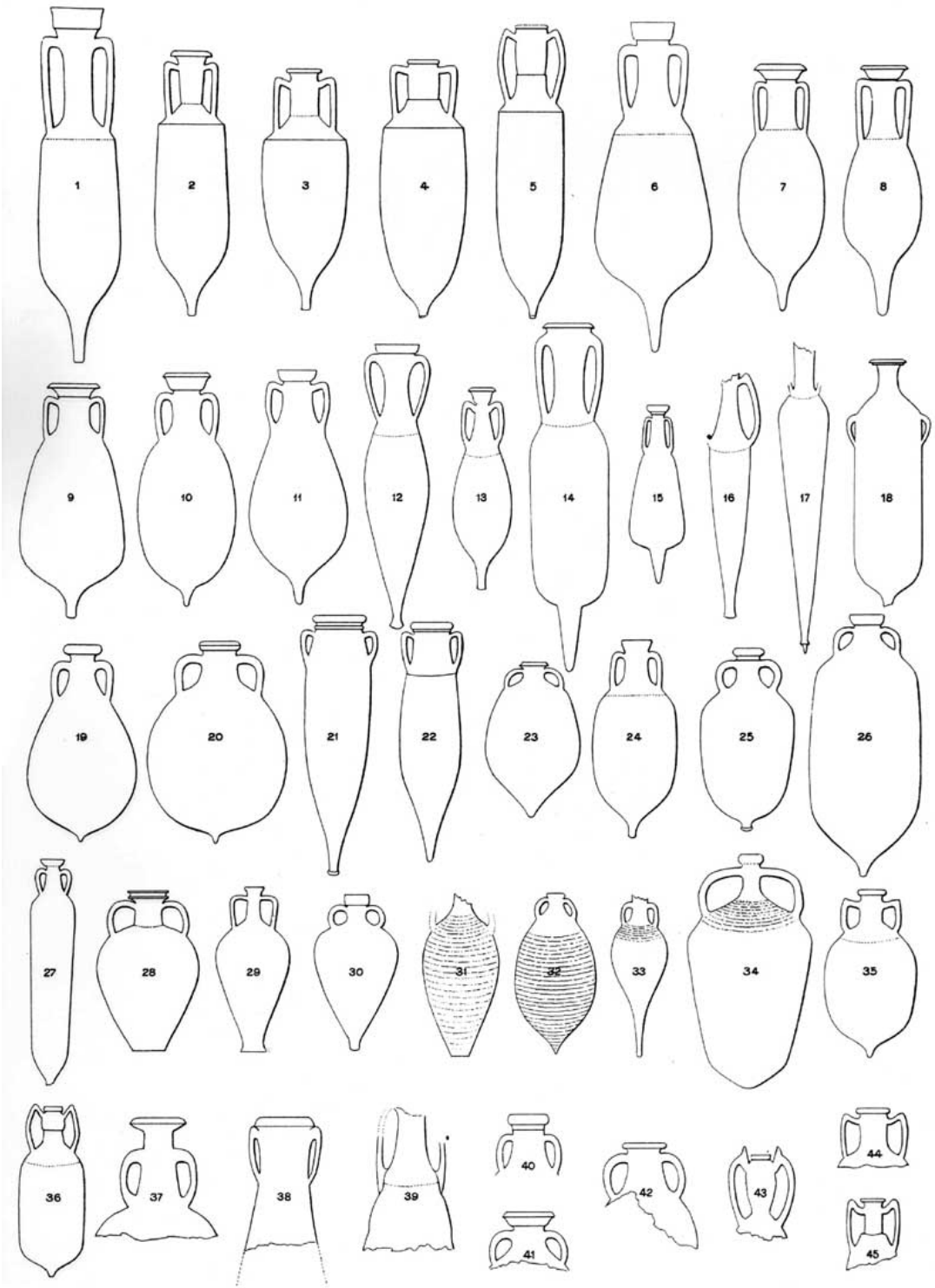

Fig. 9

LEVHA VII

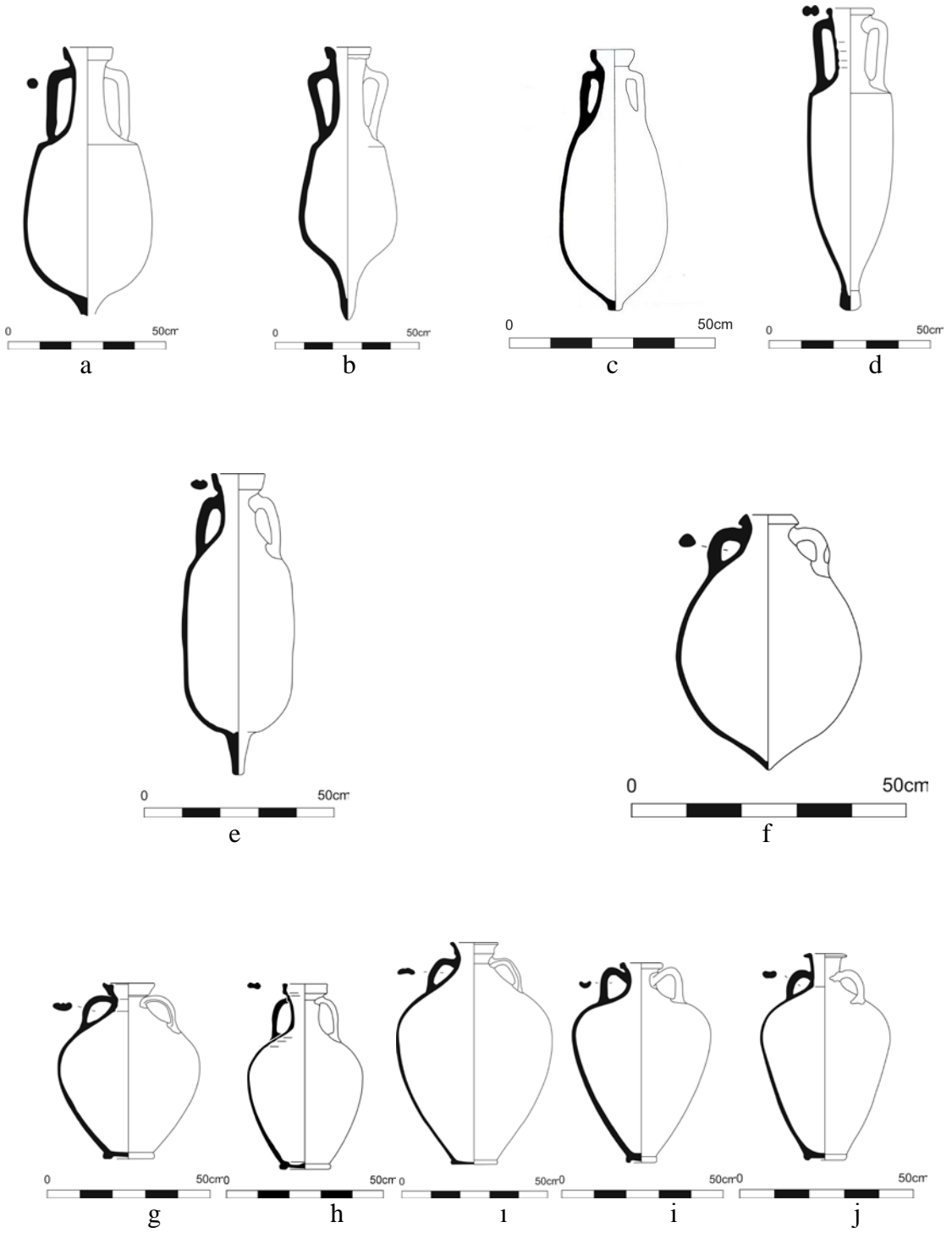

Fig. 10

LEVHA VIII

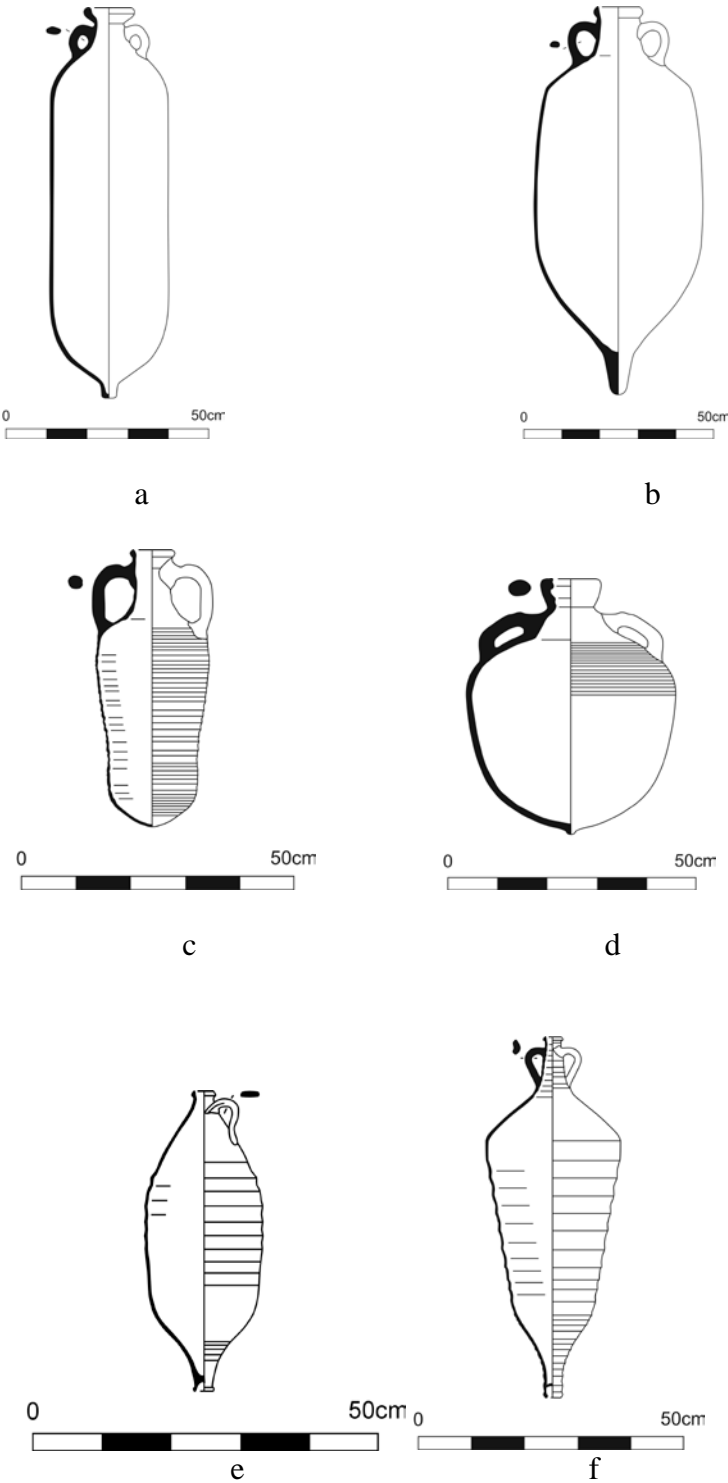
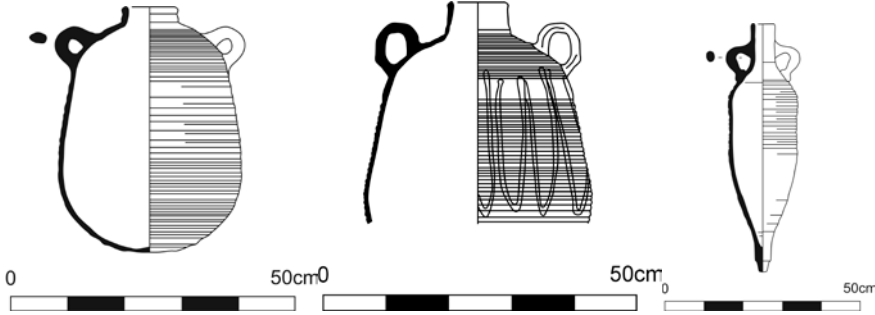

Fig. 11

LEVHA IX

a

b

c

d

Fig. 12

LEVHA X

Fig. 13 K1

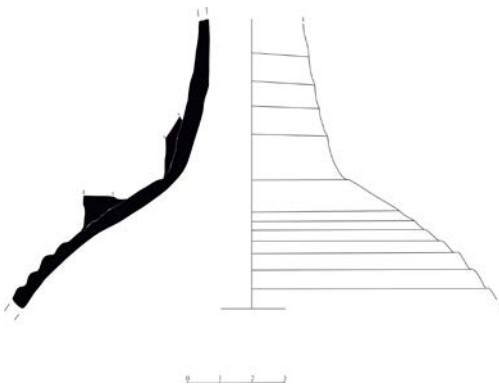

Fig. 14 K2

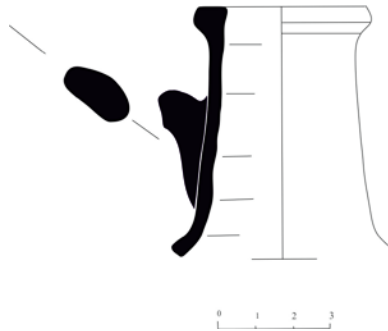

Fig. 15 K3

LEVHA XI

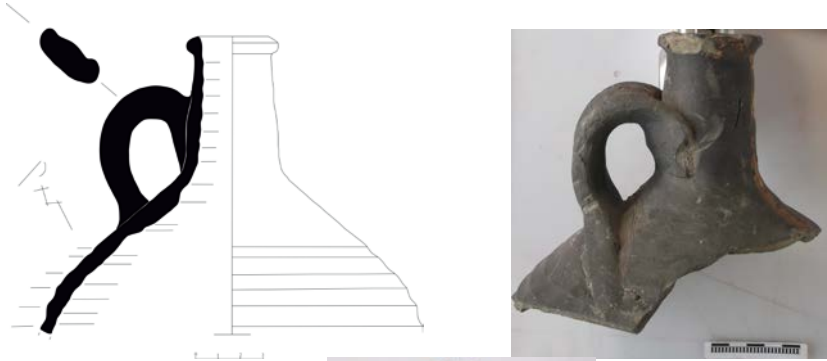

Fig. 16 K4

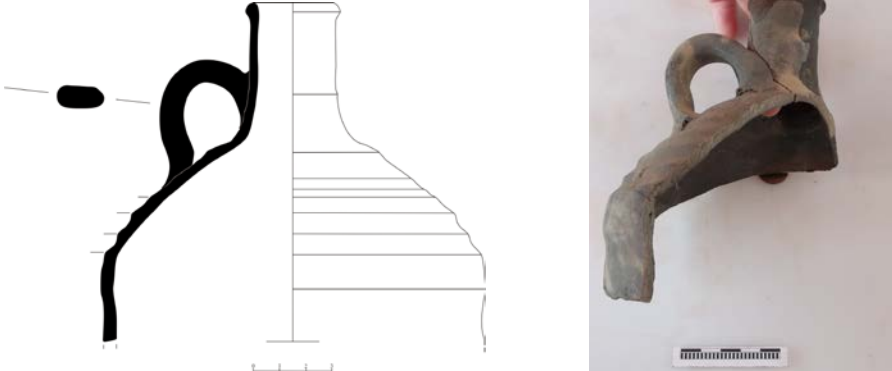

Fig. 17 K5

Fig. 18 K6

LEVHA XXII

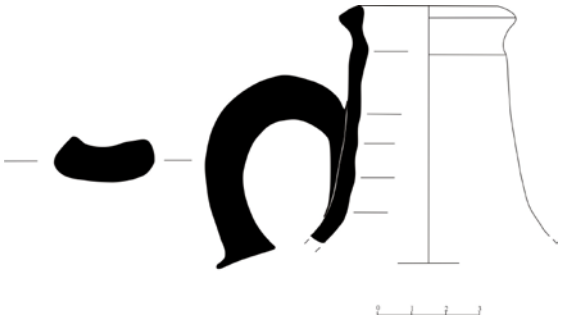

Fig. 19, K7

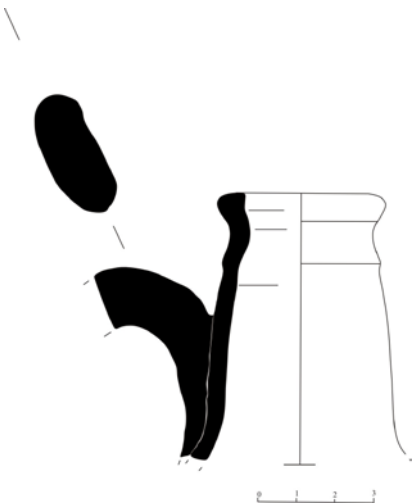

Fig. 20 K8

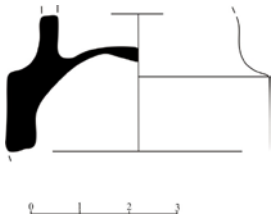

Fig. 21 K9

LEVHA XIII

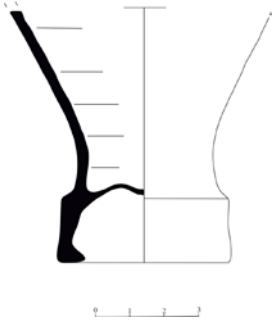

Fig. 22 K10

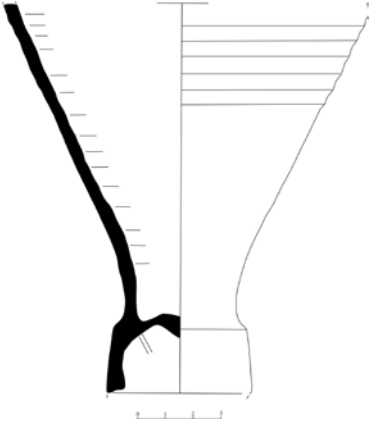

Fig.23 K11

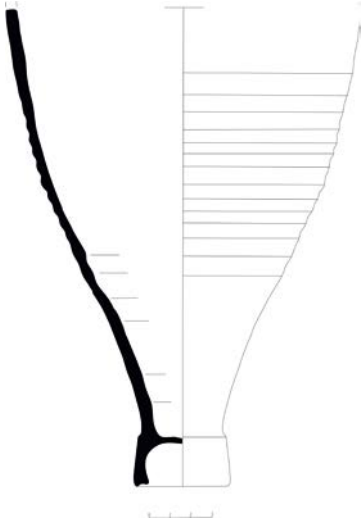

Fig. 24 K12

LEVHA XIV

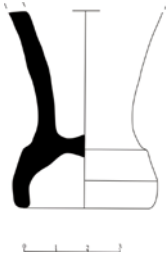

Fig. 25 K13

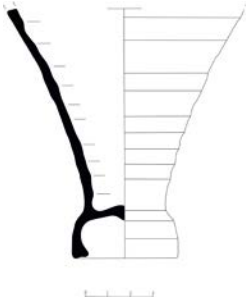

Fig. 26 K14

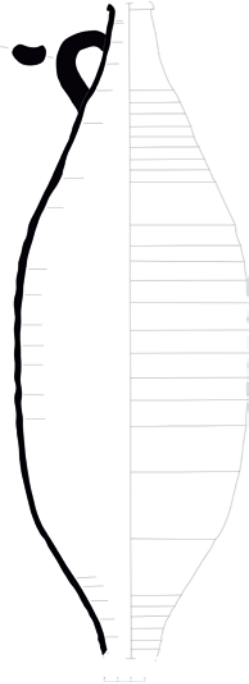

Fig. 27 K15

LEVHA XV

Fig. 28 K16

Fig. 29 K17

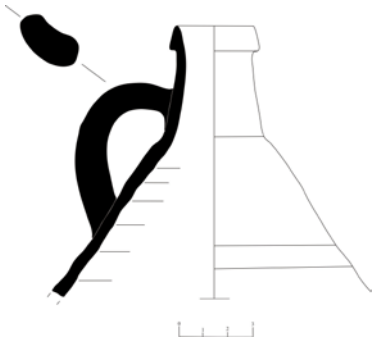

Fig. 30 K18

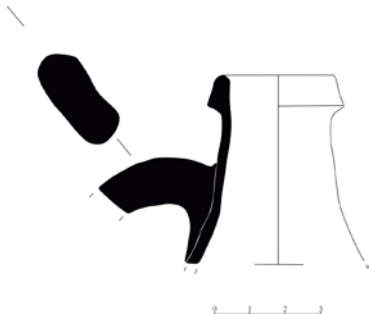

Fig. 31 K19

LEVHA XVI

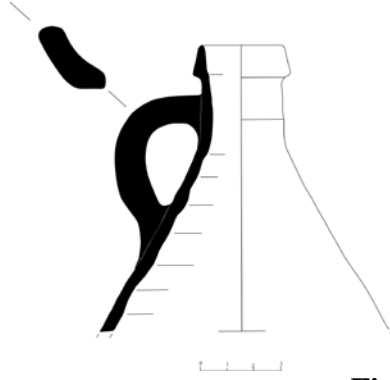

Fig. 32 K20

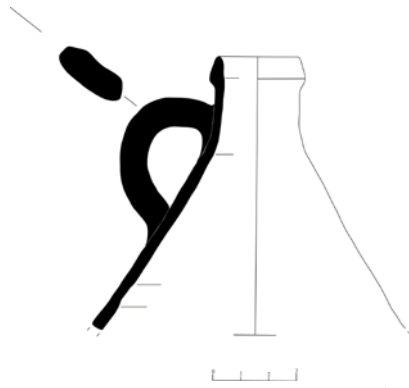

Fig. 33 K21

Fig. 34 K22

Fig. 35 K23

LEVHA XVII

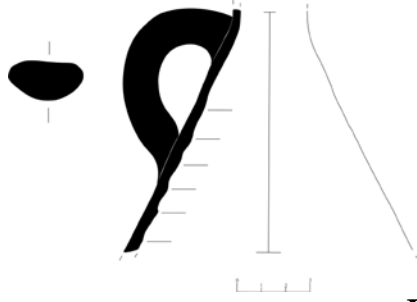

Fig. 36 K24

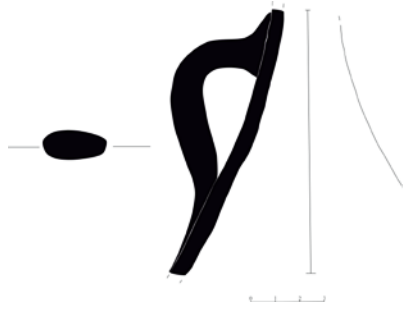

Fig. 37 K25

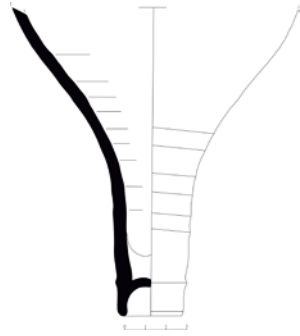

Fig. 38 K26

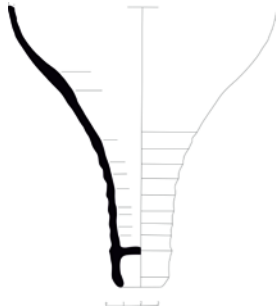

Fig. 39 K27

LEVHA XVIII

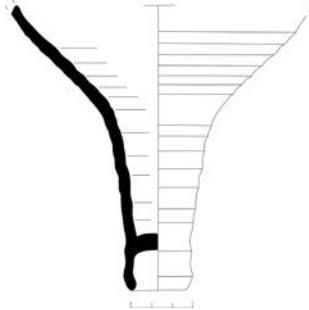

Fig. 40 K28

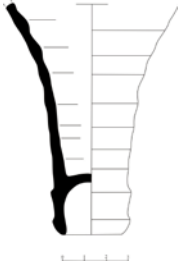

Fig. 41 K29

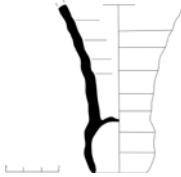

Fig. 42 K30

Fig. 43 K31

LEVHA XIX

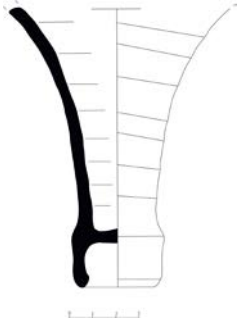

Fig. 44 K32

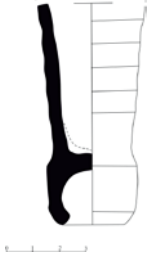

Fig. 45 K33

Fig. 46 K34

Fig. 47 K35

LEVHA XX

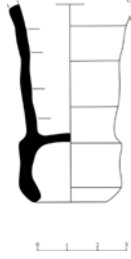

Fig. 48 K36

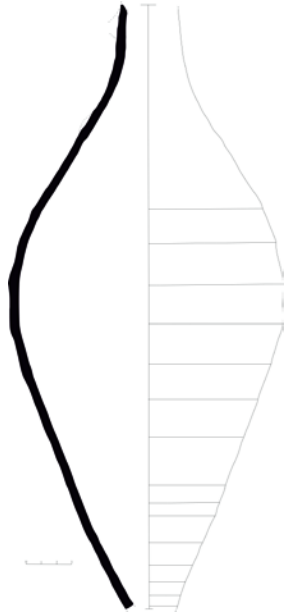

Fig. 49 K37

LEVHA XXI

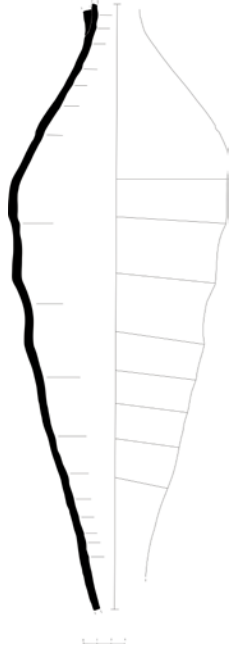

Fig. 50 K38

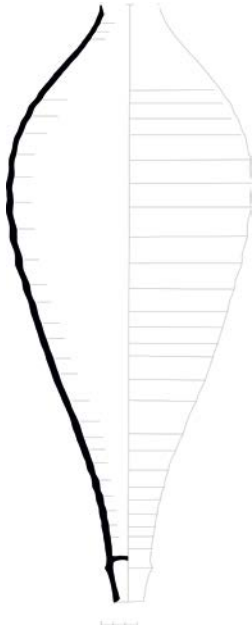

Fig. 51 K39

LEVHA XXII

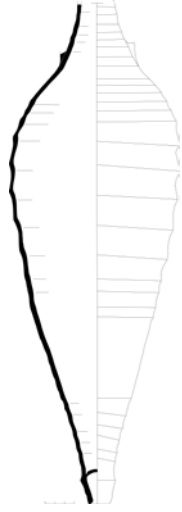

Fig. 52 K40

Fig. 53 K41

Fig. 54 K42

LEVHA XXIII

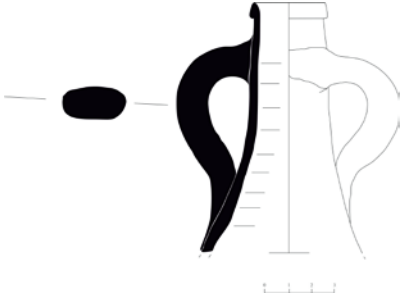

Fig. 55 K43

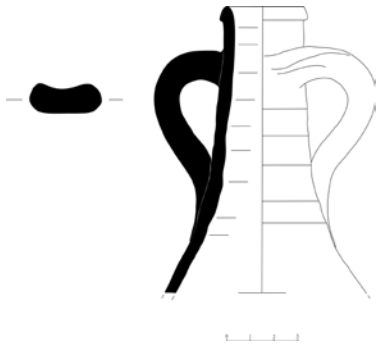

Fig. 56 K44

Fig. 57 K45

Fig. 58 K46

LEVHA XXIV

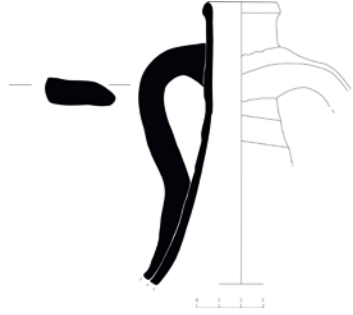

Fig. 59 K47

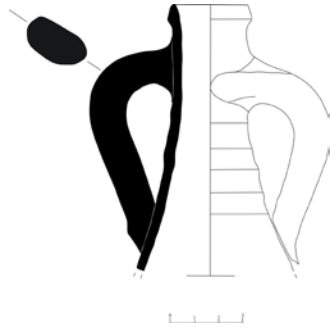

Fig. 60 K48

Fig. 61 K49

LEVHA XXV

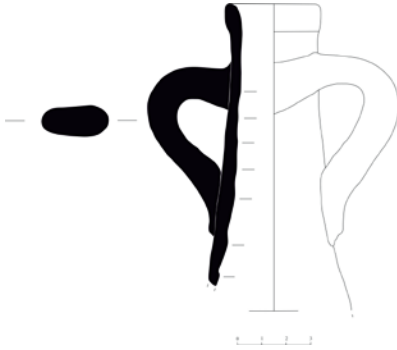

Fig. 62 K50

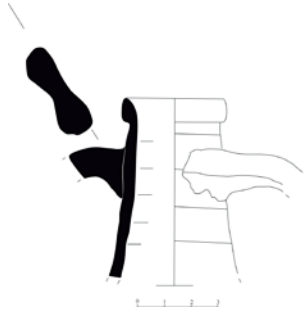

Fig. 63 K51

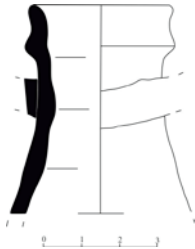

Fig. 64 K52

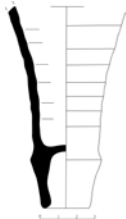

Fig. 65 K65

LEVHA XXVI

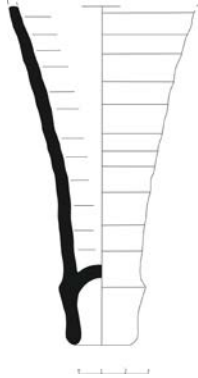

Fig. 66 K66

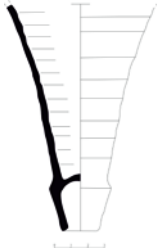

Fig. 67 K67

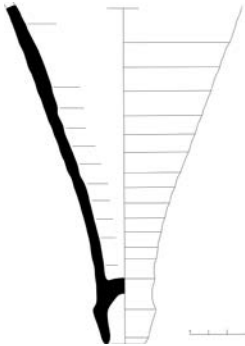

Fig. 68 K68

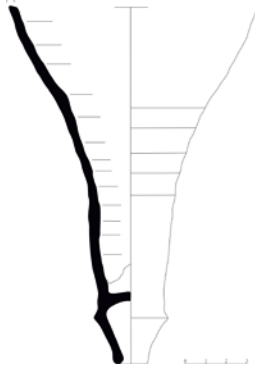

Fig. 69 K69

LEVHA XXVII

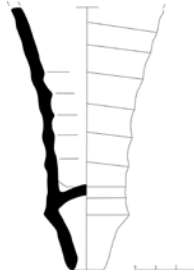

Fig. 70 K70

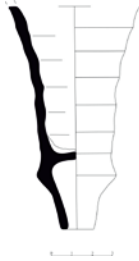

Fig. 71 K71

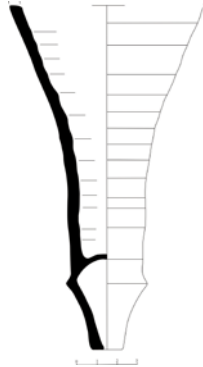

Fig. 72 K72

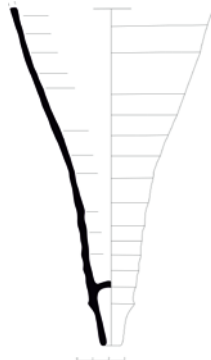

Fig. 73 K73

LEVHA XXVIII

Fig.74 K74

Fig. 75 K75

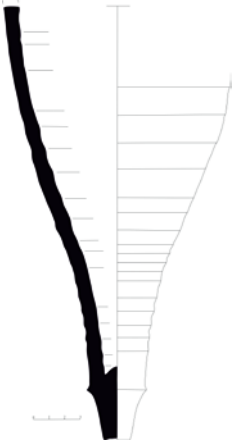

Fig.76 K76

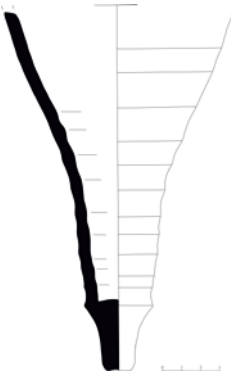

Fig. 77 K77

LEVHA XXIX

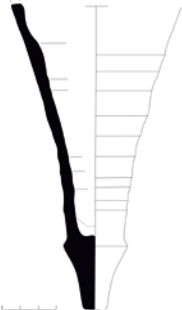

Fig. 78 K78

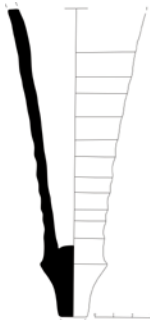

Fig. 79 K79

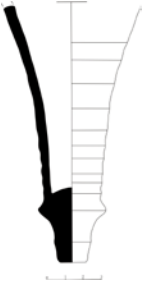

Fig.80 K80

LEVHA XXX

Fig. 81 K81

Fig. 82 K82

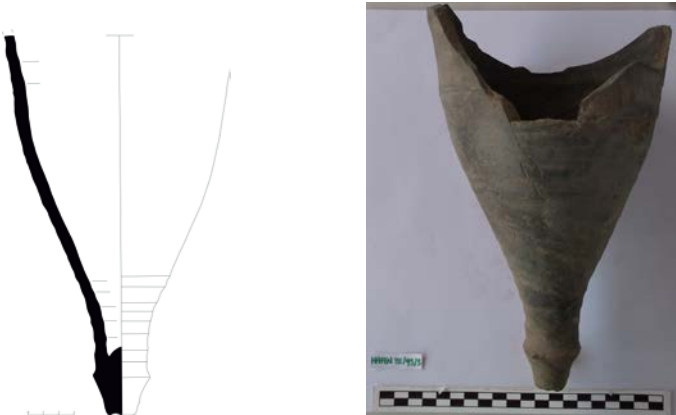

Fig.83 K83

Fig. 84 K84

LEVHA XXXI

Fig. 85 K85

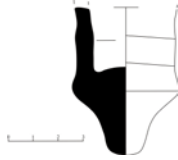

Fig. 86 K86

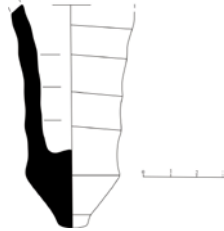

Fig. 87 K87

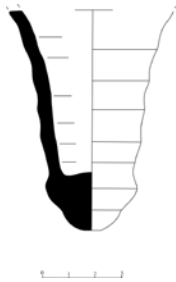

Fig. 88 K88

LEVHA XXXII

Fig. 89 K53

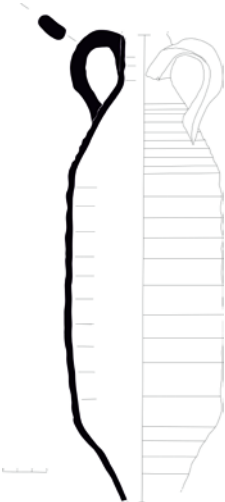

Fig.90 K54

LEVHA XXXIII

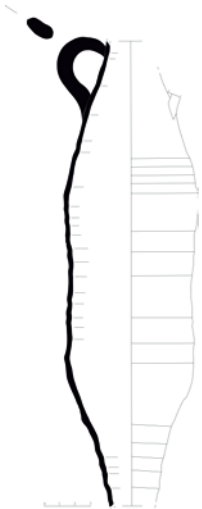

Fig. 91 K55

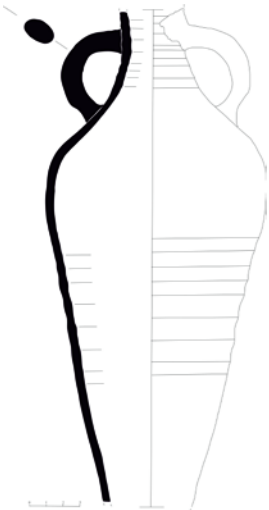

Fig. 92 K56

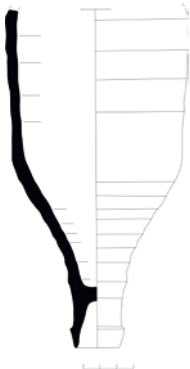

Fig. 93 K57

LEVHA XXXIV

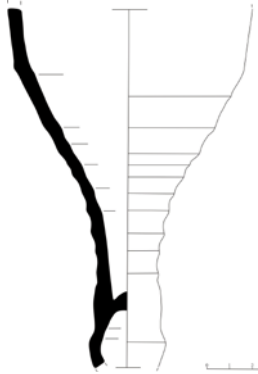

Fig. 94 K58

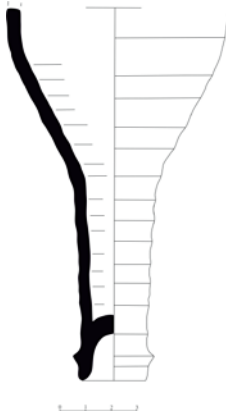

Fig. 95 K59

Fig. 96 K60

Fig.97 K61

LEVHA XXXV

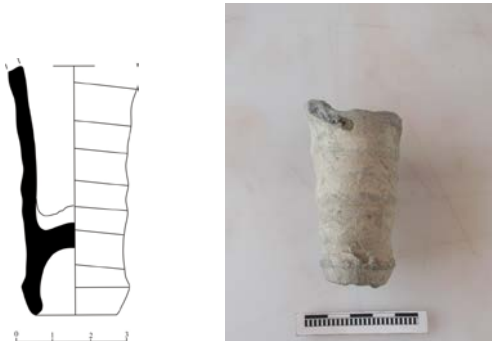

Fig. 98 K62

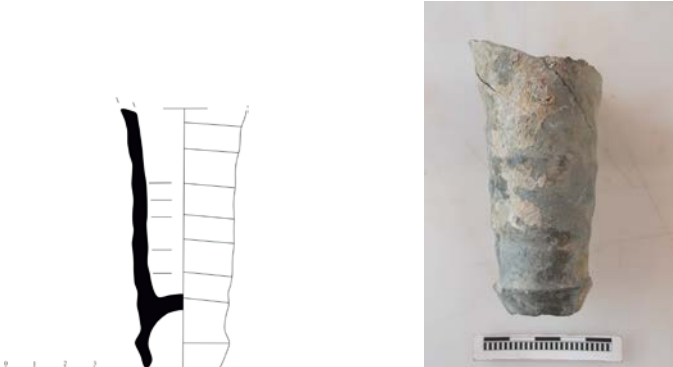

Fig. 99 K63

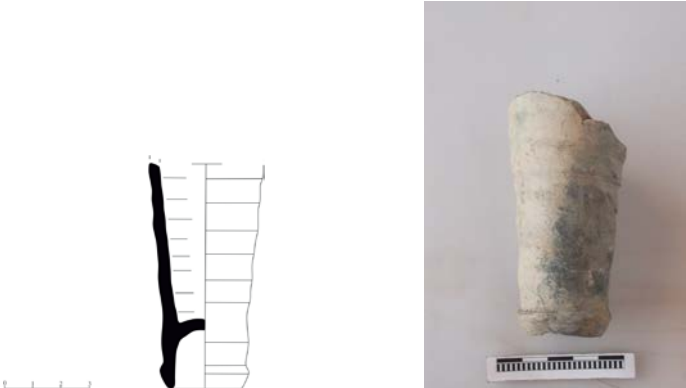

Fig. 100 K64

LEVHA XXXVI

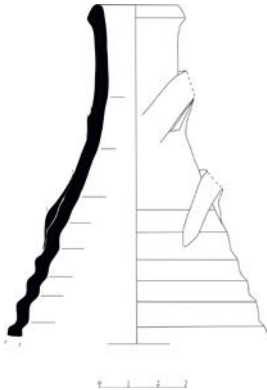

Fig. 101 K89

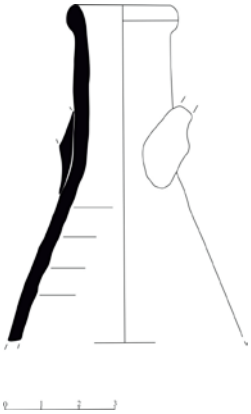

Fig. 102 K90

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Sezen Palamutçu

Doğum Tarihi : 26.08.1982

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü.

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı.

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce.

Bilimsel Etkinlikler: 2010-2013 Ephesos Antik Kenti Kazısı, Selçuk/İZMİR

2009 Pompeii Kazıları, Napoli/İTALYA

2008 Klazomenai Antik Kenti Kazısı, Urla/İZMİR

2007 Klaros Kazısı, Ahmetbeyli/İZMİR

2005 Yeşilova Höyüğü Kazısı, Bornova/İZMİR

İletişim

e-posta Adresi : sezennpalamtcu@outlook.com

Tarih 15.04.2014.